

**Fylkesmennene i Nord- og Sør-Trøndelag
Januar 2008**

Forvaltningsplan for Skarvan og Roltdalen nasjonalpark

Rapport nr. 2 – 2008. Fylkesmannen i Nord-Trøndelag

Forord

De fire berørte kommunene har vist stort engasjement for å få en best mulig forvaltningsplan for nasjonalparken. Gjennom deltagelse i det rådgivende utvalget for nasjonalparken har kommunene, representanter for berørte grunneiere, bruksberettigede og organisasjoner fått fremmet sine synspunkter i planprosessen. Prosessen i det rådgivende utvalget har skapt en positiv innstilling til forvaltningsplanarbeidet i kommunene og de instanser og organisasjoner som har deltatt i arbeidet. Det er positivt at reindriftsnæringen har valgt å delta aktivt i planarbeidet. Dette er ikke bare gledelig i forhold til utforming av reindriftskapittelet, men også for øvrige kapitler og næringens innvirkning på forvaltningsplanen som helhet.

Arbeidet i det rådgivende utvalget og arbeidsmøtene med berørte parter, som bl.a. reindriftsnæringen, beite- og sankelag, har vært en konstruktiv og positiv prosess som har gitt en bred involvering og samarbeid om planarbeidet. Det rådgivende utvalget har vært bredt sammensatt og det har også i kommunenes arbeid vært lagt vekt på å få innspill og medvirkning fra andre interessenter.

Forvaltningsplanen bygger på forvaltningsdelen som ble utarbeidet i forbindelse med den lokale høringen av forslaget til nasjonalpark.

Planen er oppbygd med sikte på å få en enhetlig og forutsigbar forvaltning av nasjonalparken, uavhengig av hvilket fylke og hvilken kommune man befinner seg i.

Planen er skrevet av rådgiver Inge Hafstad hos Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, med bistand fra rådgiver Jan-Erik Andersen hos Fylkesmannen i Sør-Trøndelag.

Et forslag til forvaltningsplan var på høring i 2006, og den endelige planen som nå foreligger er justert etter denne høringsrunden. Planforslaget ble sendt til Direktoratet for naturforvaltning i mars 2007. Planen er også justert etter merknader fra Direktoratet for naturforvaltning, og i brev av 11.01.2008 godkjente Direktoratet for naturforvaltning forvaltningsplanen.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	
1.1	Opprettelsen/formålet med nasjonalparken	4
1.2	Urørt natur og naturvern i Norge	5
1.3	Nasjonalparker	7
1.4	Hensikten med forvaltningsplanen	7
1.5	Rådgivende utvalg (RU) for Skarvan og Roltdalen NP	8
1.6	Forvaltningsmyndighet for Skarvan og Roltdalen NP	8
1.7	Revisjon av forvaltningsplanen	9
2	Beskrivelse av Skarvan og Roltdalen nasjonalpark	
2.1	Eierforhold og bruksretter	10
2.2	Forvaltningssoner	11
2.3	Beliggenhet, særpreg og nåværende tekniske inngrep	13
2.4	Historisk bruk av områdene innenfor nasjonalparken	14
2.5	Kulturminner og kulturlandskap i nasjonalparken	16
2.6	Klima, vann og vassdrag	17
2.7	Geologi i nasjonalparken	18
2.8	Planteliv i nasjonalparken	19
2.9	Dyreliv i nasjonalparken	20
3	Bruken av Skarvan og Roltdalen nasjonalpark	
3.1	Reindrift i nasjonalparken	22
3.2	Landbruk i nasjonalparken	27
3.3	Utmarksbasert næring og miljøtilpasset reiseliv	33
3.4	Jakt, fiske og fangst	40
3.5	Fritidshytter/bygninger	42
3.6	Friluftsliv og turistforeningene	44
3.7	Motorferdsel	46
3.8	Forurensning	52
3.9	Miljøovervåkning, forskning og undervisning	53
3.10	Uttak av trevirke	53
4	Forvaltningsoppgaver i Skarvan og Roltdalen nasjonalpark	
4.1	Utfordringer i forvaltningen av nasjonalparken	56
4.2	Skjøtsel og overvåkning av kulturlandskap og kulturminner	57
4.3	Informasjon og merking	61
4.4	Plan for naturoppsyn	62
4.5	Saksbehandling	64
4.6	Generelle dispensasjonsbestemmelser § 4	66
5	Litteratur	68
6	Vedlegg	
	<ul style="list-style-type: none">• Verneforskriften for Skarvan og Roltdalen nasjonalpark• Mandat for det rådgivende utvalg for Skarvan og Roltdalen nasjonalpark• Kart over Skarvan og Roltdalen nasjonalpark	

1 Innledning

1.1 Opprettelsen/formålet med nasjonalparken

I NOU 1986:13 *Ny landsplan for nasjonalparker* ble det foreslått å etablere en del nye nasjonalparker, herunder Skarvan og Roltdalen nasjonalpark. Statens naturvernråd ga følgende vurdering og tilråding angående Skarvan og Roltdalen:

Dalen er typisk for Trøndelagsregionens fjellområder og inneholder store deler av tre verneverdige vassdrag (Garbergelva og Torsbjørka er anbefalt for varig vern i Verneplan III). Roltdalen er sentral for Trondhjem Turistforenings rutenett.

Forslaget ble videreført i St.meld. nr. 62 (1991-92) *Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder* som vern av Roltdalen som nasjonalpark og fikk tilslutning om videreføring fra Stortinget 19.04.93.

Opprettelsen – saksbehandling

Det ble meldt om igangsetting av planarbeid med sikte på å opprette Skarvan og Roltdalen nasjonalpark i brev av 19.11.96 og 20.11.96 fra henholdsvis Fylkesmannen i Sør-Trøndelag og Fylkesmannen i Nord-Trøndelag. I kunngjøringen ble parter som har interesser i området, og som mener at et vernevedtak kan endre dagens bruk vesentlig, invitert til å komme med begrunnede krav om konsekvensutredninger (KU). Miljøverndepartementet (MD) bestemte i brev av 12.11.97 at det skulle utarbeides KU for beitebruk og skogbruk uten veiløsning.

Det ble nedsatt referansegrupper i de fire berørte kommunene bestående av representanter fra grunneiere/bruksberettigede, reindriften, lokale lag/organisasjoner, kommunene og fylkeskommunene. På bakgrunn av fagrappporter knyttet til naturmiljø, samiske kulturminner, andre kulturminneinteresser, reindrift og andre brukerinteresser er ulike kvaliteter og interesser i området belyst. I tillegg er det innhentet opplysninger om malm og mineralforekomster. Verneforslaget ble sendt på lokal høring 5. juli 2001 i et felles brev fra fylkesmennene. Fylkesmennene sendte sin tilråding til Direktoratet for naturforvaltning (DN) 25. juni 2002. DN sendte verneforslaget på sentral høring 28. august 2002.

DN la frem på møte den 4. mars 2003 et avgrensingsforslag der de ønsket det største avgrensingsalternativet, men med mulighet for veibygging knyttet til beitebruk. MD valgte også det største avgrensingsalternativet, men uten mulighet for å bygge vei i nasjonalparken. MD synes det er ønskelig at den aktive beitebruken i området videreføres og av den grunn ble det avsatt 2 millioner kroner til et særskilt fond beregnet på logistikk som blant annet skal omfatte følge og pass av husdyr på beite, samt bygging av vei inn mot nasjonalparkgrensa. Fondet ble utvidet med 0,5 millioner kroner i 2004 for å finansiere vei.

Kronprinsregenten vedtok i statsråd den 20. februar 2004 opprettelsen av Skarvan og Roltdalen nasjonalpark. Med dette ble et stort og tilnærmet urørt område med viktige naturverdier sikret for fremtiden. Vedlegg 1 viser forskriften og vedlegg 3 viser kart over nasjonalparken.

Et arbeid med å vurdere fredning av kvernsteinsbruddene i kvernfjellet i Selbu kommune etter kulturminneloven kom opp i 1985 i regi av Riksantikvaren. Riksantikvaren varslet oppstart av fredningssak i mars 1996 i medhold av kulturminneloven § 20, med tanke på å verne kulturmiljøet i kvernfjellet. I samråd mellom DN og Riksantikvaren ble forslaget om fredning etter kulturminneloven trukket under forutsetning av at hensynene til kulturminnene i

kvernfjellet skulle innarbeides i forslaget til nasjonalpark. I verneforskriften og på kartet nevnes denne som sone A.

Formålet med nasjonalparken

Formålsparagrafen for Skarvan og Roltdalen nasjonalpark, sitat:

Formålet med nasjonalparken er å ta vare på et i det vesentligste urørt fjell- og skogområde typisk for regionen. Det biologiske mangfoldet med økosystemer, arter og bestander skal sikres. Det er også et formål å verne om kulturminner og sammenhengen mellom disse, særlig de kulturminner som er knyttet til kvernsteinsdrifta.

Allmennheten skal gis anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Ivaretagelse av naturgrunnet innenfor nasjonalparken er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Området skal kunne brukes til reindrift.

Nasjonalparkområdet inneholder et bredt spekter av ulike kategorier kulturminner. Dette er faste kulturminner som for eksempel hustuffer, jernvinningsanlegg, samiske boplasser, dyregraver og ulike kategorier kulturminner knyttet til kobber- og kvernsteinsdrift samt seterbebyggelse og ferdselsårer.

Roltdalen omfatter barskog av nasjonal verneverdi og er den største veiløse skog/seterdal i Sør-Trøndelag. Allmennheten skal gis anledning til naturopplevelser gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging. Det store fjellområdet, som verneområdet favner om, har stor betydning for friluftsliv og er lite berørt av moderne tekniske inngrep.

Ulike grupperinger har benyttet området på forskjellige måter fra forhistorisk tid og fram til i dag. Reindriften som næring er avhengig av at områdene beholdes intakt og mest mulig uberørt og fri for tekniske inngrep også i fremtiden. Opprettelsen av nasjonalparken vil derfor bidra til å sikre naturgrunnet i de viktige områdene reindriften trenger for å utøve sin næring.

1.2 Urørt natur og naturvern i Norge

Naturvernloven er det sentrale virkemiddel for å bevare naturområder med nasjonal og regional verneverdi. Områdevern i Norge er en del av en internasjonal satsning for å bevare arter og økosystem over hele kloden. Det har vært særskilt fokus på vern av større, urørte eller delvis urørte naturområder. Alle områder som ligger mer enn en kilometer (i luftlinje) fra tyngre tekniske inngrep benevnes som inngrepsfrie områder. Inngrepsfrie naturområder er inndelt i soner basert på avstand til nærmeste inngrep:

Inngrepsfri sone 2: 1-3 kilometer fra tyngre tekniske inngrep

Inngrepsfri sone 1: 3-5 kilometer fra tyngre tekniske inngrep

Villmarkspregede områder: > 5 kilometer fra tyngre tekniske inngrep

Områder som ligger mindre enn en kilometer fra tyngre tekniske inngrep betegnes som inngrepsnære.

Arealet av inngrepsfrie naturområder har minket kraftig de siste hundre årene, jfr. St.meld. nr. 62 (1991-92) og DN-rapport 1996-3 om forvaltning av nasjonalparker. Skarvan og Roltdalen er et av de få områdene i Trøndelag med større sammenhengende inngrepsfrie områder, jfr. kriteriene fra Direktoratet for naturforvaltning. Inngrepsfrie naturområder reduseres sakte men sikkert, år for år. Om utviklingen fortsetter, vil en om få tiår bare sitte igjen med små flekker på Norgeskartet.

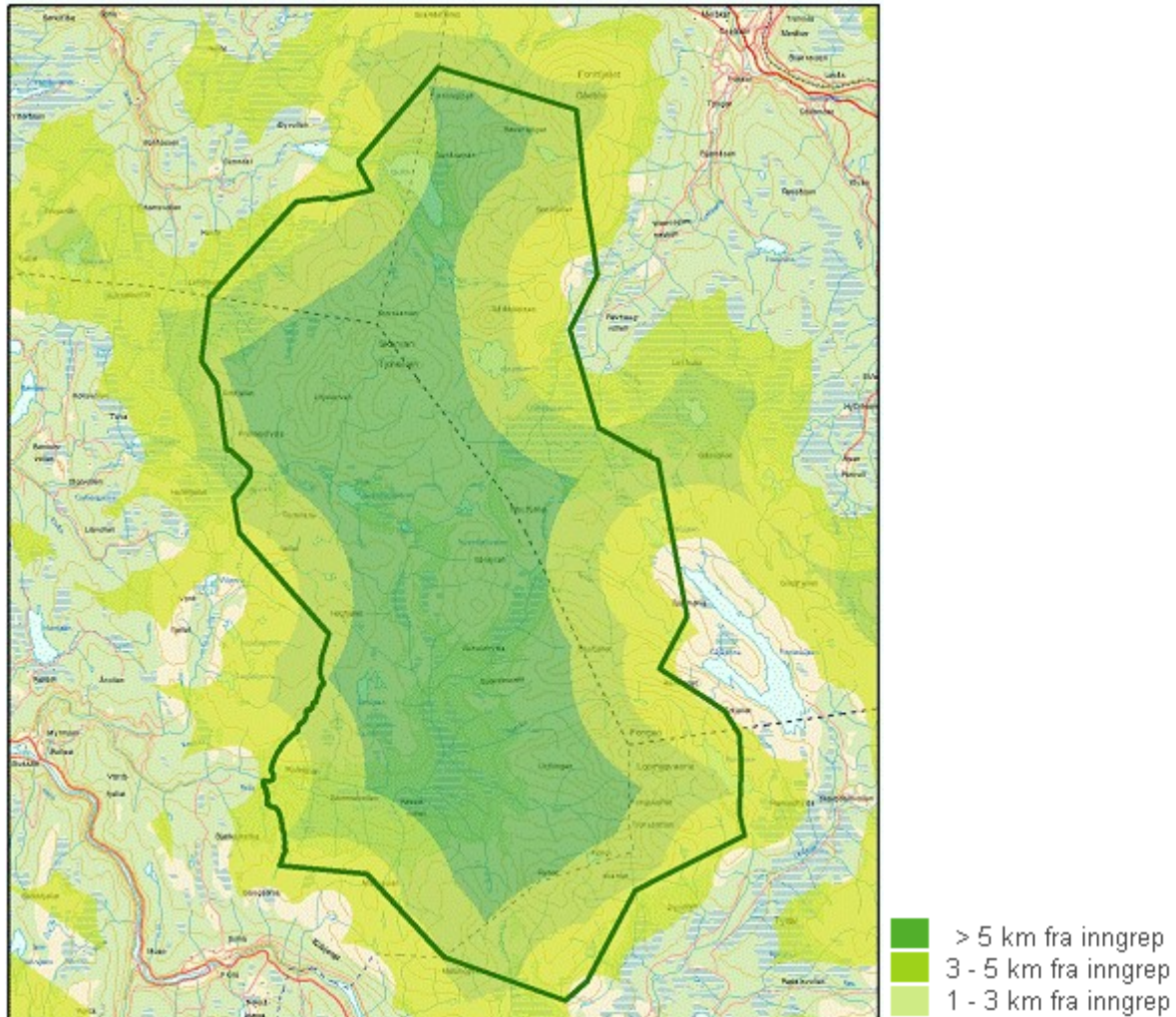

Fig 1: Hele 437 km² av nasjonalparkens 442 km² er mer enn 1 km fra tyngre tekniske inngrep.

Skarvan og Roltdalen nasjonalpark utgjør nesten i helhet et stort inngrepsfritt område (figur 1). Nasjonalparken omfatter et område på ca. 442 km². Av dette er 437 km² inngrepsfritt (mer enn 1, 3 eller 5 km fra tyngre tekniske inngrep). Dessuten ligger den delen av det inngrepsfrie området som er mer enn 5 km fra tyngre tekniske inngrep i sin helhet innenfor nasjonalparken og utgjør 212 km². Områder som er mer enn 5 km fra tyngre tekniske inngrep betegnes som villmarkspregede områder. Det inngrepsfrie naturområdet i det aktuelle området er blant de største i Trøndelag (se INON på DN sine hjemmeside for mer informasjon).

Fig 2: Elva Skrøya med Vålåkleppen i bakgrunnen, Meråker kommune, er et eksempel på område som er definert som et villmarkspreget område (foto © Per Inge Værnesbranden).

1.3 Nasjonalparker

Nasjonalparkene utgjør på mange måter ryggraden i naturvernarbeidet i Norge. De utgjør en stor del av det landarealet som er vernet etter Naturvernloven. Det er Naturvernloven som hjemler opprettelsen av nasjonalparker. Vern som nasjonalpark innebærer et relativt strengt områdevern. Ved behandling av St.meld. nr. 62 (1991-92) tilrådte Stortinget at det ble lagt opp til en forholdsvis restriktiv linje for tillatte aktiviteter innenfor nasjonalparkens grenser. Formålparagrafene for nasjonalparkene varierer, og vil være styrende for forvaltningen av hver enkelt nasjonalpark.

1.4 Hensikten med forvaltningsplanen

Nasjonalparkene i Norge varierer mye med hensyn til størrelse, naturtype, dyre- og planteliv og menneskelig bruk. Det er et mål at forvaltningen av nasjonalparkene skjer etter en nasjonal, helhetlig og fremtidsrettet strategi. Samtidig skal forvaltningen av den enkelte nasjonalpark være forankret i verneforskriften. Utarbeidelse av forvaltningsplaner for nasjonalparker og større verneområder er fremhevet som et prioritert arbeidsområde. Målet er å få godkjente forvaltningsplaner for alle disse områdene slik at man oppnår en helhetlig forvaltning av verneområdene.

Forvaltningsplanen for Skarvan og Roltdalen nasjonalpark skal være et praktisk hjelpemiddel for å opprettholde og fremme formålet med vernet. Det vil være verneforskriften og vernets formål som setter rammen for utarbeidelsen av forvaltningsplanen. Forvaltningsplanen kan ikke utforme bestemmelser ut over det som er hjemlet i verneforskriftene.

Ved å utarbeide en forvaltningsplan for Skarvan og Roltdalen nasjonalpark ønsker forvaltningsmyndigheten, Fylkesmennene i Nord- og Sør-Trøndelag, å få et redskap som gir brukerne av nasjonalparken en forutsigbarhet i deres bruk av parken, samt en samlet oversikt over aktuelle problemstillinger og utfordringer innenfor verneområdet. Det er et mål at denne forvaltningsplanen vil etablere gode rutiner for samarbeid og oppgavefordeling mellom aktørene både lokalt, regionalt og nasjonalt. Forvaltningsplanen vil også fungere som en rettesnor og veiledning for brukerne og rettighetshaverne.

Forvaltningsplanen er hjemlet i forskrift om vern av Skarvan og Roltdalen nasjonalpark § 5. forvaltningsplan. Der står det at det skal utarbeides en forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning, skjøtsel, registrering, tilrettelegging, informasjon m.v. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Direktoratet for naturforvaltning. En forvaltningsplan som er godkjent av Direktoratet for naturforvaltning er retningsgivende. Forhold i forvaltningsplanen som det er henvist til i verneforskriften, er også juridisk bindende.

1.5 Rådgivende utvalg (RU) for Skarvan og Roltdalen NP

I forskrift om vern av Skarvan og Roltdalen nasjonalpark § 7 framgår det at forvaltningsmyndigheten kan opprette et rådgivende utvalg for forvaltning av nasjonalparken. I kronprinsregentens resolusjon om vern av Skarvan og Roltdalen nasjonalpark står det at det rådgivende utvalget (RU) skal bestå av lokale representanter fra grunneierne, reindriften, kommunen, lokale lag og organisasjoner. På dette grunnlag har fylkesmennene i Nord- og Sør-Trøndelag bestemt at det rådgivende utvalg skal ha følgende sammensetning:

- En politisk valgt representant fra hver av de 4 berørte kommuner.
- En representant fra hver av følgende: Essand reinbeitedistrikt, fjellstyrene, Statskog SF, private grunneiere i Tydal, AS Meraker Brug, Trondhjems Turistforening, private grunneiere i Stjørdal, private grunneiere i Selbu og de bruksberettigete i Roltdalen statsallmenning.

Disse 13 representantene har stemmerett i RU. RU velger selv en leder og nestleder for to år av gangen. De ulike aktører bestemmer selv hvem som skal sitte i utvalget og hvor lenge de skal sitte. Alle skal ha vararepresentanter.

Fylkesmennene i Nord- og Sør-Trøndelag, miljøvernavdelingene og en person fra kulturvernforvaltningen i Sør-Trøndelag fylkeskommune utgjør sekretariatet i RU og har talerett, men ikke stemmerett.

Det rådgivende utvalget (RU) ble etablert på oppstartsmøte den 22. september 2004. Under møtet i RU på Mannsæterbakken i Meråker kommune den 3. februar 2005 ble mandatet for RU vedtatt (vedlegg 2) og RU konstituerte seg. I forbindelse med konstitueringen av det rådgivende utvalget for nasjonalparken ble **John O. Evjen**, bruksberettigete i Roltdalen statsallmenning, valgt som leder og **Jakob Haugen**, AS Meraker Brug, valgt til nestleder.

1.6 Forvaltningsmyndighet for Skarvan og Roltdalen NP

Forvaltningsansvaret for Skarvan og Roltdalen nasjonalpark ligger til Fylkesmennene i Nord- og Sør-Trøndelag og det er deres ansvar at verneforskriftene blir forvaltet i samsvar med verneformålet. Hvis verneverdien står i fare for å forringes er det Fylkesmennenes ansvar at nødvendige tiltak blir igangsatt.

Forhold til annet lovverk

Ved siden av verneforskriften gjelder også annet lov- og regelverk i nasjonalparken. Dette tilsier at de ulike organer og myndigheter som forvalter ulike lover, herunder kommunen, skal utøve saksbehandling innenfor nasjonalparker for de lovverk de forvalter. I den enkelte sak må det innhentes uttalelse fra Fylkesmannen, der det er relevant i forhold til forskriften for nasjonalparken. Verneforskrifter hjemlet i Naturvernloven vil ha fortrinn fremfor andre lover og forskrifter hvis det kommer til motstrid mellom bestemmelser, om ikke verneforskriften uttrykkelig sier noe annet. Forhold som ikke er regulert i verneforskriften reguleres av gjeldende lovverk.

Dette vil si at en dispensasjon etter verneforskriften for motorferdsel innenfor nasjonalparken, gitt av forvaltningsmyndigheten, gjelder bare for den delen av løypetraséen som befinner seg innenfor nasjonalparkens grenser. Grunneiers tillatelse og kommunens godkjenning etter motorferdselsloven må også innhentes før kjøringen finner sted.

Områdene innenfor nasjonalparken har hovedsakelig status som LNF-område i kommunenes arealplaner. All oppføring av nye bygninger som ikke er nødvendige for stedbunden næring krever i utgangspunktet dispensasjon, ikke bare fra verneforskriften, men også fra plan- og bygningsloven. Oppføring av oppsynshytter, som konkret står nevnt i verneforskriften, kommer ikke inn under formålet med et LNF-område og det kreves derfor dispensasjon også fra plan- og bygningsloven. Oppføring av gjeterhytte kommer derimot inn under formålet med et LNF-område og det kreves kun meldeplikt i forhold til plan- og bygningsloven, men dispensasjon fra verneforskriften.

Eksempler på relevant lovverk:

- Viltloven
- Lakse- og innlandsfiskloven
- Plan- og bygningsloven
- Forurensningsloven
- Fjelloven og Statsallmenningsloven
- Motorferdselsloven

Verneforskriften begrenser ikke råderetten til grunneiere, kommune m.fl. til de tilgrensende områdene utenfor verneområdet. Det er viktig at de tilgrensende områdene forvaltes på en slik måte at selve verneområdet ikke blir forringet. Dette kan gjøres gjennom bruk av virkemidlene i plan- og bygningsloven, noe Fylkesmennene forventer at Stjørdal, Meråker, Selbu og Tydal kommuner tar et selvstendig ansvar for. Det er ikke opprettet buffersone rundt parken. Tilgrensende arealer skal forvaltes etter ordinært lovverk.

Eiendomsretten for nasjonalparksområdet er uendret etter at vernevedtaket ble truffet i statsråd den 20. februar 2004. Grunneierne og andre rettighetshavere må rette seg etter de begrensningene som verneforskriften tilsier.

1.7 Revisjon av forvaltningsplanen

Forvaltningen av nasjonalparken skal skje ut fra en tidshorisont på 200 år. Denne forvaltningsplanen skal revideres første gang etter fem år. Etter første revidering skal den revideres minimum hvert 10. år.

2 Beskrivelse av Skarvan og Roltdalen nasjonalpark

Fig 3: Skarvan i romjulslys (foto © Per Inge Værnesbranden).

2.1 Eierforhold og bruksretter

Eierforhold

Hele Roltdal statsallmenning på 224 km² er berørt av verneforslaget. I tillegg inngår 3,21 km² av Sonen statsallmenning i Stjørdal kommune og 38,22 km² av Sonvadfoss statsallmenning i Stjørdal og Meråker kommuner.

I Selbu kommune inngår 5,7 km² privat eiendom i området mellom Turilarsfjellet, Høystakken og Prestøyvollen. I Tydal er hele det berørte arealet på 40,66 km² på privat grunn, fordelt på fem forskjellige eiendommer. I Meråker er 121,5 km² på privat grunn (AS Meraker Brug). I Stjørdal inngår 8,68 km² som privat grunn (se tabell 1). Den private andelen av nasjonalparken er samlet på ca 40 %.

Bruksretter

Innenfor Roltdal statsallmenning er det i alt 147 bruksretter, inklusiv del av Sonen. 119 bruk har bruksretter i søndre del etter fjelloven og statsallmenningsloven, tilhørende bruk i Øverbygda mellom Hoem og Roltdalen. Det er 28 bruk med beiterett etter fjelloven i nordre del, med bruk i områdene rundt Innbygda og Mebonden.

I Stjørdal er det i dag to gårdsbruk som benytter seg av beiteretten på privat grunn, samt i Sonen og Sonvadfoss statsallmenning. En rekke gårder har beiterett i statsallmenningene.

I Meråker har en del gårdbrukere rett til ved og virke på AS Meraker Brugs eiendom, men innenfor nasjonalparken er det ikke produktiv skog på AS Meraker Brugs eiendom. Disse gårdene har tinglyst beiterett på AS Meraker Brugs eiendom for dyr som kan vinterføres på bruket.

På statsallmenningen i Meråker har gårdsbruk i Gudå rett på ved og virke til seterbruk. Dette er rettigheter hjemlet i statsallmenningsloven.

Etter reindriftsloven inngår nasjonalparken i reinbeiteområde.

Tabell 1: Arealfordeling i nasjonalparken.

Fylke/kommune	Total areal km ²	statlig	privat
S-Trøndelag	270,29	223,93	46,36
Selbu	229,63	223,93	5,70
Tydal	40,66	0,00	40,66
N-Trøndelag	171,08	40,90	130,18
Meråker	141,50	20,00	121,50
Stjørdal	29,58	20,90	8,68

2.2 Forvaltningssoner

I DN-Håndbok 17-2001 (Områdevern og forvaltning) redegjøres det for soneinndeling av nasjonalparker. For enklest å ta vare på verneformålet i nasjonalparkene, vil det være praktisk å dele nasjonalparken inn i forskjellige forvaltningssoner, som har ulike målsettinger med hensyn til forholdet mellom vern og bruk. Soneinndelingen handterer forholdet til ulike brukerinteresser og er derfor ikke en gradering av verneverdiene i området.

Følgende soner er aktuelle i Skarvan og Roltdalen nasjonalpark:

1. Vernesone: Gjelder område som behøver spesielt vern pga. enestående eller trua natur- eller kulturverdier. Her kan det være aktuelt å regulere ferdsel. Omfatter som oftest villmarksprega områder der naturvern hensyn skal være overordnet andre interesser. Urørt natur der naturens egne prosesser skal gå mest mulig upåvirket høye hjemme i denne sonen. Områder med kulturminner som skal gjennomgå naturlig aldring hører også til denne sonekategorien.

I samråd med Riksantikvaren er det klarlagt at kulturminneloven ikke vil bli brukt på kvernfjellet og at kulturverninteressene dermed vil bli ivaretatt av naturvernloven. Kulturminnene knyttet til kvernsteinsdrifta skal i hovedsak gjennomgå naturlig aldring og er da i henhold til DN sine retningslinjer aktuell å plassere i egen vernesone.

2. Brukssone: Omfatter områder der formålet er å opprettholde det naturlige miljøet, men der en del tiltak til fordel for det enkle friluftslivet eller næringsinteresser likevel kan tillates. Dette kan gjelde tiltak som f.eks. merking av stier og tradisjonell bruk som husdyrbeiting, vedhogst i mindre omfang, beiterydding og reindrift. Setre både med og uten drift og områder der det bør drives kulturlandskapskjøtsel bør også ligge i denne sone.

I utgangspunktet skal områder for husdyrbeiting og tamreindrift legges i brukssone, likeså turistforeningens merkede stier og hytter, samt setre både med og uten drift. Dette vil i praksis utgjøre hele den foreslåtte nasjonalparken, noe som vil være u hensiktsmessig. Med unntak av sone A, legges det derfor ikke opp til noen sonering i nasjonalparken. I Sone A er det sårbare

kulturminner knyttet til kvernsteinsdrifta og denne legges ut som «sone med særlig sårbare kulturminner». Den bruken som tamrein og sau på utmarksbeite i sone A utgjør, medfører ikke større inngrep enn at de kan aksepteres i en slik sone.

Sonering i Skarvan og Roltdalen nasjonalpark:

Skarvan og Roltdalen nasjonalpark har en sone knyttet til kulturminnene etter kvernsteinsdrifta. Verneforskriften har egne bestemmelser som ivaretar de unike og sårbare kulturminnene i sonen. Sonen har i verneforskriften og på vernekartet fått benevnelsen «Sone A».

Sone med unike og sårbare kulturminner

Forvaltningsmål:

Ivareta kulturminnene i området, spesielt med tanke på kvernsteinbruddene.

Retningslinjer

- Paragraf 3, punkt 1.3 bokstavene c-g i verneforskriften gjelder ikke for sone A, det vil si sonen omkring kvernsteinsbruddene. I denne sonen vil en være mer restriktiv til nye tekniske inngrep av alle slag enn i nasjonalparken for øvrig.
- Høsting i form av jakt og fiske er tillatt med hjemmel i verneforskriften og reguleres etter viltlov og lakse- og innlandsfiskelov.
- Tradisjonelt beite skal kunne utøves i vernesonen.

Det gjøres oppmerksom på at det er en feil i forskriftens § 3 punkt 6.3, der det avslutningsvis står at punkt 6.3. b og d gjelder ikke for sone A. Dette skal være bokstavene c og f, iht. verneforslaget fra fylkesmennene. Bokstav d er ny i forhold til fylkesmennenes forslag og det er rimelig at dette også skal være med her, det vil si at ordlyden bør være: ”Punkt 6.3 c, d og f gjelder ikke for sone A”. Det vil bli fremmet en søknad til DN for å rette opp forskriften her.

Forvaltningsmål for nasjonalparken:

Nasjonalparken skal forvaltes slik at man tar vare på områdets egenart og verneverdier.

Retningslinjer

- Dagens bruk av området kan videreføres.
- Tilrettelegging for naturopplevelser og næringsutvikling kan tillates i områder som er lite sårbare, f.eks. i perioder av året, og når det ikke er i strid med verneformålet. Dette avklares i hvert enkelt tilfelle.
- I områder med landbruk- og seterdrift bør forvaltningen stimulere til vedlikehold og bruk gjennom å prioritere særordninger som «SMIL». Opprettholdelse av landbruksdrift i utmarka er viktig for å ta vare på kulturlandskap og plantesamfunn.

2.3 Beliggenhet, særpreg og nåværende tekniske inngrep

Nasjonalparken ligger i et større sammenhengende og relativt urørt naturområde i Selbu og Tydal kommuner i Sør-Trøndelag og Stjørdal og Meråker kommuner i Nord-Trøndelag. Den utgjør et stort skog- og fjellområde typisk for Trøndelagsregionens fjellområder og har både kulturhistoriske og naturhistoriske innslag. Roltdalen omfatter barskog av nasjonal verneverdi og er den største veiløse skog- og seterdal i Trøndelag.

Det store fjellområdet, som verneområdet favner om, har stor betydning for friluftsliv og er lite berørt av moderne tekniske inngrep. I Neadalsfjøret er dette det eneste «uberørte» området som står igjen etter 40 år med vasskraftutbygging. Nasjonalparkområdet inneholder et bredt spekter av ulike kategorier kulturminner. Dette er kulturminner som for eksempel hustufter, jernvinningsanlegg, samiske boplasser, dyregraver og ulike kategorier kulturminner knyttet til kobber- og kvernsteinsdrift samt seterbebyggelse og ferdselsårer.

Nåværende tekniske inngrep

- I den privateide delen av Selbu ligger 4 hytter. I Roltdal statsallmenning er det 99 setervoller med til sammen 39 seterseler (hovedbygninger), 16 fjøs, 11 uthus, to høyløer, ei mastu og en stall. På mange av de tidligere setervoller er det i dag ikke noen bygninger. I tillegg finnes fire hytter, fire båtnaust, fire tilsynsbuer og den restaurerte Kvern fjellstuggu. De to turisthyttene Schulzhytta og Prestøyhytta blir drevet av henholdsvis Trondhjems Turistforening (TT) og Nord-Trøndelag Turistforening (NTT).
- I Selbu finnes i alt 16 bruer. I tillegg finnes gjerder i tilknytning til bufedrifta (samletrø og sperregjerde). Tydal har en hytte ved Ramsjøen. Det finnes også en privat hytte, samt Hognabu i Vælskaret. I tillegg kommer TTs «Ramsjøhytta» like utenfor nasjonalparken.
- Innen nasjonalparkgrensene i Stjørdal kommune finnes tre private hytter i Sonvadfoss statsallmenning ved østre Sonvatnet. Sonen og Sonvadfoss fjellstyre har ytret ønske om å oppføre ei hytte i området østre Lorthølvollen ved østre Sonvatnet.
- I Sonvadfoss statsallmenning i Meråker kommune ligger ei tidligere setergrend ved Gudåtrøa (Huldervolden) som består av to hytter, stabbur, badstue, vedbod/naust, seterhus med fjøs. I tilknytning til denne finnes seterbuer, fjøs og naust. To bruk har hatt beitedyr her fram til de seinere åra. Meråker fjellstyre har ei hytte ved østre Sonvatnet, sørøst for Gudåvollen.
- På privat grunn har Meraker Brug tre hytter. Ei ved Bindstikkjøna, ei ved første Klepptjøna og ei i Roltdalen. De to førstnevnte er utleiehytter, den siste oppsynshytte. I tillegg har Meraker Brug to naust ved Klepptjøna og et naust ved Lødølsjøen. Essand reinbeitedistrikt har en gjeterhytte nordvest av Nautfjellet. Den tidligere setervollen, Bindstikkvollen, nord av Nautfjellet har ingen gjenværende bygninger. I randsonen, men utenfor planområdet, er det en rekke seteranlegg.

Det finnes flere nedlagte gruver innen planområdet i Meråker. Disse kan ha en viss kulturhistorisk verdi, men åpne gruvesjakter utgjør et sikkerhetsproblem, og avrenningen er et forurensningsproblem. Det sistnevnte er særlig knyttet til Kongsgruvas avrenning til første Klepptjøna og Torsbjørka.

Fig 4: Gammelt kvernsteinsbrudd fra Nerfjellet (foto © Odd Egil Hansen).

2.4 Historisk bruk av områdene innenfor nasjonalparken

Setervollene

Setervollene som ligger som lysninger innover hele Roltdalen er av stor regional interesse da disse synliggjør ekstensiv utmarksbruk og driftsform knyttet til flerseterbruk i fjellområdene. Dette understreker bøndernes tidligere behov for å utnytte alle muligheter for å overleve. Setervollene har, som kvernfjellet, identitetsverdi for lokalbefolkningen og symbolverdi knyttet til tradisjonsbruk av området. Mange av setervollene med bygninger brukes også aktivt i forbindelse med beitebruk i dag og i forbindelse med jakt, fiske og friluftsliv.

Det er ikke dokumentert hvor langt tilbake i tid setring har pågått i Roltdalen. Setervollene har bebyggelse med ulik alder og autenticitet. Setervollene viser på denne måten en kontinuitet i utvikling og tradisjon.

Sammenhengen mellom setervollene i dalen må bevares. Alle setervollene er av betydelig kulturhistorisk interesse. Det anses som viktig at seterbebyggelsen i landskapet blir vernet og at det åpne preget på setervollene blir bevart. Dette må sikres gjennom skjøtsel og ved en restriktiv holdning til nybygging og riving på vollene. Det er naturlig å trekke fram Stormoen, Liavollen og Svenskmoen som i seg selv er av større kulturhistorisk interesse. Det kan være ønskelig at det på enkelte voller fortsatt ble drevet setring og slått på den tradisjonelle måten for å bevare kulturlandskapet og holde tradisjonen om dette i hevd (Sør-Trøndelag fylkeskommune 1998).

Fig 5: Svenskmoen, setervoll nordøst i Selbu kommune (foto © Jan Erik Andersen).

Ferdsl i Roltdalen

Ferdselen gjennom Roltdalen har fulgt mange stier og tråkk. Det er ikke utarbeidet en fullstendig oversikt over veier og kulturminner tilknyttet ferdselsårer i området, men det kan nevnes at Liavollvegen og seterveiene er av betydelig kulturhistorisk interesse, da disse viser ferdsel gjennom Roltdalen med ulikt formål og karakter. Den gamle ferdselsvegen mellom Kråssådalen og Høgfjellet er merket av Selbu og Tydal historielag. Stormoen har hatt funksjon i sammenheng med ferdsel i Roltdalen, da dette var skysstasjon under gruvedriften på 1700-tallet. Stormoen hadde i en periode fast bosetting. Tjæremiler av trøndersk type i myr finnes.

Samenes bruk

Tydalssamene omfattet fra gammelt av tre grupper, nemlig *Tjohkeli-saemieh* som hadde sommerbeiter om Skarven, *Lopmesvarien-saemieh* som hadde sommerbeiter om Fongen og *Saanti-saemieh* som hadde sine sommerbeiter ved Essandsjøen. Disse tre sies å tilhøre samme samebyen, nemlig *Saanti sijte*, og dette tilsvarer omtrent dagens Essand reinbeitedistrikt. Alle gruppene hadde felles vinterbeiter. På 1920-tallet begynte en omlegging av driften. Bjørketrøer, melking, nattgjeting m.m. forsvant etter hvert og reindriften ble mer og mer konsentrert om ren kjøttproduksjon. I 1921 slo derfor Essandsamene flokkene sammen også om sommeren og dermed ble bosettingsmønstret og intern bruk av sommerdistriktet vesentlig endret. Også i dag har Essand reinbeitedistrikt reinen i samme flokk både på vinter- og sommerbeite. I 1889 navngis 21 steder hvor samene hadde gammer, og 20 av disse steder ligger innenfor nasjonalparken (Fjellheim 1998). I løpet av sommerhalvåret ble det flyttet fra gamle til gamle, slik at hver gamle ble brukt fra en til seks uker.

2.5 Kulturminner og kulturlandskap i nasjonalparken

Samiske kulturminner

Roltdalen er et svært interessant område i forhold til samiske kulturminner. De vanligste kulturminner som er registrert er knyttet til boplasser (22 stk), oppbevaringssteder (fire stk) og samleplasser for rein (11 stk) (Fjellheim 1998). Brandsfjell (1999) kartfester i alt 45 samiske kulturminner innenfor det foreslåtte verneområder, også noen som ikke er med i Fjellheims rapport. Samiske kulturminner er i mange tilfeller lett å overse i terrenget, slik at det sannsynligvis vil finnes mange uidentifiserte samiske kulturminner innenfor nasjonalparken.

Automatisk fredede kulturminner

Det er omtrent ikke registrert automatisk freda kulturminner (andre enn samiske kulturminner) innenfor grensene til Skarvan og Roltdalen nasjonalpark (Sør-Trøndelag fylkeskommune 1998). Men ved Liavollen og Stormoen i Roltdalen finner man ca 2000 år gamle jernvinneanlegg. Mange typer kulturminner fra før reformasjonen har ikke synlige markører på overflaten som kan registreres. Ut fra faglige vurderinger er det imidlertid et stort potensiale for funn i området, spesielt i tilknytning til vann og vassdrag og der vi i dag finner setervoller, samt flere jernvinneanlegg.

Nyere tids kulturminner

Kvern fjellet, Gruv fjellet og setervollene synliggjør på ulik måte områdets betydning for bygda Selbu i ulike perioder fra 1500-tallet og opp til våre dager. Kvern fjellet og Gruv fjellet med tilhørende kulturminner er områder som har spesielle kulturhistoriske kvaliteter både i regional og nasjonal sammenheng.

Kvern fjellet

Kvern fjellet i Selbu er det største kvernsteinsområdet i Norge og trolig på høyde med de største i Norden. Stein fra området er sendt over hele landet og til utlandet. I Høgfjellet og Langliknippen er det ført opp «spellmenn» i den senere tid. Bygningstyper knyttet til driften er unik både i norsk og internasjonal sammenheng. Kvern fjellet vitner om høy utnyttelse av utmarksressursene. Kvernsteinsbrytningen var en sentral vintertradisjon for selbyggene og kvern fjellet har derfor symbol- og identitetsverdi for selbyggene. Aktiviteten i kvern fjellet har satt markante spor i terrenget og kvern fjellet kan ut fra dette sies å ha en betydelig historisk kildeverdi. Området kan med sin variasjon av kulturminnetyper også ha en betydelig pedagogisk verdi i dag. Kulturminner i området er imidlertid ikke fullstendig kartlagt. Det bør imidlertid understrekes at det også utenfor sone A i nasjonalparken finnes meget interessante kulturminner knyttet til kvernsteinsdriften. Det finnes f.eks. en relativt intakt spillkappe ved Hundryen, sør for Roltdalen.

Fig 6: Kvernsteinsbrudd, kalt Bruntytdalen, i Høgfjellet, et verneverdig kulturminne (foto © Jan Erik Andersen).

Gruvfjellet

Gruvfjellet er et monument over kobberverksdriften under Selbo Kobberverks aktivitet i Roltdalen. Gruva var i drift, med noe avbrudd, fra 1713 til 1761. Selv om gruven ikke ble økonomisk lønnsom i sin driftsperiode, hadde den stor betydning for bygda Selbu. Gruven innebar innflytting og påvirkning utenfra samt sysselsetting og inntekter for selbyggene selv. Ut fra dette kan Gruvfjellet sies å ha stor symbol- og identitetsverdi for lokalbefolkningen. Gruveinnslagene og tilhørende hauger av utkjørt gråberg er viktige kulturminner knyttet til driften, det samme er ruiner etter gruvebebyggelsen (geppelen). Området kan sies å ha en viss historisk kildeverdi og pedagogisk verdi i dag. Sikring av området er viktig i kulturhistorisk sammenheng. Andre gruver som befinner seg innenfor Skarvan og Roltdalen nasjonalpark er Sonvassgruvene og Kongsgruva.

2.6 Klima, vann og vassdrag

Skarvan og Roltdalen nasjonalpark befinner seg i både i klart oseanisk (O2) og i svakt oseanisk (O1) vegetasjonsseksjoner. Det er den geografiske variasjonen mellom kyst og innland som blir beskrevet gjennom vegetasjonsseksjoner, altså en variasjon fra vest til øst for Norges del. Variasjonen i seksjoner henger sammen med forskjeller i oseanitet, der vintertemperatur (frost) og luftfuktighet (humiditet) er de viktigste klimafaktorene. Vegetasjonsseksjonene er skilt ut på botaniske kriterier, der utbredelse til plantearter og vegetasjonstyper har vært avgjørende (Moen 1998).

Nedbørmengden i området er på ca. 1000 mm pr. år. Det er store lokale variasjoner i nedbørmengden, hovedsakelig i en vest – øst gradient. Årlig middeltemperatur er på ca. 2,7 °C. Høy fuktighet på forsommeren, sammen med moderate sommertemperaturer og høy nedbør på sommeren og høsten gir grunnlag for høy forsumping i store deler av området.

Nedslagsfeltet sokner til tre hovedvassdrag med Stjørdalsvassdraget i nord, Neavassdraget i sør/sørvest og til Garbergsvassdraget i vest. Garbergelva har et samlet nedbørfelt på 156 km². Roltla sitt samlede nedbørfelt er på 257 km² ved utløpet i Nea. Nasjonalparken har ikke de helt store innsjøene. Den største innsjøen er østre Sonvatnet i Stjørdal og Meråker kommuner. Foruten denne finner Røsshautjønnen, Klepptjønnen, Litjklepptjønnen og Lødølsjøen i Meråker kommune, Ramsjøen i Tydal kommune og Storkvern fjellvatnet, Litjvern fjellvatnet, Rimsjøen og Nautsjøen i Selbu kommune.

2.7 Geologi i nasjonalparkområdet

Berggrunn

I geologisk sammenheng ligger området i Trondheimsfeltet. Typisk for regionen er store belter med grønnstein og grønnskifer. Dette er lavabergarter som er avsatt i havet for ca. 490 mill år siden. Ellers finnes migmatittgneis, glimmerskifer, amfibolitt, hornblendegabbro, leirskifer, fyllitt og kvartsitt. Små områder med kalkrik berggrunn finnes også. Kvernsteinsbruddene finnes i et ca. 3 mil langt belte med migmatittgneis, mellom Brennrya i nord, forbi Kvern fjellvatna, Høgfjellet, Nerfjellet og til Hundrya lengst sør i parken. Kvernsteinsåra forsetter forbi Flora helt til innunder Bukkhammeren i sør.

Like sør for Nedre Heståsen der Limstensbekken (jfr. det engelske ordet «limestone», som betyr kalkstein) renner ut i Roltla finner man et kalksteinsbelte. I samme område, ved Roltdalens innfallsport til nasjonalparken finner man også flere kalkgrotter og kalkhull. Noen av disse ble brukt som kjøleplass for melk i forbindelse med seterdriften i Roltdalen. Litt nord for Roltla, mellom Helvetestjenna og Litj-Rimsjøen finner man forekomster av grovkornet kalkstein (marmor), likeså ved Tvillingtjennene, øst for Tyri-Larsfjellet.

Av internasjonal geologisk interesse er Fongen – Hyllingen intrusjonen i grensetraktene mellom Selbu og Tydal. Den lagdelte gabbroen er dannet ca 15 km under overflaten for ca 430 mill. år siden. Fongen - Hyllingen gabbro dekker i dag totalt et areal på 160 km². De mest fremtredende mineralene er olivin og pyreoksen i veksling med ulike typer feltspat. I kantsonene til gabbroene er det et utall spennende mineraler å finne.

I elveleiet ved Ramåfossen kan man observere en hvit plagioklasrik bergart, pegmatitt, som har grove cm-store sorte hornblendekrystaller. Ved bredden av Roltla, ca 100-150 meter vest for utløpet av Holvollbekken, finner man forekomst av staurolittglimmerskifer. Denne forekomsten kan man følge helt til Seteråa i Kubjørga og videre til kvernbruddet i Kvernarbeisdalen. Videre nedover langs Roltla finner man blotninger av putelava.

Enkelte steder øst for Rødhammeren og Sprøyten finner man bergartslinser med grafittskifer. Men selve Sprøyten og Rødhammeren består hovedsakelig av amfibolitt eller grønnstein med lag av kvartskeratofyr. Nord for Sprøyten finner man Nautfjellet som er bygd opp av fyllitt. Denne bergarten gir en glinsende overflate på grunn av forvitningsmaterialet glimmermineralet serisitt.

Løsavsetninger fra istidene

Størsteparten av området er dekket av et tynt lag av morenemateriale. Større avsetninger av løsmasse finnes i området Stormoen og Fagermoa. Videre innover, i retning Stormoen, finner man tydelige spor etter nedsmeltingen av isen etter siste istid med kvartæravsetninger, grusrygger og terrasser.

Øst for Schulzhytta finner man Svenskmoen, som ligger mellom to forskjellige breelver som har dannet to terrasseflater. Den øvre terrassen er dannet av smeltevann gjennom Vælskaret, mens den nedre terrassen er dannet av Roltla.

Roltdalen var en periode stengt av isbre, og Roltla gikk nordover og ned Garbergelvas løp. På Kalvskinnsfloene er det avsatt en flott esker (geitrygg). Løsmassene ved Kvern fjellvatna og Prestøiene er dokumentasjoner fra denne perioden.

Breelver dannet flere steder løsmasseavsetninger oppover Ramådalen. Likeledes finner man randmorener og terrasser som ble dannet under Vukutrinnet (også kalt Nautfjelltrinnet lokalt på grunn av en randmorene på nordenden av Nautfjellet) for ca 10 000 år siden.

Vannskillet mellom Selbu og Meråker like nord for Nautsjøen har tydelige spor etter smeltevannsdrenering etter siste istid. Disse finner man igjen også på vannskillet øst for Nautfjellet (Selbu og Tydal Historielag 2001).

2.8 Planteliv i nasjonalparken

Vegetasjonssoner

Nasjonalparken ligger i tre forskjellige vegetasjonssoner (Moen 1998). De nederste delene av Roltdalen ligger i mellomboreal sone (midtre barskogsonen). Barskog er det dominerende i denne sonen og for Roltdalen er det granskog som er det dominerende treslaget. Myr dekker store arealer, og typisk bakkemyr opptrer i denne sonen og oppover til lavalpin sone. Fra mellomboreal sone og oppover til tregrensen befinner vi oss i nordboreal sone. Sonen domineres av bjørkeskog, ofte kalt subalpin bjørkeskog, og lavvokst glissen barskog. Jordvannsmyrer dekker store arealer. Øvre grense for nordboreal sone er satt ved den klimatiske skoggrensen. Sonen har fra gammelt av vært et hovedområde for seterbruk, noe som gjenspeiles i plasseringen av de mange setrene i Roltdalen. Resterende deler av nasjonalparken befinner seg i alpin sone. Alpin sone deles inn i tre delsoner; lav-, mellom- og høyalpin sone. Det er vel kun toppen av det høyeste fjellet innenfor nasjonalparken, Fongen med sine 1441 moh, som kan sies å ha antydning til høyalpin vegetasjonssone. Og selv der befinner man seg i grenseland mellom høyalpin og mellomalpin sone. Foruten helt på toppen av Fongen, og kanskje Skarvan, er det kun lav- og mellomalpin sone man finner i Skarvan og Roltdalen nasjonalpark. Lavalpin sone er karakterisert av blåbærhei, einer/dvergbjørkkraut og viersamfunn. I mellomalpin sone forsvinner all krattvegetasjon og grasheier og snøleier overtar (Moen 1998).

Floristisk mangfold

I alt 318 karplanter er kjent fra området. Fire av karplantene er oppført på den norske rødlista; dette er orkideene blodmarihand, engmarihand, lappmarihand og kvitkurle. 188 mosearter er registrert, hvorav fire er rødlista: Pusledraugmose, råteflak, råteflik og fauskflik. Alle fire vokser på død ved av gran i grove dimensjoner. I alt 57 signalarter av moser er registrert, hvorav signalarter for fuktige, næringsrike skoger og rikmyrarter utgjorde de største gruppene. 100 lavarter er registrert, hvorav ingen er oppført på rødlista for Norge. 30 signalarter av lav er registrert, de fleste knyttet til levende eller døde trær. 66 sopparter er registrert i området, hvorav 33 er vedboende. Fem av de vedboende kjukene er oppført på rødlista: Piggbroddsopp, duftskinn, kjøttkjuke, granrustkjuke og svartsonekjuke. 13 signalarter av sopp er registrert, hvorav seks er vedboende (Prestø 1999).

Botaniske områder av særlig interesse

Skogsområdet i selve Roltdalen fra allmenningsgrensa i vest og inn til og med lia ovenfor Schulzhytta peker seg ut som det område som i botanisk sammenheng har størst verneverdi. Prestø (1999) redegjør i mer detalj for verneverdiene knyttet til skogen i Roltdalen. Han fant 19 nøkkelbiotoper med signalarter og nøkkelement for biologisk mangfold og tre områder med kontinuitetsbetinga nøkkelbiotoper i Roltdalen. Setervollene i Roltdalen representerer skjøtselsavhengige nøkkelbiotoper (Prestø 1999). Det er først og fremst de store, åpne vollene som ikke har grodd igjen med skog og kratt som er viktige nøkkelbiotoper. Rødlstearten

kvitkurle finnes i tilknytning til et par setervoller i Roltdalen og arten krever kulturbetinga voksesteder.

2.9 Dyreliv i nasjonalparken

Fuglefauna

Det er observert i alt 125 fuglearter innenfor områder, inklusiv Stråsjøen-Prestøyan naturreservat. Av disse er 58 arter konstatert hekkende, 61 arter er mulig og/eller sannsynlig hekkende og seks arter forekommer mer eller mindre regelmessig i forbindelse med f.eks. trekk. Til sammen 20 av fugleartene som er observert i området står på de nasjonale rødlistene, dette er: smålom, storlom, sædgås, kortnebbgås, stjertand, bergand, havelle, svartand, sjøorre, myrhauk, hønsehauk, kongeørn, fiskeørn, jaktfalk, trane, fjellmyrløper, dobbeltbekkasin, kvartbekkasin, hubro, snøugle og dvergspett (Edwardsen 1997).

Pattedyr

Totalt 27 arter av pattedyr er observert innenfor området. Av disse har 23 arter mer eller mindre permanent tilhold i området eller deler av området og fire arter forekommer mer eller mindre regelmessig som streifdyr. Til sammen syv av pattedyrartene står på de nasjonale rødlistene, dette er: nordflaggermus, ulv, fjellrev, bjørn, gaupe, oter og jerv. Av bjørn og ulv forekommer kun streifdyr enkelte år.

Særlig verdifulle viltområder

Følgende områder peker seg ut som svært viktige viltområder:

1. **Kvittyten:** Består av områdene omkring Store Kvern fjellvatn og Lille Kvern fjellvatn. Området domineres av de to Kvern fjellvatna som har rike strandområder med fjellbjørkeskog og myrer omkring. På de rike myrområdene hekker bl.a. myrsnipe, rødstilk, gluttsnipe, småspove, temmincksnipe, enkeltbekkasin og svømmesnipe.
2. **Indre deler av Torsbjørkdalen:** Er en særlig viktig hekkelokalitet for ender og vadere. Rødlistearter som storlom, havelle, trane og fjellmyrløper er funnet hekkende i området. Andre rødlistearter som bl.a. smålom, bergand, sjøorre og svartand forekommer i området.
3. **Lødøljsjøen:** Er særlig viktig som hekkelokalitet for ender og vadere. Rødlistearter som svartand, bergand og havelle er funnet hekkende i området. Temmincksnipe, fjæreplytt og fjelljo er også funnet hekkende ved Lødøljsjøen.
4. **Røltla:** Skogdalen langs Røltla fra allmenningsgrensa og østover til Røsetvollen. Området er viktig som helårsområde for elg og her er gode leveområder for hønsefugl. Truede og sårbare arter har tilhold i området.
5. **Fagermoa - Hommelfussin:** Relativt flattliggende område sørvest for Sprøyten. Består av myr og glissen furu- og bjørkeskog. Elg har helårs tilhold i området og rypebestanden er god. Truede og sårbare arter har tilhold i området.
6. **Litjfongen:** Fjellområde med god bestand av fjellrype. Truede og sårbare arter har tilhold i området.
7. **Østre Sonvatnet:** Fjellskog. Nøkkelbiotop for fugler og dyr. Sundet mellom østre Sonvatnet og vestre Sonvatnet blir tidlig isfritt. Rasteplass for ender og vadere om våren.

Verdifulle viltområder

Ramsjøen peker seg ut som et viktig viltområde og er hekkeplass for storlom og vadere. Kalvskinnsfloene er et våtmarksområde mellom Sprøyten og Høgfjellet. Flere vadefuglarter gjør at dette området peker seg ut som et viktig viltområde. Utkantområdet er verdifull biotop for lirypa. Trua og sårbare arter har tilhold i området.

3 Bruken av Skarvan og Roltdalen nasjonalpark

Landskap

Generelt sier verneforskriften for nasjonalparken at alle inngrep i landskapet er forbudt. Paragraf 3, kapittel 1 i vernebestemmelsene sier, sitat:

Området er vernet mot inngrep av enhver art, herunder oppføring av bygninger, andre varige eller midlertidige innretninger, gjerder og anlegg, vegbygging, bergverksdrift, vassdragsregulering, graving, utfylling og henleggelse av masse, sprenging og boring, uttak av stein og mineraler, drenering og annen form for tørrlegging, nydyrking, nyplanting, bakkeplanering, fremføring av luft- og jordledninger, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt, merking av stier, løyper o.l. Kulturminner skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Opplistingen av tiltak er ikke uttømmende.

I sone A er også fjerning av løse steiner forbudt, sitat slutt.

Intensjonen som ligger i denne hovedbestemmelsen er at alle inngrep av teknisk art som kan gi varige spor eller er av permanent karakter skal unngås. Bestemmelsen er i utgangspunktet ment å skulle omfatte alle typer tekniske inngrep uansett størrelse og omfang. Det er derfor i bestemmelsen nevnt eksempler på tiltak som ikke er tillatt ut fra hva som er realistisk at det kan oppstå ønsker eller planer om. Opplistingen er ikke uttømmende. Dette betyr at bestemmelsen om forbud mot alle typer tekniske inngrep også omfatter inngrepstyper som ikke er konkret nevnt i denne opplistingen og som i utgangspunktet er i strid med formålet med vernet.

Planteliv

Hovedbestemmelsen er at alt planteliv i utgangspunktet er totalfredet, dvs. fredet mot enhver form for skade og ødeleggelse, herunder også plukking, sanking og innsamling. Dette har sin bakgrunn i et overordnet mål om å bevare økosystemer og vegetasjonssamfunn i mest mulig naturlig tilstand i nasjonalparker, jf. også diskusjonen av formålsparagrafen foran. Det er på denne bakgrunnen en også må se bestemmelsen om forbud mot planting, såing, gjødsling og innføring av nye plantearter. Et overordnet mål er å ta vare på arter som er naturlig forekommende i området, og å unngå tilførsel og innslag av fremmed genmateriale.

Dyreliv

Generelt om dyrelivet, § 3 kapittel 3 i vernebestemmelsene sier, sitat: *Dyrelivet, herunder hi, reir, hekke-, yngle- og gyteplasser er fredet mot skade og unødvendig forstyrrelse. Utsetting av dyr på land og i vatn er forbudt. Kalking av vassdrag må ha særskilt tillatelse, sitat slutt.*

Vernet er ikke til hinder for gjennomføring av vanlige bestandsregistreringer av f.eks. rype, herunder bruk av hund i den forbindelse. Motorisert ferdsel i den forbindelse vil imidlertid kreve dispensasjon.

3.1 Reindrift i nasjonalparken

Status, strategi og utfordringer

Skarvan og Roltdalen nasjonalpark inngår i sin helhet i Essand reinbeitedistrikt. Dette reinbeitedistriktet ligger innenfor et område som er avgrenset av Meråker- og Stjørdalsdalføret i nord, etter Leksa og Tømra til Selbusjøen i vest og etter Nea- og Tydalsdalføret i sør til svenskegrensen i øst. Reinbeitedistriktet nyttes vår, sommer og høst, i tiden fra siste halvdel av april til høsten/førjulsvinteren. Da flyttes reinen sørover til vinterbeitene i Femund reinbeitedistrikt sør i Sør-Trøndelag og nord i Hedmark. I enkelte år kan deler av flokken gå igjen i området også om vinteren. Området er et helårsdistrikt, men ikke så veldig godt egnet til vinterbeite på grunn av at det lett ises ned (Brandsfjell 1999). Områdene i Roltdalen har rik gras- og urtevegetasjon og er svært viktig beiteland for rein. Roltdalen fungerer også som oppsamlingsområde i forbindelse med kalvmerking, slakting og flytting. Det er trekk- og driveleier flere steder inn og ut fra området

Tradisjonelt begynner reindriftsåret medio april da Essand reinbeitedistrikt kommer flyttende med flokken fra områdene rundt Femund. Disse sesongbestemte flyttingene mellom vinter- og sommerbeite varierer ut fra vær- og føreforhold, men flyttveiene blir stort sett fulgt likens fra år til år. På våren og forsommeren flytter flokkene til Sondalen og Skrøydalen eller mot Stordalssiden, avhengig av vær- og føreforhold. Det er i disse områdene det blir tidligst bart. Der sprer flokkene seg over et stort område fra Skarvan og sør til Ruten. I alle disse områdene foregår kalving. Etter kalving trekker simle og kalv ned i lavereliggende områder i Stordalen, Torsbjørkdalen og Roltdalen. Ut over sommeren beiter reinen seg gradvis oppover ettersom snøen forsvinner (Brandsfjell 1999). I juli måned er det tid for kalvmerking, og da samles hele flokken til den store beitehagen ved Skarpdalen. Skarpdalen ligger øst for Fongen i Meråker kommune og utenfor nasjonalparken. En stor del av reinen samler seg selv i fjellpartiene mellom Fongen og Skarvan. Etter at all reinen er samlet i disse områdene drives den mot beitehagen for merking av kalvene. Etter at kalvene er merket sprer reinen seg over hele distriktet. Om høsten blir reinen samlet i området rundt Melshogna før man driver den om Ramsjøen og videre til førbrunstslakting ved Rødalen i Tydal kommune. Etter slaktingen samles den resterende reinen vestover fra Øyfjellet og videre mot Roltdalen.

Når brunsten er ferdig på senhøsten slipper bukkene simleflokkene og en god del av flokken trekker sørover. Reinen er da samlet i store flokker. På denne tiden blir reinen gjetet og oppholder seg i de sentrale delene av Skarvan og Roltdalen nasjonalpark. Reinen befinner seg i dette området helt til snø og isforholdene på innsjøene muliggjør flytting til vinterbeitet ved Femund. Essand reinbeitedistrikt har et reintall på ca. 4 600 rein på vinterbeite. På barmarksbeite kommer nærmere 3 000 kalver i tillegg. Den totale kjøttproduksjonen i distriktet var siste driftsår nærmere 60 tonn. Distriktet har 9 driftsenheter

Reindriften er avhengig av at områdene bevares mest mulig intakt og uberørt av tekniske inngrep som for eksempel hyttebygging, veibyging og vasskraftutbygging. Derfor har reindriftnæringen i utgangspunktet vært positive til vernet. Men opprettelsen av nasjonalparken kan få uønskede bieffekter for reindriftnæringen. Områdene kan bli mer attraktive som utfarts- og rekreasjonsmål, noe som vil føre til økende aktivitet i områdene, noe som kan ha negative konsekvenser for næringen. Arbeidsoperasjoner i forbindelse med reindrift er helt avhengig av beite-, vær- og føreforholdene, noe som varierer fra år til år. Verneforskriften er ikke til hinder for bruk av beltekjøretøy på snødekt mark i forbindelse med utøvelse av reindriftnæring. Men det må søkes om tillatelse for bruk av barmarkskjøretøy. Et krav for å innvilge flerårig tillatelse er at det foreligger en godkjent distriktsplan. I formålsparagrafen for Skarvan og Roltdalen nasjonalpark står det;

«Ivaretagelse av naturgrunnlaget innenfor nasjonalparken er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Området skal kunne brukes til reindrift». Dette betyr at tiltak som forringer naturgrunnlaget for reindriften i nasjonalparken i utgangspunktet ikke vil bli tillatt.

Opprettholdelse av reindriften beitearealer og forstyrrelser anses som næringens største nåværende og fremtidige utfordringer. Vern av beiteområdene i Skarvan og Roltdalen nasjonalpark begrenser sterkt mulighetene for tekniske inngrep innenfor nasjonalparken. Opprettelsen forventes å redusere motorisert ferdsel innenfor parken. Dette vil være utelukkende positivt for reindriftsnæringen, såfremt nasjonalparken **ikke** medfører restriksjoner på reindriften egen motorferdsel. For å begrense terrengslitasje og bevare naturverdiene i nasjonalparken er det viktig at barmarkskjøring begrenses i mest mulig grad. Men for at reindriften skal kunne utøves tilfredstillende vil det være aktuelt å gi reindriften flerårige tillatelser til barmarkskjøring i henhold til godkjent distriktsplan. Det forutsettes at barmarkskjøringen skal begrenses mest mulig i reindriften og at det velges traséer som gir minst mulig terrengslitasje. Spesielt sårbare områder bør kartfestes og det bør settes forbud mot barmarkskjøring der.

Følgende punkter er nødvendig for at distriktsplanene skal kunne brukes som faglig grunnlag for forvaltningsmyndighetens behandling av søknader om barmarkskjøring fra reinbeitedistriktene:

- Når det er behov for barmarkskjøring. Årstid/periode på året.
- Varighet/hvor lang periode er det behov for bruk av barmarkskjøretøy.
- Geografisk område.
 - Kartfestet trasé ved transportkjøring, f.eks. fra utgangspunkt og frem til bestemmelsessted.
 - Ved kantgjeting/samling skal det framgå en arealangivelse av området der dette skal skje.
- Antall kjøretøy det er behov for å benytte.

Delmål reindrift:

Skarvan og Roltdalen nasjonalpark skal forvaltes slik at området skal kunne brukes til reindrift.

Definisjoner knyttet til reindriften

- Reindriftsnæringen og retten til å drive reindrift reguleres gjennom «*Lov om reindrift*» og dens forskrifter. Det er særskilt kapitlene I og III som regulerer hvem som innehar retten til å drive reindrift, og hvilke plikter disse har. Reindriften skal i all hovedsak reguleres gjennom denne lov, men hvis dette kommer i konflikt med verneforskriften vil verneforskriften være bestemmende.
- Med reindriftsanlegg menes gammer, gjeterhytter, gjerder og sanketrøer. Gjerder og sanketrøer kan være både permanente som står oppe hele året, eller de kan være midlertidige som for eksempel arbeidsgjerder for kalvmerking, slaktning o.l.

Fig 7: Beitende rein på Kallarvollen (foto © Odd Egil Hansen).

Rettigheter knyttet til reindrift

Som rettmessig utøver av reindrift kan man med hjemmel i verneforskriften:

- Vedlikeholde reindrifftsanlegg i samsvar med tradisjonell samisk byggeskikk.
- Vedlikeholde gjerder og sanketrøer.
- Bruke området til reindrift, jf. Essand reinbeitedistrikt sin distriktsplan.
- Nødvendig uttak av trevirke til brensel og for vedlikehold av lovlig oppsatte gjerder og annet reindrifftsutstyr (jf. retningslinjer på side 54 i denne forvaltningsplanen).
- Jakt og fiske etter reindrifftsrettens regler, jf. § 14 i Lov om reindrift. Motorferdsel med formål jakt, fangst og fiske tillates ikke.
- Utkjøring av sykt/skadd/nødslaktet tamrein. Dyret må være lokalisert før motorkjøretøy medbringes inn i nasjonalparken. Det skal gis melding til forvaltningsmyndigheten før kjøring finner sted.
- Bruke beltekjøretøy på snødekt mark i forbindelse med reindrift.

Tiltak og aktiviteter rettmessige utøvere av reindrift kan søke forvaltningsmyndigheten om tillatelse til er:

- **Gjenoppføring av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade.**

I de fleste tilfeller vil søknader om gjenoppføring av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade bli positivt behandlet, såfremt bygningens størrelse og funksjon ikke blir endret. Søknaden vil også bli sendt til reindrifftsforvaltningen for faglig vurdering.

- **Oppføring av gjeterhytter og gammer i forbindelse med tilsyn og gjeting nyttet til reindrift.**

Ved behandling av søknad om oppføring av nye gjeterhytter i forbindelse med reindrift skal det foreligge en faglig vurdering fra reindrifftsforvaltningen. Søknaden må være i regi av reinbeitedistriktet og ikke enkeltpersoner. Nye bygninger skal ikke oppføres i sone A.

- **Oppføring av gjerder, sanketrøer og andre anlegg knyttet til reindrift.**

Reindriften har ikke gjerder og anlegg i området i dag, men de peker på at dette kan bli aktuelt og derfor åpnes det for at dette kan tillates etter søknad. Søknaden må være forankret i godkjent distriktsplan.

- **Ombygging og mindre tilbygg til bygninger.**

Ombygging som medfører bruksendring fra gjeterhytte til fritidsbygning vil ikke tillates. Ombygging og mindre tilbygg med bakgrunn i spesielle behov innenfor reindrift vil komme under de tiltak som kan få dispensasjon. Søknaden vil også bli sendt til reindriftsforvaltningen for faglig vurdering.

- **Bygging av bruer og legging av klopper, hvis dette er nødvendig i reindriften.**

Det gis åpning for bygging av nye bruer og klopper tilknyttet reindriften. Søknaden skal være forankret i godkjent distriktsplan. Forvaltningsmyndigheten vil sette vilkår knyttet til plassering og utforming, herunder materialvalg.

- **Restaurering og skjøtsel av samiske kulturminner.**

Det må skje i samarbeid med Sametinget og kulturminneavdelingen i fylkeskommunen. Søknaden vil bli forelagt kulturminnemyndighetene for uttalelse.

- **Bruk av luftfartøy i forbindelse med reindrift.**

Dette gjelder i de tilfeller det er behov for lavtflyging under 300 meter, idet annen flyging ikke reguleres av bestemmelsene. Omfanget av slik flyging vil neppe bli så stort at det kan sies å representere et vesentlig støyforurensningsproblem. I reindriften er det et årlig behov for å drive reinen med helikopter det siste stykket mot samletrøene øst for verneområdet. Forvaltningsmyndigheten er innstilt på å gi tillatelser for lavtflyging i forbindelse med reindrift. Der det er hensiktsmessig, vil en forsøke å benytte flerårige tillatelser. Dette synes å være særlig aktuelt i reindriften, som synes å ha et sterkt preg av regelmessighet. Tillatelsen skal være i henhold til godkjent distriktsplan.

- **Bruk av barmarkskjøretøy i forbindelse med reindriften.**

Når det gjelder reindriften vil det legges opp til en flerårige tillatelser som en del av godkjent distriktsplan i henhold til reindriftsloven, slik at næringen kan utøves på en tilfredstillende måte. Forvaltningsmyndigheten har i denne forvaltningsplanen for Skarvan og Roltdalen nasjonalpark utarbeidet retningslinjer for reindriftnæringen i parken. Retningslinjene bygger på at reindriften skal i all hovedsak reguleres etter reindriftsloven. Hvis det kommer til konflikt mellom verneforskriften og reindriftsloven vil det være verneforskriften som er bestemmende.

Reindriften bruker hovedsakelig tohjuls terrengmotorsykler, men også 4/6 hjuls ATV blir i enkelte tilfeller brukt. Dette er en type motorferdsel som i utgangspunktet er uønsket i nasjonalparken. Kjøringa anses som nødvendig i reindriftssammenheng og skjer under kalvemerkinga i en korridor fra Skarvan via Nautfjellet og Grønfjellet til samletrøa øst for Finnkoisjøen. I samråd med reindriftsutøverne må det finnes løsninger på dette transportbehov, eks. ved en dispensasjon som setter krav til områdeavgrensning, tidsavgrensning, type kjøretøy og krav om merking av kjøretøy med reindriftsskilt. Det vil være strenge restriksjoner på slik barmarkskjøring i sone A, av hensyn til kulturminnene. Tillatelsen skal være i henhold til godkjent distriktsplan.

Retningslinjer for reindriftnæringen:

Reindrift generelt

- Reindriften skal i all hovedsak reguleres gjennom reindriftsloven, men hvis dette kommer i konflikt med verneforskriften vil verneforskriften være bestemmende.
- Tiltak som krever tillatelse etter søknad skal synliggjøres i godkjent distriktsplan. Søknaden skal være i regi av reinbeitedistriktet. Dette gjelder ikke søknader for akutte tilfeller som for eksempel utkjøring av sykt, skadd eller nødslaktet tamrein.
- Gjeldende nasjonal rovdyrpolitikk skal sammen med viltlovgivningen legges til grunn ved forvaltning av rovvilt i nasjonalparken.

Gjeterhytter

- Eventuelle nye hytter eller gammer tenkt brukt i reindriften skal ikke overstige en størrelse på 25 m².
- Bygget kan ikke senere utvides og det kan ikke søkes om bruksendring.

Anlegg for reindriften

- Søknader om nødvendige nye anlegg (gjeterhytter, gjerder o.l.) for reindriften vil bli vurdert i hvert enkelt tilfelle. Søknaden må være forankret i godkjent distriktsplan.
- Midlertidige anlegg (arbeidsgjerder og sanketrøer for kalvmerking, slakting o.l.) skal tas ned i de deler av året der behovet ikke er tilstede. Det kan gis flerårige tillatelser for midlertidige anlegg, i henhold til godkjent distriktsplan.

Motorisert ferdsel

- Det kan gis flerårige tillatelser for bruk av barmarkskjøretøy og luftfartøy i henhold til godkjent distriktsplan, med vilkår knyttet til miljøhensyn. For bruk av helikopter vil det være et vilkår at beitelagene varsles før flyging finner sted.
- Bruk av beltekjøretøy på snødekt mark i forbindelse med reindrift er hjemlet i verneforskriften.

Tiltak

- Revidere distriktsplanen for reindrift slik at den samsvarer med verneforskriften og forvaltningsplanen for Skarvan og Roltdalen nasjonalpark. Dette må gjøres etter at forvaltningsplanen er formelt godkjent av Direktoratet for naturforvaltning. Ansvarlig: Essand reinbeitedistrikt.
- Kanalisere ferdselen bort fra områdene som er mest sårbare for reindriften (kalvingsområder). Ansvarlig: Forvaltningsmyndighetene i samarbeid med Essand reinbeitedistrikt, Trondhjems Turistforening og Nord-Trøndelag turistforening.

3.2 Landbruk i nasjonalparken

Status, strategi og utfordringer

Skogbruk: All skog i nasjonalparken er vernet. Alminnelig skogsdrift kan derfor ikke skje i nasjonalparken. Trevirke kan bare utnyttes innenfor de rammer som framgår av verneforskriften, og da i første rekke vernebestemmelsenes punkt 2.2. Dette er nærmere omtalt i kap. 3.10.

I Roltdal statsallmenning finnes den mest produktive skogen og de beste bonitetsforholdene i dalsidene langs Roltdalen fra allmenningsgrensa i vest og inn til Hoemsknipen. Lengre innover dalen ligger skogen mer som øyer i landskapet og kvaliteten blir dårligere. I denne er det registrert et totalt skogareal på i overkant av 23 000 daa, hvorav ca 4 350 daa er produktiv skog med bonitet åtte eller høyere. Tilveksten er anslått til ca. 1100 m³ pr. år. En vesentlig del av den produktive barskogen er verneskog (jf. Skogbrukslovens bestemmelser om verneskog). På privat eiendom i Stjørdal er det 110 daa produktiv skog, alt som verneskog. Grunneier anslår videre at det finnes 2-3000 m³ lauv og vedskog i området. På Statsskogs eiendommer i Stjørdal og Meråker er det i alt registrert ca 3.000 daa produktiv skog (bonitet 6 og høyere) der alt er verneskog. På Meraker Brug er det ikke produktiv skog, men en del fjellbjørkeskog, hvorav noe ønskes benyttet til ved til deres hytter i området. I Tydal er det ikke produktiv skog innenfor området. Samlet er det produktive skogareal innenfor nasjonalparken på i underkant av 7.500 daa (bonitet 6 i Roltdalen statsallmenning mangler i denne summen).

Jordbruk: Beitearealet i Roltdal statsallmenning, **Selbu kommune**, oppgis til 181.000 daa og betraktes som et godt fjellbeite. Beiteverdien er anslått til ca. 700.000 forenheter med beitekapasitet til ca. 5 – 6.000 sau og 1000 ungdyr og dette utgjør hele 29 % av det totale beitearealet i Selbu kommune. Ved vurderinger av beitepotensiale, må også den tamrein som beiter i nasjonalparken tas med, jf. kap. 3.1 om reindrift i nasjonalparken. Det er registrert 20 områder i selve Roltdalen med dyrkingsmuligheter med et bruttoareal på 6.100 daa, nettoareal 3.000 daa. Mesteparten av det registrerte arealet ligger på og ved eksisterende setervoller. Bruksrettshavere med intakte seterbygninger leier disse ut til jakt og fritidsformål.

Det sies at det var setring i Roltdalen først på 1600-tallet. Den aktive og tradisjonelle bruken som setring på setervollene ble gradvis mindre i 1930-årene og opphørte så og si helt i perioden 1950-60. På enkelte setre var det tradisjonell setring frem til 1967-69. I perioden 1930-1947 var det omkring 200-600 storfe, ca. 400 geiter og ca. 400-500 sauer i Roltdalen. Før setring og beiting ble det utført markaslåtter (utslåtter) i Roltdalen. Høyet ble samlet i høystakker eller høyløer og kjørt til bygda på vinterføre. Markaslåtten ble mindre fra først på 1900-tallet, da seterbruken med beiting direkte med dyra var på det mest intense. Mange setervoller i Roltdalen brukes i dag aktivt i forbindelse med sau- og ungdyrbeiting. I 1998 var det 136 ungdyr av storfe og 1334 sauer i Roltdalen. Seterhusa blir brukt under beiteslipp om våren og ellers ut over hele beitesesongen under tilsyn og sanking. Til Roltdalen sokner tre beitelag, Innbygda beitelag, Hersjø-Kræssådal beitelag og Roltdalen beitelag.

Fig 8: Liavollen i Roltdalen, Selbu kommune (foto © Erik Stabell).

På arealene i **Tydal kommune** har det i de senere år ikke beitet husdyr, men områdene har tidligere vært utnyttet til utmarksbeite. I **Stjørdal kommune** var det fra gammelt av flere setervoller rundt Sonvatna. Setervollene er i dag ikke i bruk til seterdrift. Tidligere var det store flokker bufe som beitet i traktene. Myrslått var utbredt. I dag beiter det på det meste ca. 500 sau på beite i området. I **Meråker kommune** ligger en rekke setervoller i Torsbjørkdalen. Seterdriften i dag er knyttet til sauehold. Om lag ti bruk har sau på beite i tilknytning til planområdet, til sammen ca 300 sau og 400 lam.

Det vil bli en utfordring for både forvaltningsmyndigheten og landbruket å finne balansegangen mellom utøvelse av tradisjonelt landbruk og bevare naturverdiene i nasjonalparken. Roltdalen er trekt frem som et særlig viktig landskapselement og naturtype i nasjonalparken. Selv om opprettholdelse av tradisjonelt landbruk ikke er direkte nevnt i formålsparagrafen, så bør det biologiske mangfoldet og økosystemer skapt av setring og utmarksbeite bevares gjennom tradisjonelt utmarksbeite av sau og storfe. Et forhold som kan komme i konflikt med utøvelsen av landbruksnæring kontra verneformålet er forvaltningen av store rovdyr, og da spesielt jerv og gaupe. Vernet skal i utgangspunktet ikke legge føringer for viltforvaltningen, inkludert forvaltningen av rovvilt, jfr verneforskriften. Denne forvaltningen skjer etter nasjonal rovviltpolitikk og gjeldende lovverk, det vil si viltloven.

For å bevare det spesielle kulturlandskapet og den beiteavhengige vegetasjonen, spesielt i Roltdalen vil en av hovedstrategiene være å opprettholde beitetrykket. Strukturrasjonalisering generelt i landbruket vil være en trussel mot beitebruken i området. Setrene og setervollene er viktige landskapselement og har et unikt biologisk mangfold hva angår flora. Verneforskriften skal hindre tiltak som kan gjøre ubotelig skade på verneverdiene. Et for hardt beitetrykk over tid vil ødelegge den spesielle floraen. Samtidig er også opphør av beite og påfølgende gjengroing en trussel mot disse verneverdiene.

Det er pr. i dag ikke tradisjonell setring med melkekyr i Roltdalen. Dersom noen ønsker å starte opp med dette, med videreføring av melkeprodukter på stedet, er ikke vernebestemmelsene til hinder for det, så lenge det skjer med bruk av den bygningsmasse som i dag finnes i området, herunder nødvendige tilpasninger av eksisterende bygningsmasse til slik drift. Verneforskriften hjemler imidlertid ikke nyoppføring av setrer.

Det finnes flere mer eller mindre gjengrodde gamle kjerreveier i området. Dette er å betrakte som kulturminner, hvor en bør kartlegge deres status og klargjøre hvordan de skal håndteres,

herunder om noen av dem kan restaureres/tilbakeføres, slik at hest og kjerre på nytt kan tas i bruk, kanskje som et alternativ til barmarkskjøretøy. Det bør også ses på om ferdsel til fots, herunder turistforeningens stinett, i større grad kan kanaliseres til disse gamle, tradisjonelle ferdselsårer.

Delmål landbruk:

Forvaltningen av Skarvan og Roltdalen nasjonalpark skal ikke være til hinder for tradisjonelt landbruk i form av utnyttelse av utmarksbeite til storfe og sau. Landbruket skal foregå innenfor rammen av verneforskriften og vernets formål.

Definisjoner knyttet til landbruk

- Landbruksnæring defineres ut fra samme forståelse som i plan- og bygningsloven, det vil si jordbruk og skogbruk. Utmarksnæringer som ikke er knyttet opp mot disse faller utenfor. Dette gjelder blant annet jakt og fiske som omtales i eget kapittel.
- Landbruksanlegg defineres som bygninger i tilknytning til seter, gjerder og sanketrøer, tilsynsbuer/gjeterhytter, bruer og saltsteinplasser.
- Med seter i aktiv landbruksdrift menes tilfeller der setra er utgangspunktet for ungdyrbeite for storfe eller beite med sau, og setra er slipp- og sankested, salteplass og seterhuset blir brukt under tilsyn og sanking.
- Hvis den aktive landbruksdriften på setra opphører vil setra, med bygninger, bli betraktet på linje med alminnelige fritidsbygninger i saksbehandlingen.

Rettighetshavere i statsallmenning og på privat grunn

I statsallmenningene er rettighetshavernes rettigheter og muligheter i forbindelse med tradisjonell landbruksnæring i nasjonalparken knyttet opp mot allmenningsretten gjennom fjelloven og statsallmenningsloven. På AS Meraker Brugs grunn er det også rettighetshavere, hvor dette reguleres av egne avtaler. Til Roltdalen i Selbu kommune sokner tre beitelag; Innbygda beitelag, Hersjø-Kråssådal beitelag og Roltdalen beitelag. Områdene i Tydal kommune brukes ikke til husdyrbeite, mens det i områdene i Stjørdal kommune beiter ca 500 sau i regi av Sona og omegn beitelag og i Torsbjørkdalen i Meråker kommune beiter til sammen ca 700 sau og lam.

Som rettighetshaver i statsallmenningene i nasjonalparken og som privat grunneier kan man med hjemmel i verneforskriften:

- Bruke området til beite, samt slått og skjøtsel på setervoller.
- Vedlikeholde bygninger i samsvar med tradisjonell byggeskikk.
- Vedlikeholde gjerder og sanketrøer.
- Vedlikeholde bruer og klopper.
- Hogge ved til hytter, setre og buer i samsvar med retningslinjer gitt i denne forvaltningsplanen (jf. Retningslinjer side 54).
- Hogge trevirke til reparasjon av gjerder i samsvar med retningslinjer gitt i denne forvaltningsplanen (jf. Retningslinjer side 54).
- Kjøre ut sykt/skadd/nødslaktet storfe/bufe. Dyret må være lokalisert før motorkjøretøy for dette formål medbringes inn i nasjonalparken. Det skal gis melding til forvaltningsmyndigheten før kjøring finner sted.
- Bruke beltekjøretøy på snødekt mark i forbindelse med sanking av bufe.

Dette gjelder også for de gårdbrukere som har rettigheter på AS Meraker Brugs eiendom i Meråker, så langt disse avtaler går på de ulike punkter.

Med tradisjonell utmarksbeiting menes slipp av de beitedyr og raser som det er tradisjon for i området og/eller som slippes i utmarka i dag. Forskriften for nasjonalparken setter ingen begrensninger i antall dyr som slippes. En forutsetter likevel at antallet beitedyr til enhver tid står i forhold til ressursgrunnet for bærekraftig beitebruk.

Regulering av beite

Direktoratet for naturforvaltning kan regulere eller forby beiting som kan skade eller ødelegge naturmiljøet eller kulturminner. Dette vil kun være aktuelt ved mer ekstreme tilfeller av overbeiting eller i spesielle tilfeller der beitinga virker særlig negativt inn på dokumenterte verneverdier. Denne bestemmelsen er ikke aktuell å bruke for å utelukke tradisjonelle former for beite i området. I tilfelle det er aktuelt å bruke bestemmelsen skal det lages et forslag til forskrift, som skal på høring blant berørte parter.

Tiltak og aktiviteter innenfor landbruk som det kan søkes forvaltningsmyndigheten om tillatelse til er:

- **Gjenoppføring av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade.**

Gjenoppbygging skal kunne tillates, såfremt bygningens størrelse og funksjon ikke blir endret. Bygninger som før brann ikke var hytte/fritidsbolig, kan ikke gjenoppbygges som det. Dersom bygningen før brann hadde en uheldig plassering, kan det kreves at bygningen settes opp på et annet sted. Krav til teknisk utførelse som avviker fra originalbygningen kan også settes, om det anses påkrevd.

- **Oppføring av hytter og buer i forbindelse med tilsyn og gjeting.**

Ved eventuell tillatelse til oppføring av nybygg skal det tas hensyn til lokal byggeskikk. Oppføringen skal skje i regi av et beitelag og det må foreligge en uttalelse fra landbruksmyndighetene på at tiltaket anses som nyttig og nødvendig for utøvelsen av næringen. Nye bygninger skal ikke oppføres i sone A. Bestemmelsen utelukker oppføring av bygg for å tjene et rent privat oppsynsformål, f.eks. i regi av en privat grunneier eller et grunneierlag for å kunne holde oversikt over virksomhet og aktiviteter på egen grunn.

- **Oppføring av gjerder, sanketrøer o.l.**

Det legges opp til at det skal kunne utøves et hensiktsmessig bufehold i området, noe som kan innebære behov for nye gjerder og samletrøer. En er innstilt på å finne løsninger på nødvendige behov i så måte, dersom dette ikke bidrar til at mengden samletrøer og gjerder totalt sett i området økes vesentlig. Søknader i forbindelse med bufehold skal skje i regi av et beitelag/sankelag og det må foreligge en uttalelse fra landbruksmyndighetene på at tiltaket anses som nyttig og nødvendig for utøvelsen av næringen.

- **Ombygging og mindre tilbygg til bygninger.**

Ved ombygging og utvidelse av bygninger er forholdet til byggeskikk og estetikk viktig. Ombygging som medfører bruksendring fra uthus til fritidsbruk vil ikke tillates. Vesentlige påbygg med begrunnelse i fritidsbruk vil det heller ikke normalt gis tillatelse til. Ombygging og mindre tilbygg med bakgrunn i spesielle behov innenfor landbruksvirksomhet vil komme under de tiltak som kan få dispensasjon.

- **Bygging av bruer og legging av klopper.**

Det er i dag et relativt godt utbygd nettverk av bruer og klopper i området. Det gis imidlertid åpning for bygging av nye til landbruksvirksomhet. Søknader i forbindelse med bufehold skal skje i regi av et beitelag og det må foreligge en uttalelse fra landbruksmyndighetene på at tiltaket anses som nyttig og nødvendig for utøvelsen av næringen. Forvaltningsmyndigheten vil sette vilkår knyttet til plassering og utforming, herunder materialvalg.

- **Restaurering og skjøtsel av kulturminner knyttet til landbruksnæringen.**

Dette må skje i samarbeid med kulturminneavdelingen i fylkeskommunen. Søknaden vil bli forelagt kulturminnemyndighetene for uttalelse.

- **Bruk av beltekjøretøy på snødekt mark for transport av ved og utstyr til hytter, setre og buer, i tilknytning til nødvendig landbruksvirksomhet, transport av materialer til godkjente byggearbeider på bygninger, bruer, klopper o.l.**

Forvaltningsmyndigheten kan under dette punkt blant annet gi tillatelse til utkjøring av saltsteiner på vinterføre. Søknader om bruk av beltekjøretøy på snødekt mark i forbindelse med landbruksvirksomhet skal være i regi av beitelag/sankelag.

- **Bruk av barmarkskjøretøy til setre hvor det beites med sau eller ungdyr for nødvendig transport som ikke kan gjennomføres på snøføre. Gjelder ikke i sone A.**

I særlige tilfeller kan det være behov for transporter på barmark i forbindelse med landbruksvirksomhet. Dette kan være i forbindelse med akutte forhold som f.eks. å frakte ut en kalv hvis ei kvige skulle kalve tidligere enn beregnet. Det kan også være varegodsets karakter (utstyr i forbindelse med gjeting/sanking av bufe). Det er mulig å gjennomføre slike transporter på en relativt skånsom måte gjennom eksempelvis å benytte beltegående elgtrekk/breddekket 6-hjulet terreng-motorsykkle langs en trase hvor man unngår kjøresvak mark. Barmarkskjøring skal være forankret i godkjent driftsplan for beitelagene/sankelagenes virksomhet i nasjonalparken. Av hensyn til kulturminnene vil det ikke kunne gis tillatelse til barmarkskjøring i sone A. Søknader om bruk av barmarkskjøretøy i forbindelse med landbruksvirksomhet skal være i regi av beitelag/sankelag.

- **Bruk av luftfartøy i forbindelse med beitedyrleting.**

I bestemmelsen heter det at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til bruk av luftfartøy i forbindelse med beitedyrleting. Behovet for å lete opp beitedyr fra fly vil trolig dukke opp fra tid til annen. Søknader om bruk av luftfartøy skal være i regi av beitelag/sankelag.

Fig. 9: Tilsynsbu ved Stormoen (foto © Jan-Erik Andersen).

Retningslinjer for landbruk

Landbruk generelt

- Utmarksbeite er tillatt.
- Beiterett reguleres etter annet lovverk i statsallmenningene (fjelloven).
- Tiltak som krever tillatelse etter søknad bør synliggjøres i en driftsplan. Gjelder ikke søknader for akutte tilfeller.
- Søknader fra beitelag på nødvendige tiltak for landbruket vil bli prioritert.
- Utkjøring av saltstein skal gjøres med beltedrevet kjøretøy på snødekt mark. Skal koordineres gjennom beitelagene. Søknad om bruk av motorisert kjøretøy skal koordineres gjennom beite-/sankelag

Seterbruk

- Hvis den aktive landbruksdriften på setra opphører vil setra, med bygninger, bli betraktet på linje med alminnelige fritidsbygninger i saksbehandlingen.
- Verneforskriften er ikke til hinder for utleie av husvære. En eventuell bruksendring (f.eks. fra seter til hytte/utleiehytte) må avklares i henhold til annet gjeldende lovverk (jf. § 87 i plan- og bygningsloven).

Gjeterhytter

- Eventuelle nye hytter eller buer i forbindelse med gjeting/tilsyn skal ikke overstige 25 m².
- Bygget kan ikke senere utvides og det kan ikke søkes om bruksendring.

Anlegg for landbruksdrift

- Søknader om nødvendige nye anlegg (gjerder, sanketrøer o.l.) for landbruksdrift vil bli vurdert opp mot vernets formål i hvert enkelt tilfelle.

Bruk av barmarkskjøretøy og luftfartøy

- Kan kun unntaksvis tillates. Unntakene er kun knyttet til seter med aktiv landbruksdrift (se tidligere definisjon). Som et alternativ til barmarkskjøretøy vil det bli vurdert bruk av hest og kjerre langs tradisjonelt brukte kjerreveier.
- Ikke tillatt i forbindelse med leting og sanking av dyr (jf. motorferdselsloven). Men det kan søkes om bruk av luftfartøy i forbindelse med dette.
- Utkjøring av sykt/skadd eller nødslaktet bufe med beltegående terrengkjøretøy/4/6 hjuls ATV er tillatt. Melding skal gis til forvaltningsmyndigheten før uttransportering finner sted, eventuelt umiddelbart etterpå.
- Beltedrevet kjøretøy foretrekkes. Landbrukstraktor tillates ikke brukt.

Kulturlandskap

- Søknader om tiltak for å fremme kulturlandskapet skal i utgangspunktet behandles positivt, såfremt det ikke strider mot vernets formål.

Tiltak

- Beitelagene må motiveres til å utarbeide driftsplaner for utnyttelse av utmarksbeitet som er i tråd med verneformålet. Driftsplanene vil være viktige i forbindelse med saksbehandlingen av dispensasjonssaker. Ansvarlig: Forvaltningsmyndigheten i samarbeid med landbruksnæringen.
- Stimulere til vedlikehold og aktiv bruk av setrene. Stimulere til økt kunnskap om utnyttelse av beiteressurser i utmark. Ansvarlig: Forvaltningsmyndigheten i samarbeid med landbruksnæringen.

- For å legge til rette for fortsatt beitebruk i Roltdalen bør det bygges vei inn til grensen av nasjonalparken (se kap. 1.1). Ansvarlig: Forvaltningsmyndigheten i samarbeid med Landbruksnæringen med midler avsatt av Miljøverndepartementet.
- Kartlegging og kartfesting av gamle kjerreveitraséer og å vurdere om noen av dem kan benyttes av hest og kjerre til ulike transportformål.
- Areal av bonitet 6 i Roltdalen statsallmenning bør beregnes, slik at tallene blir representative i forhold til alminnelig statistikk over produktiv skog.

3.3 Utmarksbasert næring og miljøtilpasset reiseliv

Status, strategi og utfordringer

AS Meraker Brug har lange tradisjoner for næringsmessig utnyttelse av utmarksressursene i den delen av nasjonalparken som befinner seg på deres på eiendom. Intensivt utmarksbasert reiseliv, i hovedsak knyttet opp i mot jakt og fiske, er en av selskapets viktigste inntektskilder. I 2004 sto utmarksprodukter for om lag 50 % av selskapets driftsinntekter. Områdene innenfor nasjonalparken er noen av selskapets viktigste områder, spesielt er dette gode og stabile rypeterreng. En viktig forutsetning for AS Meraker Brug i forbindelse med vernet var å få aksept av deres næringsvirksomhet innenfor området og at denne virksomheten kunne fortsette som før vernet. AS Meraker Brugs virksomhet innenfor parken knytter seg i hovedsak til jakt, fiske, hytteutleie. Viktig her er drift av hyttene, oppsyn og tilsyn med eiendommene i området.

Hytter/bygninger tilhørende AS Meraker Brug innenfor nasjonalparken:

- **Klepptjønnhytta:** Beliggende ved den Lille Klepptjønn. Hytta er om lag 35 m². Tilhørende uthus og utedo. Videre er det to naust som hører til denne hytta. Disse står ved den største Klepptjønn. Utleiehytte.
- **Bjønnlitjønnhytta:** Beliggende ved Bindstikktjønn. Hytta er om lag 75 m². I tillegg kommer anneks/badstu/uthus på omlag 20 m² i tillegg til utedo. Utleiehytte.
- **Roltdalshytta:** Beliggende i Roltdalen. Hytta er om lag 16 m². Benyttes i forbindelse med oppsyn og annen aktivitet i området.
- **Naust Løddølsjøen:** I tillegg til plass for båt er det en benk, bord og en liten ovn. Naustet og båten er tenkt som et tilbud for leietakere ved Bindstikktjønn og Gåsdalen (hytte som ligger like utenfor parkgrensen).

Utleiehyttene leies ut enten på åremålsavtaler eller som korttidsutleie (helg, uke etc.). Den viktigste sesongen i forbindelse med småviltjakt om høsten. Den viktigste utleiesesongen er seinvinter fra februar til mai i tillegg til sommeren den mest aktuelle utleietiden.

Miljøtilpasset reiseliv

Med miljøtilpasset næring menes i all hovedsak miljøtilpasset reiseliv i tilknytning til nasjonalparken. St.prp. nr. 65 (2002-2003) åpner for økt miljøtilpasset turistvirksomhet i verneområder. Tiltak innenfor nasjonalparken i forbindelse med turisme skal vurderes på samme måte enten tiltaket er av kommersiell eller ikke-kommersiell karakter. Det er tiltakets innvirkning i forhold til verneformålet som skal være avgjørende, ikke om tiltaket har næringsmessig betydning. Denne forvaltningsplanen gir retningslinjer og skal være grunnlaget for tilrettelegging av miljøtilpasset reiseliv innenfor Skarvan og Roltdalen nasjonalpark. Forvaltningsplanen kan ikke utforme retningslinjer for reiseliv ut over det som er hjemlet i verneforskriftene. Det trekkes i forvaltningsplanen også opp retningslinjer for praktisering av dispensasjonsbestemmelsene. Dette er viktig for at de som planlegger

miljøtilpasset reiseliv opplever en forutsigbarhet fra forvaltningsmyndighetens side. Det er viktig at turistvirksomhet ikke kommer i konflikt med verneformålet i nasjonalparken. Økt tilrettelegging skal skje på naturens premisser. Det bør også påpekes at nasjonalparken er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse og at tiltak innen miljøtilpasset næring kan komme i konflikt med reindriftsnæringen i enkelte tilfeller.

Når kommunene utformer sin fremtidige reiselivspolitik opp mot Skarvan og Roltdalen nasjonalpark må det legges til grunn at nødvendige, tyngre infrastrukturelle tekniske tiltak som for eksempel større reiselivsbygg med tilhørende aktiviteter, lokaliseres utenfor nasjonalparken. For mange typer reiseliv er det ofte et samspill mellom nasjonalparken og de tilgrensende områdene, og tilrettelegging for reiseliv må sees i sammenheng for hele området, også de områdene som ligger utenfor nasjonalparken. Lokalisering av tyngre aktivitet legges til områder utenfor nasjonalparkens grenser, der selve nasjonalparken fungerer som trekkplaster. Reiselivsbygg utenfor nasjonalparken lokaliseres slik at press mot de mest sårbare delene/tidsrommene i nasjonalparken unngås (f.eks. kalvingsområder for rein).

En konsentrasjon av reiselivsaktører gjør at man unngår at det etableres flere mindre innfallsporter til nasjonalparken og vil være med på å kanalisere ferdsel. På denne måten fanger man opp flere brukere på færre steder, noe som vil være positivt, så vel kommersielt som naturfaglig. En frivillig miljøsertifisering vil kunne være en viktig merkevarebygging for reiselivsaktørene i området.

Delmål reiseliv

Forvaltningen av Skarvan og Roltdalen nasjonalpark skal ikke være til hinder for utviklingen av miljøtilpasset reiseliv innenfor rammen av verneforskriften

Potensialet i miljøtilpasset reiseliv knyttet til Skarvan og Roltdalen nasjonalpark kan utnyttes bedre. Dette kan gjøres gjennom økt interkommunalt samarbeid, i samspill med forvaltningsmyndighetene, turistforeningene, reiselivsaktører og småskala bygdeturisme. Det må presiseres at begrepet turisthytte ikke begrenser seg til turistforeningenes hytter, men omfatter alle hytter som primært blir brukt til utleieformål. AS Meraker Brug sine hytter hører til i denne kategorien. Verneforskriften er ikke til hinder for utleie av eksisterende hytter og husvære, men forutsetter at nyoppførte gjeter- eller oppsyn/tilsynshytter i nasjonalparken ikke kan leies ut. Generelt for nasjonalparker i Norge legges det opp til en streng praksis når det gjelder tillatelser til nybygging, herunder ombygging og tilbygg. Slike søknader kan bli vurdert i forbindelse med en helhetlig satsning på miljøtilpasset reiseliv.

Reiselivet må bygge på de restriksjoner for ferdsel og bruk som trekkes opp i verneforskriften og de kommunale arealplaner. Kanalisering av ferdsel er et overordnet mål for forvaltningen. I det ligger at man skal ha liten grad av tilrettelegging i de mest sårbare delene av nasjonalparken. Gjennom markedsføring, tilrettelegging og planlegging av turer bør reiselivsaktørene brukes aktivt for å kanalisere ferdselen i nasjonalparken. Målsettingen skal være økt samarbeid mellom reiselivsaktørene, forvaltningsmyndighetene, grunneiere og brukere, reindriften og kommunene.

Utviklingen i reiselivsnæringen tilsier at etterspørselen etter organiserte turopplegg vil øke i årene som kommer. I nordisk sammenheng er det i dag voksende interesse for å miljøsertifisere ulike typer virksomheter som opererer i natur- og verneområder.

Miljøsertifisering vil være et viktig tiltak for å kvalitetssikre reiselivsaktørene og være en merkevarebygging for aktørene i området. Frivillig miljøsertifisering av reiselivsaktørene i Skarvan og Roltdalen vil være i tråd med Regjeringens retningslinjer (jf. St.prp. nr. 65 (2002-2003)). Det er ikke grunnlag i vernebestemmelsene for at slik sertifisering kan bli stilt som krav fra forvaltningsmyndighetene sin side. Derimot kan det bli stilt krav til kompetanse hos den som ønsker å drive organisert aktivitet innenfor nasjonalparken.

Forvaltningsmyndigheten ønsker å ha en best mulig oversikt over all organisert ferdsel i nasjonalparken. Dette betyr at all organisert ferdsel, med unntak av de som er nevnt i verneforskriften, må ha særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Dette vil også gjelde organisert ferdsel i regi av miljøtilpasset reiselivsvirksomhet. På denne måten kan forvaltningsmyndigheten informere og rettlede aktørene, slik at potensielle konflikter med verneverdiene unngås.

Retningslinjer for reiseliv i nasjonalparken:

- Forvaltningsmyndigheten skal legge til rette for økt reiselivsvirksomhet innenfor rammen av verneformålet og verneforskriften for Skarvan og Roltdalen NP.
- Nyetableringer av reiselivsanlegg skal ligge utenfor nasjonalparken, men bruke parken som et trekkplaster.
- All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv, kulturminner og andre brukere.
- Aktiviteten skal bære preg av tradisjonelt og enkelt friluftsliv, med liten grad av teknisk tilrettelegging.
- Nye aktiviteter innen reiseliv skal ikke medføre økning i motorferdselen i nasjonalparken.
- All forurensning og forsøpling er forbudt. Avfall skal tas med ut av nasjonalparken.
- Reiselivsaktører som ønsker å drive organisert ferdsel skal søke forvaltningsmyndighetene om særskilt tillatelse. Tillatelsen skal angi vilkår knyttet til ivaretagelse av verneformålet.
- Forvaltningsmyndighetene kan stille krav til kompetansen til de som ønsker å drive organisert ferdsel i nasjonalparken.
- Reiselivsaktører som bryter vernebestemmelsene kan miste tillatelsen til å drive organisert ferdsel i nasjonalparken.

Tiltak

- Informere reiselivsaktørene om lovverk, regler og retningslinjer for miljøtilpasset reiseliv innenfor og i nær tilknytning til nasjonalparken. Ansvarlig: forvaltningsmyndigheten.
- Frivillig miljøsertifisering. Ansvarlig: reiselivsaktørene.
- Overvåke og kontrollere ferdselen i nasjonalparken. Ansvarlig: Statens naturoppsyn.

3.3.1 Ferdsel

Generelt om ferdsel, § 3, kapittel 5 i vernebestemmelsene, sitat:

All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv, kulturminner, samt andre brukere av nasjonalparken.

Hovedbestemmelsen er at all ferdsel skal skje hensynsfullt og varsomt slik at det ikke skjer skade på vegetasjon eller kulturminner eller at dyrelivet forstyrres unødige. Skal vi kunne bruke naturområdene våre til friluftsliv også i framtiden, må *sporløs ferdsel* være et nøkkelbegrep for utøving av friluftsliv. Det er svært viktig at brukerne av områdene i nasjonalparken gjør hva de kan for å forlate naturområdene i samme tilstand som da de kom.

Retten til fri ferdsel i utmark (*allemannsretten*) har vært og er en viktig forutsetning for den norske friluftslivstradisjonen. Det er viktig å understreke at denne retten er nedfelt i friluftslivloven, og at denne også gjelder innenfor områder vernet etter naturvernloven, herunder i Skarvan og Roltdalen nasjonalpark. I forhold til allemannsretten er det i nasjonalparken innført forbud mot sykling, da vegetasjonen generelt er slitasjesvak i forhold til slik virksomhet. Bruk av hest og storspannkjøring kan medføre slitasje og forstyrrelse, slik at en har valgt å begrense den organiserte del av slik virksomhet til bare å være tillatt på traséer som er godkjent av forvaltningsmyndigheten. Likeledes er det muligheter til å begrense ferdselen når dette er nødvendig for å bevare naturmiljøet eller kulturminner.

Allemannsretten gjelder for hele nasjonalparken. Det er ingen restriksjoner på ferdsel til fots i nasjonalparken. Følgende aktiviteter er også tillatt:

- Plukke mindre løse steiner og mineraler (unntatt i sone A)
- Skånsom bruk av trevirke til bålbrekking
- Plukke bær og matsopp
- Plukke vanlige planter til privat bruk
- Jakte, fangst og fiske etter gjeldende lovverk
- Arrangere turer i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger
- Slå opp vanlige telt
- Slå opp lavvo for opphold på inntil en uke
- Ri eller kløve egen hest
- Kjøre eget hundespenn

I verneforskriften for Skarvan og Roltdalen nasjonalpark står det om organisert ferdsel § 3, punkt 5.2:

”Bestemmelsene i denne forskrift er ikke til hinder for tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger.

Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten. Nærmere retningslinjer om ferdsel og ferdselsformer skal følge av forvaltningsplanen”.

Dette er ikke til hinder for tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger.

I bestemmelsene heter det at annen organisert og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet krever særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten, dvs. at det må søkes om slike aktiviteter. Bakgrunnen for dette er at organisasjoner, institusjoner, lag, etablissementer m.m. i stadig større omfang utvikler organiserte turer og større arrangementer der naturopplevelse og friluftsliv står sentralt. I motsetning til det tradisjonelle friluftslivet innebærer dette et større antall mennesker på samme sted på samme tid. Det kan f. eks. gjelde organiserte fotturer og rideturer, teltleirer, treningsleirer for hundekjøring, mer spenningsbaserte aktiviteter som krever spesiell kunnskap, utstyr og tilrettelegging, som den «vanlige» turvandrer ikke har eller krever.

Fig 10: Retten til fri ferdsel i utmark (*Allemannsretten*) har vært og er en viktig forutsetning for den norske friluftslivstradisjonen (foto © Jan Erik Andersen).

Det er ikke det at en aktivitet er organisert og/eller kommersiell som medfører problemer i forhold til verneinteressene. Men slik virksomhet involverer som regel et større antall mennesker, og det er *besøksvolumet* som ofte er avgjørende i en slik sammenheng. En del aktiviteter som terrengsykling, riding og rideleirer, hundeleirer m.m. har større negative konsekvenser enn andre, enten fordi de medfører konsentrert markslitasje eller fordi aktivitetene medfører forstyrrelse i områder som tidligere har vært vanskelig tilgjengelige. Det er i første rekke faren for uheldig markslitasje og forstyrrelser på dyrelivet som gjør at organiserte opplegg og større arrangementer er underlagt en søknadsplikt. Det er spesielt kalvingsområdene for rein og yngle- og hekkelokaliteter for enkelte sårbare dyre- og fuglearter som kan være sårbare for økt aktivitet. Søknadsplikt vil gi forvaltningsmyndigheten mulighet til å styre eller begrense uønsket aktivitet, samtidig som en slik ordning vil gi en god oversikt over omfanget av planlagt og utført virksomhet.

I den framtidige forvaltningen av nasjonalparken vil det høyst sannsynlig oppstå diskusjoner om hvorvidt en aktivitet er å betrakte som organisert eller ikke, og i tilfelle hvor den må sies å være organisert, hvilke problemer gjennomføring av den planlagte aktiviteten vil medføre for verneverdiene i nasjonalparken. Arrangement som for eksempel idrettsarrangement, jaktprøver og teltleirer, er alle eksempler på organiserte tiltak som krever dispensasjon fra verneforskriften. Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må også ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten. Aktiviteter i tilknytning til miljøtilpasset reiseliv krever dispensasjon. Bakgrunnen for dette er at forvaltningsmyndigheten ønsker å ha oversikt over type aktiviteter og omfanget av disse, og ikke nødvendigvis er negative til slike planer såfremt de ikke strider mot vernets formål.

Men verneforskriftens punkt 5.2 er ikke ment å skulle «ramme» mindre grupperinger som ønsker å gjennomføre tradisjonell turvirksomhet til fots, eksempelvis turistforeninger, skoler, barnehager, lag og forening som ønsker å besøke et bestemt sted eller gå en spesiell rundtur i nasjonalparken. Dette kan for eksempel gjelde skoleklasser på dagstur eller turer med mindre lokale grupper (under 20-30 deltakere), da en anser sannsynligheten for skade og vesentlig forstyrrelse som svært liten. Hvis skoler, lag og foreninger o.l. ønsker å bruke områdene til mer organisert virksomhet som for eksempel feltkurs i biologi, skredkurs o.l. må det sendes inn melding til forvaltningsmyndigheten. Hensikten med det er å sikre en god dialog mellom bruker og forvaltning, og på den måten unngå at verneverdier skades unødig. Meldingen kan gis muntlig eller skriftlig.

Sykling og bruk av hest

I henhold til punkt 5.4 i vernebestemmelsene er disse aktivitetene bare tillatt på veier eller traséer som er særskilt utpekt av forvaltningsmyndigheten gjennom denne forvaltningsplanen. Bakgrunnen for denne bestemmelsen er at aktiviteten er eksempel på tyngre bruk av nasjonalparken som kan medføre uheldig forstyrrelse og/eller slitasje og som dermed er i strid med formålet med vernet. Dette er aktiviteter som i dag har begrenset omfang i nasjonalparken, men som i fremtiden kan øke. Uavhengig av om traséen er godkjent til sykling og bruk av hest må tiltakshaver søke forvaltningsmyndigheten om tillatelse før aktiviteten settes i gang. På denne måten kan forvaltningsmyndigheten ha oversikt over hvilke aktører som driver slik virksomhet, samt omfanget av aktivitetene. Likeledes har man muligheten til å kanalisere, eventuelt begrense, ferdselen for å unngå konflikter med verneformålet. Dette gjelder ikke bare sted for aktivitet, men også tidspunktet for aktiviteten.

På det nåværende tidspunkt er det vanskelig og heller ikke ønskelig å vise til spesielle traseer hvor slik virksomhet kan foregå, da en først må skaffe seg kunnskap og erfaring om virksomhetens effekter på naturmiljøet i nasjonalparken. Pr. i dag har en ikke oversikt over hvilke traseer som egner seg til organisert riding. Her vil en måtte vurdere den enkelte søknad om riding og de effekter dette kan ha på naturmiljøet og gi rammer ut fra dette. Over tid må en skaffe seg bedre kunnskap om hvordan organisert riding best kan skje i nasjonalparken og lage framtidige retningslinjer ut fra dette.

Pr dags dato har Dyrhaug ridesenter i Tydal kommune prøvd rideturer med islandshester i området rundt Fongen og Ruten og ønsker å utvikle dette videre. Også i Meråker er det aktører som driver med hesteturisme i området. Det finnes dessuten tilbud om hundesafari på etterjulsvinteren og våren.

Det samme gjelder for traséer til sykling. Det vil i utgangspunktet vært naturlig at disse legges til det allerede eksisterende løypenettet til turistforeningene. Imidlertid går store deler av dette løypenettet over slitasjesvakt terreng der sykling er uheldig. Da det ikke finnes veier i

området, og det heller ikke er opparbeidet stier som egner seg til sykling, samtidig som området har mye bæresvak mark, vil det ikke bli gitt tillatelse til bruk av sykkel i nasjonalparken.

Ekstremспорт og moderne friluftaktiviteter

Ulike former for ekstremспорт og moderne friluftaktiviteter appellerer til ungdom og yngre besøkende i nasjonalparken. Eksempler på aktiviteter er klatring, juving, rafting, elvepadling, kiting/skiseil, terrengsykling og ulike former for luftsport som basehopping, fallskjermhopping og paragliding.

Mange av disse aktivitetene er avhengig av motorisert ferdsel for å kunne gjennomføres, og vil av den grunn ikke være tillatt. Ingen av disse aktivitetene er særlig utbredt innenfor nasjonalparken i dag. Ved konkrete søknader vil det bli vurdert å kanalisere, eventuelt begrense slik ferdsel for å unngå konflikter med verneformålet. Dette gjelder ikke bare sted for aktivitet, men også tidspunktet for aktiviteten.

Retningslinjer for ferdsel i Skarvan og Roltdalen nasjonalpark:

- Retten til fri ferdsel til fots i utmark (allemannsretten) gjelder, og skal sikres i nasjonalparken.
- All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv, kulturminner og andre brukere av parken.
- Tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger kan gjennomføres uten særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten.
- Annen organisert ferdsel og ferdsel som skader naturmiljøet, må ha særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten.
- For ferdsel som krever tillatelse kan det påregnes flerårige dispensasjoner. Forvaltningsmyndigheten kan stille krav til kompetansen til de som ønsker å drive organisert ferdsel i nasjonalparken.
- Arrangementer i nasjonalparken skal bygge på tradisjonelt og enkelt friluftsliv. Hvis forvaltningsmyndigheten finner arrangementet i strid med verneformålet, skal det legges til områder utenfor nasjonalparken.
- Bruk av nasjonalparken til konkurranser, jaktprøver og større arrangementer krever dispensasjon fra vernebestemmelsene.
- For all telting utenom vanlige vandretelt eller bruk av lavvo i reindriftsnæring kreves det særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten for telting ut over en uke på samme sted.
- Bruk av hest i forbindelse med gjeting og kløving i privat regi (uorganisert) er tillatt, mens organisert bruk av hest krever dispensasjon fra vernebestemmelsene.
- Det vil ikke bli gitt tillatelse til sykling innenfor nasjonalparken.

Tiltak

- Følge utviklingstrenden for ferdsel i Skarvan og Roltdalen nasjonalpark. Ansvarlig: Forvaltningsmyndigheten og Statens naturoppsyn.

3.4 Jakt, fiske og fangst

Status, strategi og utfordringer

Jakt og fiske på statsallmenningene i nasjonalparken forvaltes av det enkelte fjellstyre etter fjelloven, mens den enkelte grunneier forvalter jakt og fiske på privat grunn.

Jakt: I de siste 10 år er det solgt omlag 350 småviltkort pr. år i Roltdal statsallmenning, men med betydelige årlige variasjoner. I Roltdal statsallmenning er 62.200 da tellende areal for tildeling av storvilt og jakta fordeles på to jaktlag. I de siste 10 år er det tildelt mellom 4 og 8 elg i Roltdalen og årlig felling varierer fra 0 til 5 dyr.

I Tydal leies terrenget ut fast til rypejakt. I tillegg selges kort fritt på senhøsten, dersom bestanden tillater det. Elgjakta er forbeholdt grunneierne og år om annet felles dyr innenfor vernegrensa.

I statsallmenningene i Stjørdal er det drevet småviltjakt i lange tider. Jakt på hjortevilt er av nyere dato. Området innenfor nasjonalparken har tidligere vært rikt på hønsefugl. Jaktpresset i området er stort, og småviltjakta reguleres i to perioder, med begrensninger på antall hundekort. Det er felles jaktkortsalg på allmenning og privat grunn. Jakt på hjortevilt innen planområdet i Stjørdal er organisert i driftsplan sammen med private arealer på sørsiden av Stjørdalselva. Arealene innenfor nasjonalparken er hovedsakelig småvilt og elgterreng, men det er også hjortejakt innenfor området som er med i driftsplansamarbeidet.

I Meråker selges det jaktkort for småvilt i Sonvadfoss statsallmenning. På Meraker Brug (49/1) foreligger en avtale som gir innenbygdsboende rett til jakt uten hund. På privat grunn i Meråker leies småviltjakta ut. Storviltjakta vest for Torsbjørka leies ut til lokalt jaktlag. Øst for Torsbjørka leies småviltjakta ut privat. Hytter ved Bindstikkjønn (jaktområdet Nautfjellet-Måsflohatten) og Gåselva er utgangspunkt for jaktaktiviteter i området. Storviltjakta øst for Torsbjørka drives i regi av Meraker Brug som tilrettelagt jakt. Områdene innenfor nasjonalparken tilhører noen av Meraker Brugs viktigste rypejaktområder og kortsalg, utleie av jakt og hytter er her en viktig inntektskilde for Meraker Brug.

Fiske: En stor del av fiskevatna i Roltdal statsallmenning er overbefolka og kortprisene er derfor lave. I de siste år er det solgt omlag 90 fiskekort pr. år. Oppfisket kvantum er omlag 300 kg pr. år.

I Tydal er det ved Ramsjøen muligheter for å leie båt, garn og overnatting. I de seinere åra er det her gjennomført et omfattende kultiveringsarbeid for å bedre kvaliteten på fisken i Vestre Sonvatnet. I Vestre Sonvatnet er det nå kun tillatt med stang- og oterfiske. Tilsvarende kultiverings arbeid er ikke gjennomført i Østre Sonvatnet.

I Meråker selges det fiskekort i Sonvadfoss statsallmenning. På Meraker Brug (49/1) foreligger en avtale som gir innenbygdsboende rett til fiske med krokredskap. Når det gjelder fiske for utenbygdsboende selges det ordinære fiskekort på Meraker Brug. Det er etablert et samarbeid mellom rettighetshavere i Meråker om ett felles fiskekort som dekker nærmest alle fiskemuligheter i kommunen.

Bestemmelsene i verneforskriftens punkt 3.1 er ikke til hinder for:

- jakt etter viltlovens bestemmelser, eller reindriftingsrettens regler.
- fiske etter lakse- og innlandsfiske-loven, eller reindriftingsrettens regler.

I statsallmenning vil de lokale fjellstyrene fortsatt administrere jakt og fiske, jfr fjelloven. På privat grunn forvalter den enkelte grunneier jakt, fangst og fiske.

Delmål jakt og fiske:

Opprettholde bærekraftige bestander av jaktbart vilt. Allmennheten skal gis anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonell jakt og fiske.

Tradisjonelt fritidsfiske er utbredt i nasjonalparken. I vestre Sonvatnet har det foregått aktivt kultiveringsarbeid for å bedre kvaliteten på fisken. Sonen og Sonvadfoss fjellstyre ønsker å sette ut fisk fra tilstøtende bekker i Sildertjernene. Når det gjelder utsetting av fisk er dette i utgangspunktet forbudt. Vernebestemmelsens punkt 3.3 bokstav a åpner likevel for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til utsetting av fisk fra lokale fiskestammer hvor dette er gjort tidligere. Med «steder» i denne forbindelse menes konkrete enkeltvann eller strekninger av vassdrag, ikke større vidtfavnende områder. Innføring av fremmede fiskearter og ikke stedeegne fiskestammer, samt andre ferskvannsorganismer er ikke tillatt.

Tyngre fiskekultiveringstiltak som krever tekniske inngrep, som for eksempel oppdemming, utgraving og andre biotopfremmende tiltak er ikke tillatt i nasjonalparken. Eksisterende demninger kan imidlertid vedlikeholdes.

Kalking av vann og elver som er nødvendig for å hindre at en art dør ut er for tiden ikke aktuelt innenfor Skarvan og Roltdalen nasjonalpark. Eventuelle referanseområder som ikke skal kalkes vil bli utpekt hvis behovet melder seg.

Retningslinjer for jakt, fangst og fiske i Skarvan og Roltdalen nasjonalpark:

- Jakt og fangst skal skje etter viltlovens bestemmelser.
- Fiske kan skje etter lakse- og innlandsfiskeovens bestemmelser.

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

- Utsetting av fisk fra lokale fiskestammer hvor dette er gjort før.
- Kalking av vann og elver som er nødvendig for å forhindre at en art dør ut.
- Uttransport av felt storvilt med elgtrekk.

Tiltak

- Utarbeide oversikt over vann hvor det har vært satt ut fisk og hvor det dermed fortsatt kan være aktuelt. **Ansvarlig:** Forvaltningsmyndigheten i samarbeid med kommunene og naturoppsynet.

Utkjøring av felt storvilt med elgtrekk

Verneforskriften (§ 3, punkt 6.3 bokstav j) for Skarvan og Roltdalen tillater kun bruk av beltegående elgtrekk. Det kreves dispensasjon fra vernebestemmelsene for bruk av beltegående elgtrekk innenfor nasjonalparken. Verneforskriften tillater ikke bruk av ATV til utkjøring av felt storvilt.

3.5 Fritidshytter/bygninger

Status, strategi og utfordringer

De fleste husværene som opp gjennom tidene er bygd i området er satt opp med bakgrunn i behov tilknyttet tradisjonell landbruksdrift (setring, gjeting og tilsyn), skogsdrift, reindrift eller høsting av utmarksressurser (jakt og fiske).

Hoveddelen av bygningsmassen innenfor Skarvan og Roltdalen nasjonalpark finnes i tilknytning til setervollene i Roltdalen, Selbu kommune. Selv om mange av disse benyttes aktivt i forbindelse med bufehold i Roltdalen, er de fleste å rekne som fritidsbygninger. Det samme kan sies om bygningene i forbindelse med setergrenden ved Østre Sonvatn i Meråker kommune. Foruten disse to områdene er det kun spredte fritidsbygninger i de andre delene av nasjonalparken.

De fleste bygningene i nasjonalparken er satt opp før plan- og bygningslovens eksistens, og den langsiktige og forsiktige arealplanforvaltningen til kommunene siden slutten av 1960-tallet har gjort at det er generelt få søknader knyttet til byggevirksomhet i fjellområdene. Det finnes ingen veger innenfor nasjonalparken. Ferdsel til og fra hyttene skjer som regel til fots, og om vinteren benyttes snøscooter og ski.

Vedlikeholdsarbeid på bygninger vil ofte være begrunnet i opprusting av teknisk og funksjonell standard slik som tetting mot trekk, etterisolering, montering av nye vinduer m.m. Utgangspunktet for vedlikehold av seterhus, hytter, buer og naust må være at nødvendige arbeider skal skje i samsvar med tradisjonell byggeskikk med hensyn til form, størrelse, plassering, takform/vinkel, materialbruk og fargebruk. Reparasjoner må foretrekkes framfor hele utskiftninger der dette er mulig. Vedlikeholdsarbeidet bør skje i samråd med fylkeskommunens kulturavdeling for bygninger av kulturhistorisk verdi. Det er aktuelt å lage en egen veileder til bruk ved vedlikeholdsarbeid.

Bestemmelsen i forskriftens § 3 punkt 1.2 bokstav a gjelder vedlikehold av bygninger innenfor samme arealgrenser og det er forbud mot ombygginger og utvidelser. Planer om slike tiltak må behandles som en dispensasjonssak (jf. forskriftens § 3 punkt 1.3).

Ved vedlikehold av eksisterende bygninger kan utfordringene ligge i hvorvidt et husvære skal regnes som en fullverdig bygning, eller om forfallet har gått så langt at vedlikehold i praksis vil si å reise et nytt bygg helt fra grunnen av. I utgangspunktet vil det være naturlig å legge en helhetsvurdering til grunn, der takets tilstand tillegges betydelig vekt. Dersom bygningen har et tak i noenlunde intakt stand, bør den etter forvaltningsmyndighetens oppfatning kunne vedlikeholdes i henhold til punkt 1.2 bokstav a. I motsatt fall kan planer om restaurering av bygning på samme sted betraktes som nybygg og således behandles som en ordinær dispensasjonssak.

Verneforskriften sier at det er et generelt forbud mot nye bygninger innenfor nasjonalparken. Byggesaker må håndteres som spesifiserte dispensasjoner etter § 3 pkt 1.3. Byggesaker må i tillegg behandles etter plan- og bygningsloven. Eksempelvis vil oppføring av gjeterhytte kreve meldeplikt om den ligger i LNF-område, da gjeterhytte regnes som en del av formålet med LNF-området, mens oppsynshytter og naust krever dispensasjonsbehandling da disse ikke regnes som en del av formålet med LNF-område.

Eksisterende bygningsmasse innenfor nasjonalparken antas å dekke de grunnleggende behovene for landbruk, reindrift og friluftsliv. Man må likevel regne med behov for

justeringer og tilpasninger i bygningsmassen over tid. Bruken endrer seg med tida og samfunnsutvikling forøvrig, bygninger tilpasses nye bruksformål eller behov for nye bygninger oppstår. Utfordringen blir å holde omfanget av byggevirksomheten på et minimum samtidig som nødvendig behov blir tilfredsstillende dekket. Som bygningseier innenfor nasjonalparken kan man med hjemmel i forskriftens § 3 punkt 1.2:

- Vedlikeholde bygninger i samsvar med tradisjonell byggeskikk.
Med vedlikehold menes med jevne mellomrom behov for å foreta utskiftninger på grunn av slitasje, vær og vind og andre påførte skader. Vedlikeholdet skal ikke føre til endring i byggets størrelse eller fasade. At vedlikeholdet skal være i tradisjonell byggeskikk vil si at materialvalg, vinduer, piper, fargesetting etc. følger det som er tradisjonen for området.
- Leie ut private hytter/setre. Hytter som leies ut i privat regi, og av fjellstyrene, Statskog og AS Meraker Brug benevnes som utleiehytter.
- Vedlikeholde eksisterende setervoller, gjerder og lignende. Det er forbud mot ombygginger, utvidelser og funksjonsendringer. Planer om slike tiltak må behandles som en dispensasjonssak.

Byggevirksomhet generelt

- I byggesaker innenfor verneområdene følger man definisjonene som blir benyttet i plan og bygningsloven som gjelder på vernetidspunktet.
- Det skal legges opp til en streng dispensasjonspraksis i nasjonalparken.
- For all byggevirksomhet i verneområda skal det tas hensyn til utforming og plassering slik at man oppnår best mulig løsning i forhold til landskap og lokal byggeskikk, noe som bør skje i samråd med den kommunale bygningsmyndighet.
- For alle byggetiltak som innebærer nybygg (jf. spesifiserte dispensasjonsbestemmelser § 3 punkt 1.3) vil det bli stilt særskilte krav til søker om dokumentasjon av behovet for tiltaket.
- Alle søknader om nybygg skal opp til behandling i nasjonalparkrådet for uttalelse.
- Ombygging og mindre utvidelser skal tilpasses eksisterende bygningsmiljø, og nye bygninger skal om mulig lokaliseres i tilknytning til eksisterende bygningsmiljø.
- Dersom bygninger innenfor verneområdene blir ødelagt av brann eller naturskade skal det gis tillatelse til nytt bygg av samme størrelse.
- Det vil bli satt som vilkår i byggetillatelsen at tiltakshaver må dokumentere ferdigstilling ved å legge fram minst tre gode bilder av det utførte arbeidet.

Ulovlige bygg og anlegg

- Forvaltningsmyndigheten kan kreve ulovlig oppsatte bygg og anlegg fjernet for eiers regning.

Tiltak

- Det skal foretas en kartlegging og systematisering av tradisjonell byggeskikk i området. Informasjon som kommer inn skal brukes til veiledning i forbindelse med vedlikehold, ombygging og utvidelse av eksisterende bygninger. Ansvarlig: Forvaltningsmyndigheten i samarbeid med kulturminnemyndigheten.
- Det bør utføres en fullstendig kartlegging av bygningsmasse og – formål i Skarvan og Roltdalen nasjonalpark. Ansvarlig: Forvaltningsmyndigheten.

3.6 Friluftsliv og turistforeningene

Status, strategi og utfordringer

Det store fjellområdet i Skarvan og Roltdalen nasjonalpark har stor betydning for friluftslivet og er skånet mot tyngre tekniske inngrep. I Neadalsfjøret er dette området det eneste som står uberørt igjen etter de siste 40 år med kraftutbygging og veibygging. Store deler av området er på kartet over inngrepsfri natur i kategorien «villmarkspregede områder». Dette er områder som ligger over 5 km fra større tekniske inngrep. Sentrale myndigheter har signalisert økt satsning på bruken av verneområder i reiselivssammenheng. Med bakgrunn i dette kan man anta at friluftslivsaktiviteten i området vil øke i årene som kommer. De gode bestander av småvilt og de gode fiskevatn gjør at området er mye benyttet til småviltjakt og fiske. Ski aktiviteten er særlig knyttet til tida rundt påske.

Friluftsliv defineres som opphold og fysisk aktivitet i friluft med sikte på miljøforandring og naturopplevelse (Stortingsmelding nr 39 (2000-2001) - friluftsmeldingen). Allemannsretten er et viktig begrep og prinsipp i utøvelsen av friluftsliv i Norge. Formålet med friluftsløven er å verne friluftslivets naturgrunnlag og sikre allmennhetens rett til ferdsel, opphold m.v. i naturen, slik at muligheten til å utøve friluftsliv som en helsefremmende, trivselskapende og miljøvennlig aktivitet bevares og fremmes.

Kanalisering, sonering og informasjon vil være nøkkelstrategier i forhold til friluftsliv i nasjonalparken. for å unngå konflikter med verneformålet, er det viktig å styre ferdselen utenom sårbare områder. Hensikten vil være å kanalisere ferdselen til områder som er tilrettelagt for ulike formål. Samtidig er det ønskelig å unngå en økning av ferdselen i de mest sårbare områdene av nasjonalparken. Informasjon er viktig for å oppnå en ønsket ferdselsmønster i nasjonalparken. Det vil derfor være en utfordring å bedre tilgangen av god informasjon til besøkende.

Den generelle samfunnsutviklingen har også innvirkning på friluftslivet. I dag ser man en dreining bort fra tradisjonelle aktiviteter som turer til fots og på ski, høsting av bær og til mer moderne aktiviteter som er mer orientert mot sport og prestasjon. De nye aktivitetene krever i mange tilfeller økt tilrettelegging. Hvis denne typen aktiviteter får utvikle seg uten påvirkning fra forvaltningsmyndigheten, kan de komme i konflikt med verneformålet for nasjonalparken. Utfordringen vil derfor være å utvikle friluftslivsaktivitetene i en miljøvennlig retning. For å oppnå en slik utvikling vil tilrettelegging for det enkle friluftslivet basert på naturopplevelser være hovednøkkelen.

Delmål friluftsliv:

Allmennheten skal gis anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv

3.6.1 Turistforeningsdrift i Roltdalen

Trondhjems Turistforening (TT) startet sin virksomhet i Roltdalen på 1920-tallet, i første omgang med tilgang på fire senger på Liavollen fem km sør for Stormoen. Før den tid benyttet TT Kvittyten ved Kvittybruddet nord for Store Kvern fjellvatnet, for senere å benytte seg av Kvern fjellstuggu når den ble oppsatt først på 1900-tallet. Fra vinteren 1928/29 var det avtale om bruk av setra på Stormoen. Turistforeningens egen hytte, Schulzhytta, stod ferdig i 1948. Et nettverk av merkede ruter binder Roltdalen sammen med rutenettet til Nord-Trøndelag Turistforening med Prestøyhytta (300 årlig besøkende) og Kvittfjellhytta (300 årlig

besøkende) og sammen med TTs rutenett i Sylene med Storerikvollen og Nedalshytta. Ramsjøhytta i Tydal har også kommet til i TTs rutenett. På Schulzhytta er det årlig omkring 600 overnattinger og hytta er betjent i deler av året.

Fig 11: Trondhjem Turistforening sin hytte "Schulzhytta" i Roltdalen (foto ©Erik Stabell).

Verneforskriften tillater tradisjonell drift av de eksisterende turisthyttene og vanlig vedlikehold av disse i regi av Trondhjem turistforening og Nord-Trøndelag turistforening. Schulzhytta til TT er betjent to måneder om sommeren og knapt en måned om vinteren. Utenom disse periodene er den selvbetjent, noe som innebærer at alle som vil kan bruke den. Det er ved, gass, fullt kjøkkenutstyr, mat og senger til disposisjon for gjestene. I betjent sesong er det i tillegg full forpleining. Avfallet sorteres i tre kategorier.

- Organisk avfall som komposteres på stedet.
- Brennbart avfall det vil si papir og trevirke som brennes på stedet.
- Restavfall som komprimeres og returneres til godkjent avfallsplass.

Schulzhytta har utedo, som tømmes ved behov og avfallet graves ned. Ombygging, mindre tilbygg og motorisert ferdsel er blant aktivitetene som turistforeningene på linje med andre må søke om dispensasjon fra verneforskriften for å gjennomføre.

Tiltak

- Eksisterende løypenett bør gjennomgås for å se om det er behov for å kanalisere ferdselen bort fra eventuelle sårbare områder. Ansvarlig: Forvaltningsmyndigheten i samarbeid med Turistforeningene.

3.7 Motorferdsel

Status, strategi og utfordringer

Hovedbestemmelsen som er nedfelt i verneforskriften er at all motorisert ferdsel til lands og til vanns er forbudt. Stillhet og fravær av motordur og motoriserte kjøretøy er et av karaktertrekkene ved urørt natur. Motorisert ferdsel utgjør et støyforurensningsproblem, og står i motsetning til opplevelingen av naturens egne lyder. Kjøring på barmark vil også i mange tilfeller gi terrengskader, som det kan ta lang tid å lege. I Roltdalen, som har mye slitasjesvak mark, vil en være særlig restriktiv ovenfor barmarkskjøring. Det er derfor et overordnet mål å holde omfanget av motorisert ferdsel i nasjonalparker på et absolutt minimum og begrense denne til det strengt nødvendige.

Motorferdsel er en utfordring i de fleste nasjonalparker. I Skarvan og Roltdalen nasjonalpark er det lange tradisjoner på å utnytte utmarksområdene. Dette har vært med på å etablere en praksis og et volum på motorferdselen, spesielt på snødekt mark, som ikke er forenlig med intensjonene og formålet bak opprettelsen av nasjonalparken. En av de største utfordringene med forvaltningen av nasjonalparken er å etablere en praksis som gir redusert motorferdsel og som samtidig har forståelse blant brukere av parken.

Hyttene og setrene i Roltdalen ligger relativt spredt og med lang avstand fra vei og fra vinterbrøytet vei. Da en vil være restriktiv i forhold til kjøring på barmark, skal snøscooter som en hovedregel benyttes i forbindelse med nødvendig transport til bygninger i nasjonalparken.. Det er et betydelig behov for transport i beitenæringen, både når det gjelder sau, storfe og tamrein. Reindriftas bruk av snøscooter på snødekt mark er direkte hjemlet, likeså sausanking med snøscooter.

Politisk oppfordres det til næringsmessig utnyttelse av verneområdene (jf. fjellteksten). Samtidig heter det at reiselivstiltak som forutsetter bruk av motorisert transport innenfor nasjonalparker og andre verneområder bryter med den tradisjon som Norge til nå har hatt som reiselivsnasjon, og som er i strid med gjeldende nasjonalparkpolitikk. Økt satsning på reiseliv i tilknytning til Skarvan og Roltdalen nasjonalpark skal derfor ikke medføre økt motorferdsel.

Bestemmelsene i verneforskriften er ikke til hinder for bruk av motorisert kjøretøy i forbindelse med:

- a) motorferdsel i forbindelse med militær operativ virksomhet, politi-, rednings-, brannvern- og oppsynsoppgaver, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten
- b) forsvarrets nødvendige lavtflyvning
- c) utkjøring av sykt/ skadd/ nødslaktet bufe og tamrein. Dyret må være lokalisert før motorkjøretøy for dette formål medbringes inn i nasjonalparken. Kjøretøy som brukes skal være skånsom mot markoverflaten og kulturminnene. Det skal gis melding til forvaltningsmyndigheten før kjøring finner sted.
- d) bruk av beltekjøretøy på snødekt mark i forbindelse med reindrift og ved sanking av bufe

Delmål motorferdsel:

Redusere omfanget av motorferdsel innenfor Skarvan og Roltdalen nasjonalpark.

Nedenfor vil det bli en gjennomgang av de mest aktuelle problemstillingene som er knyttet opp mot motorferdsel innenfor nasjonalparken.

Leiekjøring med snøscooter

For transport inn i Roltdalen er det spesielt to utgangspunkter: Synnåsen nedenfor Hersjøen og Vekta vest for Stråsjøen - Prestøyan naturreservat. To leiekjørere finnes ved Synnåsen og noen flere ved Vekta. Det er dermed mulig å få leiekjøring inn i Roltdalen, men kapasiteten er dårlig.

På grunn av lange avstander og spredt bebyggelse er forholdene omkring transport i Roltdalen på flere måter annerledes enn ved kortere transport til hyttefelter, hvor leiekjøring helt klart er praktisk og rasjonelt. Lang avstand gjør at lassene må begrenses på grunn av hensynet til sikkerheten. Ofte kjører også flere sammen, av sikkerhetshensyn. Det er derfor en begrenset gevinst av å kreve leiekjøring i Roltdalen i forhold til å redusere kjøreomfanget. Bruk av egen snøscooter oppleves også som en sikkerhet i forhold til uhell og sykdom, pga. de lange avstander. De spesielle forhold med lange avstander, spredte hytter/setre og med sikkerhetsmessige aspekter, kombinert med et lite dekkende opplegg for leietransport i området, tilsier at det er hensiktsmessig, innenfor motorferdselslovens rammer, å åpne for bruk av egen scooter til hytter/setre. Konklusjon blir derfor at det ikke kreves leiekjørere, men leiekjørere anbefales brukt. Parallelt bør det arbeides med å bedre tilbudet i forhold til leiekjøring, slik at det kan bli et godt alternativ til kjøring med egen snøscooter. Leiekjøring skal normalt benyttes dersom det etableres leiekjøring som på en god måte dekker transportbehovet i fritidsøyemed til hytter/setre/buer i nasjonalparken.

Retningslinjer for leiekjøring:

- For å påta seg ervervsmessige oppdrag må leiekjørere være godkjent av den enkelte kommune.
- Kommunene plikter å sende oppdatert liste over godkjente leiekjørere til forvaltningsmyndigheten.
- Godkjent leiekjører kan utføre oppdrag i henhold til verneforskriftens § 3, punkt 6.2 uten særskilt tillatelse.
- Godkjent leiekjører kan utføre oppdrag i henhold til verneforskriftens § 3, punkt 6.3 hvis oppdragsgiver har særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten.
- Det skal gå frem av kjøreboka at leiekjørere benyttes.

Kjøring til hytter/setre

Mange hytter/setre brukes av både eiere og leietakere. For noen bygninger er leietaker den eneste som bruker bygningen i dag, og som da også driver vedlikehold. Det vil ikke være tillatt å kjøre med egen snøscooter i forbindelse med leie av utleiehytte, og leietaker henvises til utleier. Unntaket her er når leietaker disponerer bygningen over lengre tid (har vedlikehold osv.) og dokumenterer dette gjennom vedlagt leiekontrakt, åremålskontrakt etc. I disse tilfellene vil leietaker kunne få samme behovsvurdering som eier av privat hytte.

Enkelte private hytter leies ut sesongvis og utleieinntekter kan være av betydning for folk som bor i området. Det er rimelig å anta at ei hytte som både brukes av eier og som leies ut, brukes oftere enn de som kun brukes av eier. Behovet for ved, proviant og utstyr vil øke, og behovet for tilsyn og transport vil dermed også øke.

Der utleie er av nevneverdig økonomisk betydning for eiendommen, vil det på lik linje med annen næringsmessig bruk av områdene (for eksempel reindrift, landbruk) bli stilt krav om utarbeidelse av driftsplan for virksomheten. Det må kunne dokumenteres en brutto inntekt for bruket på minst kroner 50 000,- (tilsvarer grensen for hva som er næring iht. merverdiavgift) og utleiedelen bør være på minimum kr. 20.000 pr. år. Driftsplanen bør beskrive

virksomhetens betydning og omfang og danne grunnlag for den faglige vurdering av nødvendig bruk av motorisert kjøretøy for innfrakting av bagasje og utstyr.

Antall turer med snøscooter til private hytter

Forut for opprettelsen av nasjonalparken har det vært forskjellig praksis blant de fire kommunene når det gjelder antall turer. For de aller fleste vil etableringen av nasjonalparken medføre en innstramning hva angår antall turer. Det bør være tilstrekkelig for de fleste med inntil 5 turer, men med muligheter for flere i spesielle tilfeller, så som ved transport av materialer til bygging eller større restaurering og inntransport av større mengder ved. Alle søknader skal være begrunnet med reelle behov, og behovet skal være dokumentert, hvis dette er mulig.

Det bør også gis anledning til å bruke flere scootere ved større transporter. Det bør også gis rom for samkjøring til flere voller, noe som praktiseres av sikkerhetshensyn. Ved større transporter kan det kreves at dette skjer konsentrert på en kjøredag, eller ei helg. Ei hytte regnes som en kjøreenhet uavhengig av antall eiere.

Funksjonshemmede

Funksjonshemmede kan gis anledning til å kjøre snøscooter på snødekt mark til egen hytte/seter. Legeerklæring skal vedlegges søknaden. De søknader som ikke har det returneres. Turkjøring for funksjonshemmede tillates ikke. Heller ikke "eldreturer" med snøscooter er hjemlet i nasjonalparken.

Tidsperiode for kjøring med snøscooter

Sluttdatoen for kjøring med snøscooter om våren må vurderes ut fra hensynet til naturmiljø og reindrifta, da i første rekke tidspunktet for reinkalvinga. Sluttdatoen er satt til 2. mai. Dette gjelder også kjøring i næring, med unntak kjøring hjemlet i verneforskriften som f.eks. reindriften og naturoppsyn (jf. verneforkriftens § 3, punkt 6.2). Dersom det ikke anses å være i nevneverdig konflikt med reindriften og naturmiljøet kan det i særlige tilfeller etter søknad gis tillatelse til transport etter den 2. mai. For transport i næring kan det med bakgrunn i en driftsplan gis flerårige tillatelser til transport utover den 2. mai. I en slik tillatelse må det settes vilkår i forhold til naturmiljøet og i forhold til reindriften. Slik transport må i det enkelte tilfelle godkjennes av reindriften.

Beitelagenes kjøring, inkl. sausanking

Beitelagenes kjøring skal koordineres, noe som skal gå frem av driftsplanen. Beitelagene skal også utarbeide kart som viser kjøretraséene som beitelagene benytter. I driftsplanen skal det kun beskrives behov knyttet til den årlige driften og vanlig vedlikehold av beitelagenes anlegg. Behov ut over dette vil ikke komme inn under den generelle dispensasjonen som beitelagene kan få med bakgrunn i driftsplanen. For ekstraordinære behov som f.eks. restaurering av tilsynshytter o.l., og motorferdsel knyttet til dette, må det søkes om dispensasjon fra verneforskriften til forvaltningsmyndigheten på ordinært vis. Dette gjelder også hvis det er behov for kjøring etter sluttdatoen som er satt til 2. mai.

Det skal lages en samlet plan for alle beitelagene som driver med sau. Mens Roltdalen beitelag, som er det eneste beitelaget som driver med storfe, utarbeider en egen driftsplan. Beitelagene skal sende årlige rapporter om deres virksomhet innenfor nasjonalparken.

De siste sauer sankes ofte inn med snøscooter. På disse turer er det ofte med personer som ikke er medlemmer av beitelaget. Beitelagene plikter å skrive ut identifikasjonspapirer på personell som er behjelpelig under sanking av bufe. Kopi sendes forvaltningsmyndigheten og det stedlige naturoppsynet.

Beitelagene bør utarbeide driftsplaner som beskriver deres aktivitet og behov for dispensasjoner innenfor nasjonalparken. Driftsplanen bør inneholde:

- En beskrivelse av behovet og omfanget (antall kjøretøy, antall turer o.l.) for motorisert ferdsel på snødekt mark.
- En beskrivelse av behovet og omfanget (type kjøretøy, antall kjøretøy, antall turer o.l.) for motorisert ferdsel på barmark.
- Hvem som er medlemmer, og har anledning til å benytte seg av beitelagets dispensasjon.
- Hvilke traséer som benyttes.
- Når blir mesteparten av den motoriserte ferdselen utført.

Før driftsplanen blir brukt som grunnlag for behandling av dispensasjoner, skal den gjennomgås og «godkjennes» brukt som faglig grunnlag av forvaltningsmyndighetene.

Med bakgrunn i «godkjente» driftsplanen vil det fra forvaltningsmyndighetens side kunne gis en flerårig generell dispensasjon i henhold til det behovet som er skissert i driftsplanen. Det vil si at beitelagene sine medlemmer, og kun disse, kan benytte denne generelle dispensasjonen for motorisert ferdsel.

Fjellstyrets behov for motorferdsel

Fjellstyrene har hjemmel til å kjøre i nasjonalparken i forbindelse med oppsynsoppgaver. Eventuell transport til fjellstyrenes bygninger i nasjonalparken krever imidlertid tillatelse etter søknad. Denne transporten kan koordineres med oppsynsturer, men det er ryddigst om fjellstyret har en egen tillatelse for sin transport til bygninger. Behovet knytter seg til transport av materialer til vedlikehold, utstyr, propan m.m.

Samkjøring til hytter og setre

For noen voller der det er flere setre/hytter ligger det til rette for samkjøring, for eksempel Stormoen, Svenskmoen, Evjevollen, Ballvollen. En anbefaling om samkjøring bør tas inn i tillatelser der dette faller naturlig. Dette kan bidra til å redusere antall turer som er nødvendig.

Uttransport av felt storvilt

Etter søknad kan det tillates å frakte ut felt storvilt fra nasjonalparken med beltegående elgtrekk. Verneforskriften for Skarvan og Roltdalen tillater kun bruk av beltegående elgtrekk. Forvaltningsplanen kan ikke gi retningslinjer som går ut over rammen som verneforskriften gir, slik at 4/6 hjuls ATV ikke vil bli tillatt.

Kjøretraséer for bruk av snøscooter

Det går fram av søknadene at noen få, faste traseer benyttes. Søknadene skal angi hvilken kjøretrasé som ønskes benyttes. Det må lages kart over disse traseene i forvaltningsplanen og det må henvises til disse i de tillatelser som gis. Kommunene må oppdatere gamle kart, som sendes forvaltningsmyndigheten.

Kjøring i reindriften

Bruk av snøscooter i reindriften er direkte hjemlet i forskriften, men det må søkes om barmarkskjøring. Søknaden må være forankret i en godkjent distriktsplan. Reinbeitedistriktet bør revidere dagens distriktsplan for å beskrive deres behov for barmarkskjøring innen for nasjonalparken.

AS Meraker Brug sitt behov for motorferdsel

De benytter motorisert transport av bagasje, utstyr og personell i forbindelse med bruk, vedlikehold og arbeider på deres hytter og bygninger samt i forbindelse med oppsyn/tilsyn med deres eiendom innenfor nasjonalparken. Transporten blir i hovedsak utført på vinterføre med snøscooter.

I forbindelse med bruk av hyttene om vinteren er det transportbehov av bagasje og utstyr. Utenom ved, propan etc. må leietaker medbringe alt annet utstyr. Korttidsleietakere (helg, uke etc.) til AS Meraker Brug sine hytter innefor nasjonalparken må benytte seg av leiekjøring for å få fraktet utstyr og proviant til hyttene. Denne leiekjøringen utføres av AS Meraker Brug.

Vintertransporttrasé til to av AS Meraker Brug andre hytter som ligger like utenfor nasjonalparkgrensene går innenfor nasjonalparken. Dette er to hytter som ligger ved Finnkoisjøen. Denne traséen bør kun benyttes hvis kjøringen er koordinert med oppdrag til hyttene som ligger innenfor nasjonalparken.

Barmarksferdsel og helikoptertransport

AS Meraker Brug har årlige behov for barmarkskjøring inn til Klepptjønnhytta og Bjønnlitjønnhytta. Barmarkskjøringen utføres hovedsakelig med beltegående elgtrekk. Barmarksferdselen er begrenset til ett minimum av hensyn til områdets kvaliteter, tidsbruk og driftsøkonomi. Eksempel på transportoppdrag kan være transport av større ting som må skiftes ut på hyttene på grunn av skader, transport av bagasje og utstyr i forbindelse med lengre utleieperioder (hovedsakelig ved jakt), transport av felt elg etc. Utover dette har noen transportoppdrag blitt søkt løst med helikopter. Transportoppdrag med bruk av helikopter har vært praktisert i området og på Meraker Brugs eiendom i lang tid. Dette er godt egnet ved frakt av stort og tungt utstyr, samt større mengder bagasje til hyttene og innebærer i forhold til barmarksferdsel en svært lav belastning på området.

I forbindelse med AS Meraker Brug sin utleievirksomhet tilknyttet Bjønnlihytta og Klepptjønnhytta kan det søkes om inntil 2 turer med helikopter inn til hver av hyttene. Bruken av luftfartøy bør koordineres med reindriftens behov, hvis mulig. Transport vinterstid utføres hovedsakelig med snøscooter.

AS Meraker Brug bør utarbeide driftsplan som beskriver deres aktivitet og behov for dispensasjoner innenfor nasjonalparken. Med bakgrunn i denne «godkjente» driftsplanen vil det fra forvaltningsmyndighetens side kunne gis en flerårig generell dispensasjon i henhold til det behovet som er skissert i driftsplanen.

Turistforeningenes behov for motorferdsel

Turistforeningene, Trondhjems turistforening (TT) og Nord-Trøndelag turistforening, er avhengig av transport til innkjøring av mat, gass, ved, og i noen tilfeller betjening til hytta. I retur er det behov for å frakte en del søppel, retur av gassflasker og i noen tilfeller betjening. Det er også behov for å frakte utstyr og personell til og fra hytta i forbindelse med tilsyn, vedlikehold og klargjøring for betjent sesong. Det er vanligvis mulig å kombinere dette med transport av forsyninger.

Det har i mange år vært praksis å ta ut ved inne i Roltdalen. Dette er en praksis TT mener er ønskelig. Det er imidlertid avhengig av ildsjeler. I perioder vil det derfor være behov for å forsyne hytta med ved fra bygda. Turistforeningene vil utarbeide en kortfattet driftsplan som

beskriver deres behov for motorisert ferdsel og som vil danne et faglig grunnlag for behandlingen av dispensasjoner.

Kjøring i forbindelse med måking av snø fra tak

Flere angir snømåking av tak og tilsyn bygninger som egne transportformål. Det er ofte store snømengder i området slik at å måke snø av tak ofte er nødvendig. Som oftest kan dette koordineres med annen transport, men noen har seterbuer i området som kun brukes som tilsynsbuer i beitebruk i barmarksperioden, da de ikke er egnet til vinterbruk. For slike buer kan det enkelte år være behov for å måke snø av taket, for at det ikke skal bryte sammen. Vi må være oppmerksom på noen slike særtilfeller og kunne gi tillatelse hjemlet etter § 4 «generelle dispensasjonsbestemmelser» til transport for snømåking.

3.7.1 Annen søknadspliktig motorferdsel

De fleste behovene for motorisert ferdsel er beskrevet tidligere i kapittel 3.7, men man vil i spesielle tilfeller kunne søke om dispensasjon for vernebestemmelsene for aktiviteter som det er gjort rede for nedenfor:

§ 3, punkt 6.3 bokstav a: Øvingskjøring til formål nevnt i vernebestemmelsenes § 3, punkt 6.2 bokstav a.

Forsvarets ordinære øvingsvirksomhet er *ikke* å betrakte som «militær operativ virksomhet». All øvingskjøring skal primært foregå utenfor nasjonalparkens grenser. Men det vil imidlertid være mulig å få dispensasjon for koordinerte og gode øvelsesopplegg, spesielt med tanke på redningstjenesten.

Direktoratet for naturforvaltning har i samarbeid med Justisdepartementet og redningsorganisasjonene utarbeidet retningslinjer for bruk av motoriserte transportmiddel i forbindelse med redningsøvelser i nasjonalparkene.

§ 3, punkt 6.3 bokstav g: Bruk av snøscooter på snødekt mark til vedlikehold av vintermerka turistforeningsruter.

Trondhjems Turistforening har vintermerka skiløyper i Roltdalen, blant annet løyper med permanent staker, som krever vedlikehold og tilsyn. Dette skjer normalt med snøscooter. Eventuell dispensasjon til dette formål må begrenses til et absolutt minimum og manuelt tilsyn må vurderes. Saken må dog løses slik at vintermerkingen får et tilfredsstillende tilsyn og vedlikehold. Dette gjelder også for de vintermerkede løypene som Nord-Trøndelag turistforening har ansvaret for vedlikeholdet av.

§ 3, punkt 6.3 bokstav i: Bruk av motor på båt på Ramsjøen og Østre Sonvatn i forbindelse med transport av utstyr, materialer o.l.

På Ramsjøen i Tydal kommune og på Østre Sonvatn i Stjørdal kommune kan det være behov for bruk av motorbåt i forbindelse med nødvendig transport av utstyr. Dette krever både tillatelse fra den aktuelle kommune etter motorferdselloven, og tillatelse fra forvaltningsmyndigheten etter verneforskrifta for nasjonalparken. Det kan være aktuelt å sette vilkår knyttet til motorstørrelse, og når og hvor det kan kjøres, særlig av hensyn til hekkende fugl.

§ 3, punkt 6.3 bokstav k: Motorferdsel knyttet til sikring og tiltak for å hindre avrenning fra nedlagte gruver.

Det kan være aktuelt med sikringstiltak og tiltak for å hindre forurensende avrenning fra nedlagte gruver. I den forbindelse kan det være aktuelt med motorisert transport av for eksempel bygningsmaterialer og det åpnes her for at dette kan tillates etter søknad. Her vil det være aktuelt å styre valg av trase og type kjøretøy for at transporten skal skje mest mulig

skånsomt i forhold til naturmiljøet. Det vil ikke bli gitt tillatelse for bruk av tradisjonell landbrukstraktor.

§ 3, punkt 6.3 bokstav l: Bruk av snøscooter til oppkjøring av skiløype fra Vekta til Kvern fjellvatna, samt videreføring av skiløype til Schulzhytta og videre til Hersjøen i påska.

Det vil bli gitt flerårig tillatelse til bruk av snøscooter til oppkjøring av ovenfor nevnte skiløyper. Etter hver sesong skal tiltakshaver sende inn rapport over omfanget av oppkjøring av skiløypene til forvaltningsmyndigheten. Rapporten skal bl.a. inneholde følgende:

- Datoer for kjøringen
- Antall turer totalt
- Hvem som utfører oppdragene

Det er også et ønske om å kunne kjøre opp skiløype fra Sildra og fra Kvittfjellhytta til fjellstyrets åpne hytte i Vindlia (henholdsvis ca. 4 og ca. 2 km innenfor nasjonalparken). Dette anses å være av såvidt lite omfang, at det etter søknad kan tillates etter forskriftens § 4.

Retningslinjer for motorferdsel:

- Det kan gis tillatelse til inntil fem turer med snøscooter på snødekt mark til hytter og setre i forbindelse med transport av ved og utstyr.
- Ei hytte regnes som en kjøreenhet uavhengig av antall eiere.
- Kjøretrasé skal beskrives i søknaden.
- Siste kjøredato settes til 2. mai.
- Kun eiere/nære slektninger av hytter/setre kan få dispensasjon, unntatt i de tilfeller hvor det finnes langsiktige leiekontrakter.
- Fylkesmennene er saksbehandler for sine respektive fylker.
- Korttids leietakere henvises til godkjente leiekjørere.
- Kjørebok og dispensasjonen skal medbringes under turene, og returneres forvaltningsmyndigheten umiddelbart etter vintersesongen. Manglende innsending vil gå inn i vurderingsgrunnlaget for fremtidige søknader.

Tiltak

- Beitelag/sankelag, AS Meraker Brug og turistforeningene bør utarbeide driftsplaner som skisserer deres behov for motorisert transport. Ansvarlig: Forvaltningsmyndigheten i samarbeid med Beitelag/sankelag, AS Meraker Brug og turistforeningene.
- Lage kart over kjøretraséer for snøscooter.

3.8 Forurensning

Det er viktig å tilstrebe å holde nasjonalparken mest mulig fri for søppel og avfall. Bestemmelsen understreker at besøkende skal ta med søppel og avfall ut igjen i stedet for å brenne eller gjemme det bort. Forbudet mot bruk av kjemiske midler gjelder også forbud mot kalking i nasjonalparken. Forøvrig er det viktig å understreke at forurensningsloven også gjelder innenfor nasjonalparkområdet og at eventuell brenning av avfall skal skje i henhold til denne. Forurensningsloven sier i utgangspunktet at all brenning av avfall er ulovlig. Dette gjelder ikke for det som kan betraktes som "vanlig" forurensning fra boliger, primærnæringer mv. Med "vanlig" forurensning menes for eksempel bråtebrenning og brenning av tørt hageavfall, og opptenning/brenning av papir i vedovnen hjemme eller på hytta.

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

- **Brenning av avfall fra turisthytter.**

Forvaltningsmyndigheten kan i særskilte tilfeller gi tillatelse til brenning av avfall fra turisthytter. Dette avfallet skal i all hovedsak dreie seg om papp/papir og ubehandlet trevirke som ikke inneholder kjemiske midler som for eksempel impregnering, maling, beis o.l.

- **Sikringstiltak knyttet til nedlagte gruver og kvernsteinbrudd og tiltak for å hindre avrenning fra nedlagte gruver.**

Det finnes 6 gamle nedlagte gruver innenfor nasjonalparken og for noen av disse er det aktuelt med sikringstiltak, samt tiltak for å hindre forurensende avrenning. Det er åpnet for å kunne gi tillatelse til dette. Her vil det neppe være aktuelt å si nei til slike tiltak, men en finner det nødvendig å kunne få være med å styre hvordan tiltak skal gjennomføres. Søknaden vil bli sendt til kulturavdeling i den respektive fylkeskommune til vurdering og uttalelse.

3.9 Miljøovervåkning, forskning og undervisning

Områdene i Skarvan og Roltdalen nasjonalpark er ikke med i noen kontinuerlige overvåkningsprogram som for eksempel Terrestrisk naturovervåkning (TOV). I forbindelse med undersøkelser gjort under verneplanprosessen er det dokumentert store verneverdier i nasjonalparken. Dette gjelder spesielt innenfor fagfeltene geologi, flora og fauna. Nasjonalparken representerer et stort og relativt urørt fjell- og skogområde med høy naturfaglige kvaliteter. Nasjonalparken vil ha meget stor verdi som et fremtidig referanseområde for forskning og undervisning. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag lagde i 1997 en statusrapport for den naturfaglige kunnskapen om området (Bretten 1997).

Miljøovervåkingen av natur- og kulturverdiene i nasjonalparken bør styrkes. Det bør arbeides for å bedre kunnskapen om det biologiske mangfoldet i nasjonalparken. Blant annet er kunnskapen om fjellfloraen i nasjonalparken mangelfull. Det vil være en utfordring å legge til rette for forskning og undervisning uten at dette forringer verneverdiene og kommer i konflikt med vernets formål.

Delmål miljøovervåkning, forskning og undervisning:

Påvise endringer over tid og gi et faglig grunnlag for forvaltningsmessige tiltak som ivaretar natur og kulturverdiene i nasjonalparken.

Tiltak

- Utarbeide et systematisk overvåkningsprogram. Ansvarlig: forvaltningsmyndigheten i samarbeid med naturoppsynet.
- Bedre kartlegging av biologisk mangfold i nasjonalparken. Ansvarlig: forvaltningsmyndigheten.

3.10 Uttak av trevirke

I utgangspunktet er all skog, inkludert både levende og døde busker og trær vernet mot skade og ødeleggelse, jf. forskriftens § 3 punkt 2.1. Forskriftens § 3 punkt 2.2 gir noen åpninger for bruk av ved og trevirke og rammer for dette omtales under.

Uttak av trevirke omfatter uttak av ved til hytter, setrer, buer og gammer i nasjonalparken (jf. § 3, punkt 2.2 bokstav e), hogst av trevirke til reparasjon av gjerder i reindrift og bufehold (jf.

§ 3, punkt 2.2 bokstav f) og reindriftens uttak av trevirke til brensel og vedlikehold av lovlig oppsatte gjerder og annet reindriftsutstyr (jf. § 3. punkt 2.2 bokstav g). All uttak av trevirke innenfor Skarvan og Roltdalen nasjonalpark skal skje etter de retningslinjene som er trukket opp nedenfor.

Roltdal statsallmenning har eget allmenningsfond, der inntektene fra salget av ved til private hytter, turistforeningshytter m.v. inngår. Utvisningen til setre er i utgangspunktet gratis, men det skal betales skogavgift som skal inngå i allmenningsfondet. Det er Statskog SF som er ansvarlig for driften av allmenningsfondet. Det antas at det årlige uttaket av ved til de aktuelle husværene i Roltdal statsallmenning er ca 35 m³, mens årlig uttak innenfor hele nasjonalparken forventes å ligge på ca 40 m³, noe som er svært beskjedent i forhold til tilveksten og tilgang til virke.

Rett til ved (virkesrett) i statsallmenning ligger til jordbrukseiendommer innen det bygdelag som fra gammel tid har utøvd virkesrett i allmenningen, jf. Lov om skogsdrift m.v. i statsallmenningene. Foruten Roltdalen statsallmenning blir Sonen statsallmenning og Sonvadsfoss statsallmenning i Stjørdal kommune og Sonvadsfoss statsallmenning i Meråker kommune berørt av nasjonalparken.

Reindriftas uttak av virke reguleres av reindriftslovens § 13 om brensel og trevirke, såfremt denne ikke kommer i konflikt med retningslinjene i forvaltningsplanen. Reindrifta har ikke gjerder i området pr. i dag, men de peker på at et slikt behov kan oppstå. Verneområdet, herunder forskriften, må ses i et langt tidsperspektiv og det er relevant å tilpasse forskriften i forhold til sannsynlige tiltak. Retningslinjene som er trekt opp vil også gjelde for et eventuelt fremtidig behov fra reindriftnæringen. Reindriftsutøverne i Skarvan og Roltdalen nasjonalpark har få anlegg innenfor parken og derfor beskjedne behov for trevirke. Det bør ikke brukes store selvtørrende bartrær, tørrgadder (furu), store vindfall etc.

Fig. 12: Skog er en dominerende naturtype i selve Roltdalen, her fra Stormoen-området. Det ligger derfor til rette for å kunne tillate noe uttak av ved (foto © Jan-Erik Andersen).

Generelle retningslinjer for uttak av ved:

- Hogst tilknyttet setervoller bør skje som et ledd i bevaringen av kulturlandskapet på og rundt setervollen.
- For andre bygninger i barskogbeltet er det gjerne også åpnet opp omkring bygningen i form av rydding av skog og her kan veduttak skje ved å vedlikeholde dette åpne areal.
- For bygninger i fjellbjørkeskogen skal vedhogst skje som plukkhogst i nærheten av bygningen.
- All annen hogst skal foregå som forsiktig plukkhogst.
- Bjørk bør fortrinnsvis hogges til ved. Rogn og selje bør ikke tas. Store trær av gran og furu, store selvtørrende bartrær, tørrgadder (furu) og store vindfall må ikke hogges. Med store trær menes trær med brysthøydiameter over ca. 30 cm.
- Det skal ikke utføres hogst i områder som er angitt som nøkkelbiotoper (Prestø 1999).
- For å unngå unødig forstyrrelser i hekke- og yngletiden er det er ikke tillatt med hogst i tidsrommet fra og med 2. mai til og med 15. juli. Rydding av kratt og småskog på setervoller kan i mindre omfang dog utføres i denne perioden.
- Statskog SF er ansvarlig for blinkingen av trevirke i statsallmenningene, men kan delegere myndigheten til allmenningsstyret.
- Hogst av trevirke for oppføring av nye anlegg i reindriften eller bufehold er ikke tillatt.
- Statskog SF sender årlig rapport til forvaltningsmyndigheten over samlet uttak av trevirke i nasjonalparken.
- Private grunneiere sender rapport til forvaltningsmyndigheten ved årlig uttak av trevirke på over 1,5 m³ (ei favn).
- Forvaltningsmyndigheten kan regulere årlig utvisningskvantum, samt på faglig grunnlag forby hogst i enkelte områder innenfor nasjonalparken.
- Det er ikke anledning til å ta med hogd vedvirke ut av nasjonalparken.

Rettighetshavere basert på jordbruksmessig drift:

- Vernebestemmelsene gjør at virkesuttak er begrenset til vedbehovet på setre og til nødvendig vedlikehold av gjerder. Dette gjelder også for private grunneiere.
- Virkeberettigede i Roltdal statsallmenning søker allmenningsstyret om tildeling.
- Statskog SF sørger for utvisning av virke.
- De øvrige statsallmenningene, Sonen, Sonvadsfoss i Stjørdal kommune og Sonvadsfoss i Meråker kommune søker Statskog SF innen 1. juli og Statskog SF utviser innen 15. oktober.

Ved til andre hytter på statens grunn:

- Omfattes av turistforeningens hytter, oppsynshytter og private hytter i statsallmenningene.
- Søknader om uttak av virke til brensel sendes Statskog SF innen 1. juli og Statskog SF utviser virke innen 15. oktober.

Ved til hytter på privat grunn innenfor nasjonalparken:

- Hytteeiere kan hogge inntil 3 m³ (= ca. 2 favner løs ved) vedvirke til egen hytte pr. år. For de som ikke selv er grunneier, kreves grunneiers tillatelse.

Uttak av virke til eventuelle nye gjerder m.v. er ikke tillatt i henhold til verneforskriften. Dette gjelder både reindrift- og landbruksnæringen.

4 Forvaltningsoppgaver i Skarvan og Roltdalen nasjonalpark

4.1 Utfordringer i forvaltningen av nasjonalparken

Det er knyttet store brukerinteresser til nasjonalparken, og da spesielt til Roltdalen i Selbu kommune. Det vil være en stor utfordring å ivareta verneformålet, samtidig som den tradisjonelle bruken av området blir opprettholdt. Dette synliggjøres spesielt i saker som angår motorferdsel. Oppnåelse av målsettingen om en reduisering av motorferdsel innenfor nasjonalparken er, og vil bli, den største forvaltningsmessige utfordringen.

St.prp. nr. 65 (2002-2003) åpner for økt miljøtilpasset turistvirksomhet i verneområder. Tiltak innenfor nasjonalparken i forbindelse med turisme skal vurderes på samme måte enten tiltaket er av kommersiell eller ikke-kommersiell karakter. Det er tiltakets innvirkning i forhold til verneformålet som skal være avgjørende, ikke om tiltaket har næringsmessig betydning. Det vil være en utfordring for forvaltningen å skape retningslinjer for miljøtilpasset reiseliv som tilfredstiller både reiselivsaktørene og sikrer verneformålet for fremtidige generasjoner, samt andre brukerinteresser i nasjonalparken.

Visjon for forvaltningen av Skarvan og Roltdalen nasjonalpark:

Sikre det biologiske mangfoldet med økosystemer, arter, bestander og et naturbilde skapt i samvirke mellom naturens prosesser og menneskers bruk. Sikre allmennhetens anledning til tradisjonelt og enkelt friluftsliv, samt sikre naturgrunlaget som er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse, samt annen tradisjonell beite- og seterkultur.

Overordnet målsetting

De eksisterende nasjonalparkene i Norge er forskjellige med hensyn til villmarkspreget, størrelse, tilgjengelighet, omfang av inngrep, menneskelig bruk og ressursutnyttelse, topografi, plante- og dyreliv m.v. Det er derfor naturlig at nasjonalparkene vil bli forvaltet noe ulikt ut fra de forskjellige verneformålene. Temaene nevnt ovenfor reflekteres i formålsparagrafene for de forskjellige nasjonalparkene.

Den overordnede målsettingen for opprettelsen av nasjonalparker er likevel å bevare naturverdier for ettertiden. I nasjonalparkene ønsker vi å ta vare på *variasjonsrikdommen* i Norges naturarv, både for naturens og vår egen skyld. Nasjonalparkene skal sikre store *sammenhengende og inngrepsfrie økosystemer som en helhet*, og står slikt sett i en særstilling i forhold til andre verneformer og dermed som virkemiddel i naturvernarbeidet. Det er viktig å være klar over at disse overordnede målsettingene og rammene ligger til grunn både for forslag om opprettelse av nasjonalparker, utforming av verneforskrifter og den praktiske og utøvende forvaltningen av forskriftene.

Overordnede strategi og retningslinjer for forvaltning

Sier vi at vi skal ta vare på naturverdiene for framtiden mener vi egentlig for evigheten. «Evigheten» er på mange måter ubegripelig for oss og uhåndterlig i planfaglig sammenheng. Mer forståelig og håndterlig er f.eks. 200 år. Det er overveiende sannsynlig at verdien av nasjonalparker og urørt natur vil øke i framtiden. Det er derfor viktig at en i forvaltningen av nasjonalparkene legger til grunn en del generelle retningslinjer slik at nasjonalparkene blir forsøkt bevart mest mulig intakt for ettertiden.

For å sikre at verneverdiene blir tatt vare på og at formålet med vernet blir fremmet i et langsiktig perspektiv, må forvaltningen legge et føre – var – prinsipp til grunn i forvaltningen av Skarvan og Roltdalen nasjonalpark. Det vil være nødvendig å prioritere mellom bruk og vern i mange tilfeller, og innenfor rammen av verneforskriften skal verneinteressene prioriteres når det er motstrid.

Overordnet strategi for forvaltningen av Skarvan og Roltdalen nasjonalpark:

Forvaltningsmyndigheten skal i sitt arbeid:

- Søke samarbeid med det rådgivende utvalget, grunneiere, brukere, kommunene, lokalt og sentralt naturoppsyn, politi, interesseorganisasjoner og andre relevante myndigheter.
- Innenfor rammen av verneforskriften være positiv til miljøtilpasset næringsliv.
- Legge vekt på informasjon og holdningsskapende arbeid.
- Forvalte nasjonalparken på best mulig tilgjengelig kunnskap og peke på eventuelle behov for ny kunnskap, så vel naturfaglig som kulturmessig kunnskap.
- Overvåke naturmiljøet i nasjonalparken for å følge utviklingen av verneverdiene over tid, samt jevnlig evaluere effekten av forvaltningen.
- Ta initiativ til skjøtelsplaner og tiltak hvis/der det trengs av hensyn til verneformålet.

4.2 Skjøtsel og overvåkning av kulturlandskap og kulturminner

Kulturminneloven definerer kulturminner som alle spor etter menneskelig aktivitet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. Med kulturmiljøer menes områder hvor kulturminner inngår som en del av en større helhet eller sammenheng.

Kulturlandskap er landskap som er påvirket av mennesker. Tradisjonelt har kulturlandskap vært knyttet til jordbrukslandskap, men alle former for menneskepåvirket landskap faller inn under definisjonen. Derfor kan også landskapet rundt kvernsteinsbruddene defineres som kulturlandskap.

Av vernebestemmelsenes punkt 4.1 framgår det at kulturminner knyttet til kvernsteinsdrifta er vernet mot skade, ødeleggelse eller flytting. Dette gjelder blant annet kulturminner som hustufter, murer og kasserte, halvferdige kvernsteiner eller deler av slike. Det er viktig å understreke at vernebestemmelsene om kulturminner ikke endrer Riksantikvarens eller fylkeskommunenes ansvar for kulturminner i nasjonalparken.

Ved skjøtsel og vedlikehold av kulturminner og kulturlandskap skal kulturavdelingen i den respektive fylkeskommunen trekkes aktivt inn og i særlige tilfeller også Riksantikvaren. Det er fra lokalt hold interesse for restaurering og tilrettelegging av kulturminner knyttet til kvernsteinsdrifta. Det vil være kulturvernmyndighetene som i første rekke skal sette rammene for slik aktivitet. All skjøtsel og restaurering av kulturminner skal på forhånd være avklart med kulturminnemyndighetene. Restaurering eller skjøtsel kan ikke stride mot verneformålet.

Fig 13: Rekonstruert hus slik det var under kvernsteinsdrifta, Høgfjellet i Selbu kommune (foto © Jan Erik Andersen).

Forvaltningsmål:

Det er et mål å kartlegge automatisk fredede kulturminner, så vel samiske som ikke-samiske kulturminner, samt bevare kulturlandskapet knyttet til seterdriften.

Definisjoner

- Med automatisk fredede ikke-samiske kulturminner menes kulturminner fra 1537 eller eldre.
- Med automatisk fredede samiske kulturminner menes kulturminner eldre enn 100 år.
- Med kulturminnemyndighetene menes Sametinget (samiske) og den respektive fylkeskommune (ikke-samiske).

Verken antall eller typer automatisk fredete kulturminner innenfor nasjonalparkens avgrensninger er kjent. Det er likevel rimelig å anta at mange forskjellige typer kulturminner fra forskjellige tidsperioder er å finne innenfor parkens grenser. De forskjellige typer automatisk fredete kulturminner som man kan forvente å finne i landskapet, spesielt i Roltdalen, er typiske utmarksminner. Dette kan være spor i landskapet etter mennesker med bakgrunn i et jakt- og fangstsamfunn eller jordbruksaktivitet, relatert til eldre og variert bruk og utnyttelse av ressursene i utmarka. Seterdrifta i området kan gå tilbake helt til eldre jernalder. Kulturminnebestanden viser stor variasjon i utmarksbruk over et langt tidsrom, og området er meget interessant i kulturvernsammenheng.

Det er et mål å bedre den kulturhistoriske kunnskapen om områdene i nasjonalparken og unngå forringelse av kjente kulturminner. Andre mål er å gjøre den kulturhistoriske kunnskapen tilgjengelig for allmennheten, bevare kulturminnene, deriblant opprinnelige bygninger, og å unngå gjengroing av kulturlandskapet i områdene rundt setervoller i nasjonalparken. Det vil være en utfordring å skaffe en god oversikt over kulturminner og sikre disse mot utilsiktede ødeleggelse. Verneforskriften bør i utgangspunktet sikre dette. Det bør utarbeide dokumentasjons- og registreringsrutiner for å systematisere registreringene av

kulturlandskapet og kulturminner, deriblant bygningene innenfor Skarvan og Roltdalen nasjonalpark.

Seterbebyggelsen i Roltdalen er registrert i SEFRAK (Sekretariatet for registrering av faste kulturminner i Norge). SEFRAK registreringene skal dekke alle bygninger som er bygget før år 1900. Det er ikke foretatt registreringer av andre kulturminner fra nyere tid innenfor nasjonalparkens grenser. Det er heller ikke foretatt systematiske registreringer av kulturminner knyttet opp mot kvernsteinsdrifta i Roltdalen. det bør derfor presiseres at det er kun et lite utvalg kulturminner knyttet til kvernsteinsdrifta som til nå er registrert, og at det finnes store mengder uregistrerte kulturminner i tilknytning til drifta. En av de største utfordringene, hva kulturminner angår, vil være å skaffe seg en god oversikt over alle kulturminnene knyttet opp mot driften av kvernsteinsbruddene.

Områdene i og i nær tilknytning til nasjonalparken er i varierende grad preget av jordbruk opp gjennom tidene. Beiting og setring har satt sitt preg på landskapet, noe som har skapt en stor diversitet i floraen, spesielt gjelder dette Roltdalen.

Fig 14: Kvernstein fra bruddene ved Nerfelet (foto © Odd Egil Hansen).

Samiske kulturminner

Det er ikke foretatt systematiske registreringer av samiske kulturminner innenfor nasjonalparkens grenser. I forbindelse med Fjellheim (1998) sin rapport om samiske kulturminner innenfor planområdet for parken ble det foretatt en tre dagers befarings i Roltdalen. Da fikk man bekreftet en del av de opplysningene om lokaliteter som man hadde tilegnet seg enten muntlig eller fra skriftlige kilder. Og man fikk bekreftet at området innenfor parken, og da særlig Roltdalen, er et svært interessant område også med hensyn til samiske kulturminner.

Nils Bull forteller til «Lappekommissjonen av 1889» at de hadde gammer i områdene som omfatter dagens nasjonalpark. Dette innebærer at det måtte være boplasser flere steder. Disse er inntegnet i kartet som er gjengitt i Fjellheim (1998). På denne tiden levde reinsamene som nomader, noe som innebærer at det foruten boplasser også må finnes melkeplasser for rein i samme området. Dette betyr at det over et ukjent tidsrom til sammen må ha vært et stort antall gammetufter og andre samiske kulturminner innenfor nasjonalparkens grenser.

Hvis man går ut fra de få registreringer som er foretatt, samt opplysninger fra andre kilder må man gå ut fra at de få samiske kulturminnene som er registrert og markert på kart kun er en brøkdel av det egentlige antallet i området. Men de samiske kulturminnene som er registrert fordeler seg jevnt over hele nasjonalparkens områder.

Tiltak

- Kartlegge automatisk fredete samiske og ikke-samiske kulturminner innenfor parkens grenser. **Ansvarlig:** Kulturminnemyndighetene
- Kartlegge kulturminner knyttet til driften av kvernsteinsbruddene. **Ansvarlig:** Fylkeskommunen i Sør-Trøndelag.
- Bevare kulturminnene og kulturlandskapet. **Ansvarlig:** Fylkeskommunene i samarbeid med forvaltningsmyndigheten.
- Bedre den kulturhistorisk kunnskap, samt gjøre kunnskapen tilgjengelig for allmennheten. **Ansvarlig:** Fylkeskommunene i samarbeid med forvaltningsmyndigheten.

Verneforskriftens § 3, kapittel 4, sier at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til **istandsetting, restaurering og skjøtsel av kulturminner**. Det legges opp til tett samarbeid mellom kulturminnemyndighetene og forvaltningsmyndigheten når det gjelder forvaltning og behandling av enkeltsaker knyttet til kulturminner innenfor nasjonalparkens grenser. Alle søknader om dispensasjon fra vernebestemmelsene i henhold til punktet om kulturminner vil bli forelagt kulturminneavdelingen i den respektive fylkeskommunen og Sametinget for en faglig uttalelse. Riksantikvaren vil, hvis fylkeskommunen vurderer det dit hen, bli trukket inn i særskilte tilfeller.

Istandsetting, restaurering og skjøtsel av kulturminner som er fredet i medhold av kulturminneloven kan bare skje etter tillatelse fra kulturminnemyndighetene. Verneforskriftens § 3 punkt 4, vedrørende kulturminner, er kun en presisering i forhold til kulturminnelovens bestemmelser som også gjelder innenfor nasjonalparkens grenser. Men også slike tiltak må avklares med forvaltningsmyndigheten for nasjonalparken slik at det ikke oppstår konflikt med verneformålet etter naturvernloven.

Retningslinjer for forvaltningen i saker som angår kulturminner:

- Kulturminnelovens bestemmelser gjelder også innenfor nasjonalparkens grenser.
- Saker som angår kulturminner skal oversendes kulturvernmyndighetene (fylkeskommune og Sametinget) for uttalelse. Tilrådingene skal hensynstas innefor rammen av verneforskriften.
- Restaurering av eksisterende bygg og anlegg kan tillates dersom ikke hensynet til verneverdiene eller kulturminnefaglige vurderinger sier noe annet. Forvaltningsmyndigheten bør være positive til å tilbakeføre seteranlegg til komplett tilstand.
- Ved vedlikehold/restaurering/ombygging eller rekonstruksjon av bygninger og andre kulturminner med kulturhistorisk verdi skal det brukes opprinnelige materialer og håndverksteknikker. Torvtak kan utføres etter dagens bygningstekniske krav.
- Hvis det gis tillatelse til vedlikehold av stier o.l. eller til bygningsmessige tiltak som forutsetter terrenginngrep som uttak av torv eller stein, skal det settes vilkår om at objekter av kulturhistorisk verdi ikke skades.

4.3 Informasjon og merking

Vedlikehold av gamle stier og eventuelt merking av nye stier og ferdselsleier er enkle tilretteleggingstiltak med stor verdi for trivsel og helse. Hvis ferdselen betraktes å forringe verneverdiene vil forvaltningsmyndigheten initiere en styring av ferdselen ved hjelp av f.eks. merking/omlegging av stier. Merking av nye stier bør i utgangspunktet initieres av andre aktører enn forvaltningsmyndigheten. Det skal dokumenteres et behov og defineres et formål ved søknad om merking av nye stier. Arbeidet skal gjøres i samarbeid med forvaltningsmyndigheten og naturoppsynet. Distribudere informasjon om verneforskriftene for nasjonalparken, samt å formidle kunnskap om naturen og kulturminnene i parken, er viktig for å skape forståelse for vernet av området.

Trondhjems turistforening og Nord-Trøndelag turistforening har et helårsmerket rutenett fra Selbu, Meråker og Tydal og inn til Schulzhytta. Prestøyhytta ligger også tilknyttet dette nettet. Vedlikehold av merkingen skjer sommertid med fornying av steinvarder, remerking med røde T'er og reparasjon/utskifting av de ca tre meter høye vinterstakene. Fra tid til annen oppstår det behov for omlegginger av rutene. Dette er vanligvis mindre justeringer over fuktige partier eller praktiske justeringer der ruta kommer i konflikt med andre interesser.

Broer er det flere steder langs rutene, det forutsettes at disse skal holdes vedlike eller eventuelt erstattes hvis det blir nødvendig. Vinterstid er det praksis med ettersyn av vintermerkingen, og supplere med kvist der stakene er snødd ned eller mangler. Det er også aktuelt å kjøre fram nye staker for å erstatte ødelagte. Verneforskriften er ikke til hinder for vedlikehold og remerking av eksisterende stier og ferdselsleier.

Forvaltningsmål:

Sikre at riktig og god informasjon når frem til de ulike brukergruppene for å beskytte natur- og kulturverdier mot forringelse som en følge av manglende kunnskap.

Tiltak

- Utarbeide en informasjonsplakat om nasjonalparken, med informasjon om verneverdier og verneforskrifter. Plakaten settes opp på alle naturlige innfallsporter for nasjonalparken i alle de fire berørte kommunene. Informasjonsmaterieell skal utformes slik at det også skal kunne brukes til undervisning i skolen. Ansvarlig: forvaltningsmyndigheten i samarbeid med nasjonalparkrådet.
- Utarbeide skiltplan for skilting inn mot nasjonalparken. Ansvarlig forvaltningsmyndigheten i samarbeid med nasjonalparkrådet.

Retningslinjer for remerking/vedlikehold, samt merking av nye stier:

- Etablerte merkede stier kan vedlikeholdes/remerkes uten særskilt tillatelse
- All merking skal være i samsvar med DN's håndbok «Naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv» (DN 1993) og «Merkehåndboka» (DNT m.fl. 2002)
- Eventuelle nye stier skal ikke utløse behov for nye utleiehytter
- Tiltakshaver skal avklare forholdet til grunneier(e) og rettighetshaver(e)
- Nye stier skal godkjennes av forvaltningsmyndigheten
- All bruk av motorisert kjøretøy skal avklares med forvaltningsmyndigheten

4.4 Plan for naturoppsyn

Definering av oppsynsbegrepet

Oppsynsbegrepet er todelt, og deles inn i sivile oppgaver og politimessige oppgaver. De sivile oppgavene har forvaltningen ansvaret for, og de utføres av forvaltningen og oppsynspersonell uten politimyndighet. De politimessige oppgavene har politiet ansvar for, og de utføres av det ordinære politiet og oppsynspersonell som politiet har tildelt begrenset politimyndighet (BP).

Det er et skarpt skille mellom de to oppsynsbegrepene hva rolle, ansvar, myndighet og hjemler angår, men de har til dels overlappende oppgaver innenfor forebyggende virksomhet som omhandler informasjon og veiledning i forhold til lover og forskrifter.

Arbeidsoppgaver og ansvar for de ulike oppsynsordningene

Nasjonalparkens geografi og beliggenhet, med lange avstander, gjør det generelt ressurskrevende å gjennomføre et effektivt oppsyn.

Ansvaret for oppsynet i nasjonalparken tilligger Statens naturoppsyn (SNO). SNO er opprettet for å utvikle et mer helhetlig naturoppsyn gjennom samordning, koordinering og styrking av det totale naturoppsynet i Norge. En viktig utfordring for oppsynet er å skape forståelse og respekt for regelverket som finnes på dette området, særlig for å forebygge miljøkriminalitet. (SNO har oppsynsmyndighet i henhold til viltloven, laks- og innlandsfiskloven, kulturminneloven, forurensingsloven, friluftsløven, naturvernloven og motorferdselloven.)

SNO samarbeider tett med andre oppsynsaktører i området og har inngått tjenestekjøpsavtaler med Selbu Fjellstyre, Sonen og Sondalsfoss Fjellstyre og AS Meraker Brug.

I henhold til fjellovens § 36 kan fjellstyrene opprette naturoppsyn i statsallmenninger. Dette oppsynet har i hovedsak ansvaret for å ivareta rettighetshavernes privatrettslige forhold, samt utføre et totaloppsyn for å sikre viktige lokale og samfunnsmessige interesser i statsallmenningene.

Oppsynsvirksomheten skjer i samråd med Fylkesmennene i Nord- og Sør-Trøndelag som forvaltningsmyndighet. Politiet har koordineringsansvar for politimessige oppgaver etterforskning og øvrige strafferettslige forhold.

Politiets oppgaver, ansvar, rolle og myndighet er uforandret, selv om et areal får status som verneområde eller det opprettes andre oppsynsordninger.

Dersom politiet har behov for å supplere egen innsats, kan politimesteren tildele kompetent personell BP. Slik myndighet er begrenset til et fåtall lover, normalt relatert til jakt, fiske, naturvern og tidvis motorferdsel i utmark. Myndigheten gis også innenfor et begrenset geografisk område og er tidsbegrenset inntil 2 år.

Personell som er tildelt BP er under utøvelse av politimyndigheten direkte underlagt politiet, og har taushetsplikt. Ved oppdagelse av straffbare forhold skal oppsynsmann med BP umiddelbart rapportere til politiet. Rapportering til sivil arbeidsgiver om straffbare forhold med personopplysninger er å anse som brudd på taushetsplikten.

Politiets har et særlig ansvar for alt oppsyn som skjer i naturen med grunnlag i BP, og skal ivareta prioritering, koordinering og ledelse av de ulike oppsynsordningene. Politiet har også

ansvaret for andre politimeslige oppgaver enn de rent oppsyns- og miljørelaterte. Eksempler på dette er ro og orden, redningstjeneste og øvrige strafferettslige brudd.

Hovedoppgaver for naturoppsynet i Skarvan og Roltdalen nasjonalpark:

- Oppsyn med status for natur- og kulturverdiene.
- Informere om vernebestemmelsene, verneverdiene m.m.
- Dokumentere utviklingstendenser i bruken av parken.
- Forebygge og hindre fauna- og miljøkriminalitet.
- Gjennomføre oppdrag fra forvaltningsmyndigheten.
- Tilsyn med motorisert ferdsel (vinter og sommer).
- Påse at vernebestemmelsene følges.
- Kontrollere at dispensasjonsvedtak fra verneforskriften etterleves.
 - Naturoppsynet må få kopier av alle dispensasjonsvedtak som berører deres ansvarsfelt
- Informasjonsutveksling mellom naturoppsynet og forvaltningsmyndigheten.
 - Rutiner for bestilling
 - Rutiner for informasjonsutveksling om forhold som kan være av betydning

Oppsynets bruk av motorkjøretøy i utmark skal generelt begrenses til det nødvendigste og det skal tas hensyn til annen ferdsel, plante- og dyrelivet og til annen næringsutøvelse. Naturoppsynet skal samordne sitt transportbehov så langt det er mulig.

Forvaltningsmål:

Styrke naturoppsynet i området med økte ressurser og tettere samarbeid mellom sentralt og lokalt naturoppsyn, samt lokalt politi.

Mål

Naturoppsynet skal forebygge miljøkriminalitet og nå ut med informasjon til grunneiere/brukerne og besøkende av nasjonalparken. Det oppstartede samarbeidet mellom sentralt og lokalt naturoppsyn, samt lokalt politi skal videreutvikles, slik at fredningsforskriften og annet relevant lovverk overholdes, og slik at en får god oversikt over aktivitetene i nasjonalparken. Oppsynets oppgave vil også være å vedlikeholde oppsatte skilt og merker, samt praktisk skjøtsel av parken.

Strategi og utfordringer

Det skal arbeides for en generell styrkning av oppsynsvirksomheten. Det skal etableres et godt samarbeid mellom sentralt og lokalt oppsyn, politi, grunneiere, kommunene, brukere og forvaltningen m.fl. Fjellstyrenes oppsynsordninger og AS Meraker Brug sitt oppsyn på egen grunn skal fortsatt ha en bærende rolle i det daglige oppsynet i parken.

Tiltak

Naturoppsynet skal koordineres mest mulig. Det skal gjennomføres systematiske oppsyns-, inspeksjons-, informasjons- og registreringsoppgaver etter egen oppsynsinstruks. Tjenestekjøpsavtaler mellom SNO og lokalt naturoppsyn skal utarbeides, der arbeidsoppgaver og samhandling med andre aktuelle aktører (grunneiere, politi, kommune m.fl.) og omfanget av dette utredes.

Ansvarlig

- SNO har koordineringsansvaret for naturoppsynet i nasjonalparken, men skal samarbeide tett med lokale aktører, samt lokalt politi. Forvaltningsmyndigheten bestiller oppdrag gjennom SNO for oppgaver som skal gjennomføres i nasjonalparken.
- Politiet har ansvar for bekjempelse av faunakriminalitet og forebyggende arbeid knyttet til dette.

4.5 Saksbehandling

Søknader om dispensasjon fra vernebestemmelsene for Skarvan og Roltdalen nasjonalpark sendes til det fylket og den Fylkesmann hvor tiltaket skal skje. Hvis tiltaket berører begge fylkene, skal den Fylkesmannen som har mottatt søknaden koordinere den videre saksbehandlingen. Fylkesmennene skal gi en årlig rapport over innkomne søknader og vedtak i disse til det rådgivende utvalget for Skarvan og Roltdalen nasjonalpark. For prinsipielt viktige saker skal saken oversendes det rådgivende utvalg for prinsipiell vurdering. Det rådgivende utvalgets vurderinger er ikke juridisk bindende, men de skal vektlegges når forvaltningsmyndigheten fatter vedtak. Hvilke saker som er av prinsipiell betydning vurderes av forvaltningsmyndigheten, men det rådgivende utvalget kan på eget initiativ ta opp saker til prinsipiell vurdering.

Forvaltningsmål:

Det er forvaltningsmyndighetenes målsetting at denne forvaltningsplanen skal klargjøre og forenkle saksbehandlingen i saker som angår Skarvan og Roltdalen nasjonalpark.

Generelle retningslinjer for saksbehandling

- Alle søknader om tiltak som krever tillatelse/dispensasjon etter verneforskriften sendes den Fylkesmann for det fylket tiltaket skal foregå. For tiltak som berører begge fylkene, sendes søknaden til den Fylkesmann for fylket der utgangspunktet eller hovedtyngden av tiltaket ligger. Den Fylkesmannen som mottar søknaden er ansvarlig for å koordinere saksgangen videre.
- Større saker og saker av prinsipiell viktighet oversendes det rådgivende utvalget for vurdering. Hvilke saker som dette angår vurderes av forvaltningsmyndigheten, men det rådgivende utvalget kan på eget initiativ ta opp saker til prinsipiell vurdering.
- Normalt vil verneforskriften ha strengere bestemmelser enn det som gjelder etter annet lovverk. Søknader vurderes derfor først etter verneforskriften, før den eventuelt vurderes etter annet lovverk. Avslag etter verneforskriften kan ikke overstyres etter annet lovverk. Kommunene er forvaltere etter plan- og bygningsloven.
- Det er viktig at en i all saksbehandling gjør en samlet vurdering i forhold til tiltakets virkning på alle typer verneverdier og forholdet til øvrige bruksinteresser. Husk at tiltaket ikke skal ha negative virkning på vernets formål.
- Søknader om motorferdsel i utmark sendes på eget skjema. For byggesaker brukes standard søknadsskjema for byggesaker. Husk å angi at det dreier seg om en dispensasjonssak etter annet lovverk enn plan- og bygningsloven.
- Ved grove brudd på tillatelser/dispensasjoner skal vedtaket gjøres om slik at tillatelsen inndras og politianmeldelse vil bli vurdert. Slike brudd på vilkår vil bli tillagt vekt ved eventuelle nye søknader.
- Følgende instanser skal ha kopi av alle vedtak: leder og nestleder for det rådgivende utvalget, Fylkesmennene og Direktoratet for naturforvaltning (DN). Videre skal politi og naturoppsynet ha kopi av vedtak som oppsynet trenger i sin virksomhet og berørt fylkeskommune og Sametinget om vedtak som berører kulturminner.
- DN er klageinstans for alle saker etter verneforskriften. Klage på enkeltvedtak sendes den Fylkesmann som har fattet vedtaket. Denne vurderer om klagen kan tas til følge, hvis ikke oversendes den DN for endelig vedtak.

Det følger av alminnelig forvaltningsrettslige regler at forvaltningsmyndigheten kan stille vilkår knyttet til tillatelser, såfremt vilkårene har saklig sammenheng med tillatelsen. I denne forvaltningsplanen vil dette være for å ivareta verneformålet. I noen tilfeller har retningslinjene i forvaltningsplanen forslag til vilkår, men uansett må forvaltningsmyndigheten alltid vurdere om det skal settes vilkår, og hvilke, for å ivareta verneformålet i hver enkelt sak.

Det er også viktig å merke seg at det øvrige lovverket gjelder i tillegg til verneforskriften. I en byggesak vil man for eksempel både trenge en tillatelse etter verneforskriften og en tillatelse etter plan- og bygningsloven. Motorferdsel i nasjonalparken reguleres i verneforskriften. Men det kreves også kommunens godkjenning og grunneierens tillatelse (jf. motorferdselsloven).

Ved eventuelle brudd på vilkårene gitt i tillatelsen/dispensasjonen har den forvaltningsmyndighet som har gitt tillatelsen/dispensasjonen anledning til å tilbakekalle eller omgjøre vedtaket. Slike vurderinger vil alltid bli gjort av forvaltningsmyndigheten når den får kjennskap til brudd og vil også være en del av vurderingsgrunnlaget ved behandling av senere søknader. Det er derfor viktig at naturoppsynet og politi straks orienterer fylkesmennene om brudd på vernebestemmelsene. Med naturoppsyn menes all oppsynsvirksomhet som utføres i nasjonalparken i regi av politiet og SNO, samt de som SNO kjøper oppsynstjenester fra (Meraker Brug og fjellstyrene).

Vernebestemmelsene

En viktig del av arbeidet med en forvaltningsplan dreier seg om tolkning av vernebestemmelsene. I dette arbeidet har DN's rundskriv av november 2001 om forvaltning av verneforskrifter vært retningsgivende.

Verneforskriften for Skarvan og Roltdalen nasjonalpark har spesifiserte unntaksbestemmelser som angir hvilke aktiviteter som er unntatt vernebestemmelsene. Disse bestemmelsene er tatt inn for å klargjøre og nyansere forbudsbestemmelsene (angir hva verneforskriften ikke er til hinder for). Det kan i enkelte tilfeller oppstå tvil om hvor mye som kan tolkes å komme inn under de spesifiserte unntaksbestemmelsene. De generelle unntaksbestemmelsene sier blant annet at vernebestemmelsene ikke er til hinder for vedlikehold av bygninger, reindriftsanlegg, gjerder, sanketrøer m.m., samt utleie av private hytter/setre og drift av turisthytter (§ 3, punkt 1.2). Men dette gir ingen automatisk åpning til bruk av motorisert kjøretøy for transport o.l. Det kreves særskilt tillatelse til motorferdsel innenfor nasjonalparken, uavhengig om tiltaket kommer inn under de generelle unntakene.

Verneforskriften for Skarvan og Roltdalen nasjonalpark har spesifiserte dispensasjonsbestemmelser under hvert kapittel i § 3 i verneforskriften, der det heter at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til spesifiserte aktiviteter. Dette er ikke ensbetydende med at forvaltningsmyndigheten **skal** gi dispensasjon. Formuleringen betyr kun at forvaltningsmyndigheten **kan** vurdere om det er grunnlag for å innvilge dispensasjon i henhold til søknad. Adgangen til å gi dispensasjon skal vurderes i lys av formålsparagrafen i verneforskriftens § 2.

4.6 Generelle dispensasjonsbestemmelser § 4

I verneforskriftens § 4 finner man generelle dispensasjonsregler. Disse er hjemlet i naturvernlovens § 23. I verneforskriften for Skarvan og Roltdalen nasjonalpark står det i § 4 om generelle dispensasjonsbestemmelser:

”Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra bestemmelsene når formålet med fredning krever det, for vitenskaplige undersøkelser og arbeid av vesentlig samfunnsmessig betydning, eller i andre særlige tilfeller når dette ikke strider mot formålet med vernet”.

Praktisering av de generelle dispensasjonsbestemmelsene

- **Dispensasjon når formålet med fredning krever det** vil være en bestemmelse som vil bli svært lite brukt. Som oftest vil tiltak som blir igangsatt med formålet at fredningen krever det, være forankret i verneforskriften og retningslinjer for slike tiltak er trukket opp i denne forvaltningsplanen. Vanligvis vil forvaltnings-myndigheten selv være ansvarlig for tiltaket, eventuelt delegert myndigheten til andre i henhold til denne forvaltningsplanen.
- **Dispensasjon for vitenskaplige undersøkelser** kan gis når det er nødvendig for forskningen. Dette kan være nødvendig i forbindelse med for eksempel gjennomføringen av nasjonale naturovervåkningsprogram eller lignende. Forsknings- eller overvåkningsprogram skal alltid vurderes opp mot omfanget av eventuelle inngrep eller ulemper forskningen medfører i naturreservatet. Det kan gis dispensasjon etter § 4 for midlertidige installasjoner for vitenskaplige eller andre spesielle formål etter egen søknad. Det vil bli satt som vilkår at installasjonene ikke gir noen permanente negative effekter på naturmiljøet og tidsfrist for fjerning av installasjonene vil bli gitt. I forbindelse med geologisk forskning/kartlegging kan det gis dispensasjon for uttak av mindre prøver av bergarter, mineraler eller løsmasser. Vitenskaplige undersøkelser tilknyttet kulturvern og kulturminner kommer også inn under dette punktet. Forvaltningsmyndigheten vil pålegge tiltakshaver spesifiserte krav til oppfølging og opprydding. Det skal alltid vurderes om undersøkelsene er forenlig med formålet for nasjonalparken. Forskning og undersøkelser som kan gjøres utenom hekke- og yngletiden skal utføres utenom dette tidsrommet. Alternative områder utenfor nasjonalparken skal vurderes.
- **Dispensasjon for arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning** gjelder for tiltak som ikke ble vurdert eller var aktuelle på vernetidspunktet. Dispensasjon hjemlet i dette punktet under § 4 skal kun gis under helt særskilte forhold av nasjonal betydning. Det vil normalt ikke være tilstrekkelig grunnlag for å innvilge dispensasjon med bakgrunn i denne bestemmelsen i saker som kun har stor lokal eller regional betydning. Med bakgrunn i dette er det lite aktuelt at det gis dispensasjon fra verneforskriften med bakgrunn i denne dispensasjonsadgangen for Skarvan og Roltdalen nasjonalpark.
- **Dispensasjon i spesielle tilfeller når det ikke er i strid med fredningen** gjelder hovedsakelig bagatellmessige inngrep/tiltak eller forstyrrelser av forbigående karakter og som er av stor betydning for søker sammenholdt med verneinteressene. Tiltak som gis dispensasjon fra verneforskriften med bakgrunn i dette må være av en slik karakter at de ikke forringer naturverdiene og/eller kulturminnene eller gir en fremtidig negativ utvikling av disse, samt ikke strider mot formålet med vernet. Tiltak som kan forringe eller ødelegge verneverdiene i Skarvan og Roltdalen nasjonalpark, som for eksempel oppføring av nye bygninger for private formål, vil ikke kunne gis dispensasjon etter denne bestemmelsen.

4 Litteratur

- Andersen, J.E. 2001.** Forslag til Skarvan og Roltdalen Nasjonalpark. Med konsekvensutredninger for beitebruk og skogbruk. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag og Fylkesmannen i Nord-Trøndelag. 120s.
- Angel-Petersen, I. 1988.** Inventering av verneverdig barskog i Sør-Trøndelag. Økoforsk rapport 1988:8.
- Brandsfjell, L.A. 1999.** Reindriftens brukerrapport om Roltdalen. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, miljøvernavdelingen. Rap. nr. 4-1999.
- Bretten, A. 1997.** Statusrapport for kvartærgeologi, flora/vegetasjon og fauna i Stråsjøen-Prestøyan naturreservat og i det foreslåtte verneområdet i Roltdalen. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Miljøvernavdelingen. Rap. nr. 3-1997. 52s.
- Edvardsen, E. 1997.** Ornitologiske registreringer i den foreslåtte Roltdalen nasjonalpark. Norsk Ornitologisk Forening. Rapport nr. 8-1997.
- Fjellheim, S. 1998.** Samiske kulturminner innen planområder for nasjonalpark i Nord-Trøndelag (Børgefjell) og Sør-Trøndelag (Roltdalen). Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, miljøvernavdelingen. Rap. Nr. 1-1998.
- Kronprinsregentens Resolusjon av 20.02.04. 2004.** Vern av Skarvan og Roltdalen nasjonalpark i Selbu og Tydal kommuner i Sør-Trøndelag fylke og Meråker og Stjørdal kommuner i Nord-Trøndelag fylke. Miljøverndepartementet
- Moen, A. 1998.** Nasjonalatlas for Norge: Vegetasjon. Statens kartverk, Hønefoss.
- Prestø, T. 1999.** Botanisk mangfold i Roltdalen, Selbu, Sør-Trøndelag. NTNU Vitensk. mus. Rapp. Bot. Ser. 1999-1. 65s.
- Selbu og Tydal Historielag. 2001.** Selbu og Tydal: Geologi, gruvedrift og kulturminner. Turbok. 294s.
- Stortingsmelding nr. 62 (1991-92).** Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge. Miljøverndepartementet.
- Stortingsmelding nr 39 (2000-2001).** Friluftsliv. Ein veg til høgare livskvalitet. Miljøverndepartementet.
- Sør-Trøndelag fylkeskommune. 1998.** Kulturverninteresser i Roltdalen. Utredning for vern av den foreslåtte nasjonalparken i Roltdalen, Nord- og Sør-Trøndelag. Sør-Trøndelag fylkeskommune, Divisjon Næring, samferdsel og kultur, Arkitekttjenesten. 46s.

5 Vedlegg

- Verneforskriften for Skarvan og Roltdalen nasjonalpark
- Mandat for det rådgivende utvalg for Skarvan og Roltdalen nasjonalpark
- Kart over Skarvan og Roltdalen nasjonalpark

FOR 2004-02-20 nr 390: Forskrift om vern av Skarvan og Roltdalen nasjonalpark, Selbu, Tydal, Meråker og Stjørdal kommuner, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag.

DATO: FOR-2004-02-20-390
DEPARTEMENT: MV (Miljøvern/vilt)
AVD/DIR:
PUBLISERT: II 2004 hefte 1
IKRAFTTREDELSE: 2004-02-20
SIST-ENDRET:
ENDRER:
GJELDER FOR: Selbu, Tydal, Meråker og Stjørdal kommuner, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag.
HJEMMEL: LOV-1970-06-19-63-§3, LOV-1970-06-19-63-§4, LOV-1970-06-19-63-§21, LOV-1970-06-19-63-§22, LOV-1970-06-19-63-§23

For å lenke til dette dokumentet bruk: <http://www.lovdatab.no/cgi-wift/ldles?doc=/lf/lf/lf-20040220-0390.html>

INNHold

Forskrift om vern av Skarvan og Roltdalen nasjonalpark, Selbu, Tydal, Meråker og Stjørdal kommuner, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag.

- § 1. Avgrensning
 - § 2. Formål
 - § 3. Vernebestemmelser
 - § 4. Generelle dispensasjonsbestemmelser
 - § 5. Forvaltningsplan
 - § 6. Forvaltningsmyndighet
 - § 7. Rådgivende utvalg
 - § 8. Ikrafttredelse
-

Forskrift om vern av Skarvan og Roltdalen nasjonalpark, Selbu, Tydal, Meråker og Stjørdal kommuner, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag.

Fastsatt ved Kronprinsreg.res. 20. februar 2004 med hjemmel i lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 3, jf. § 4 og § 21, § 22 og § 23. Fremmet av Miljøverndepartementet.

§ 1. Avgrensning

Nasjonalparken dekker et totalareal på 441,37 km².

Verneområdet berører følgende gnr./bnr.:

Selbu kommune: 67/1, 67/13, 67/38, 72/1, 72/6, 76/1,2, 76/3,4, 76/11, 89/1, 89/14, 89/22, 89/24, 90/1, 92/1, 92/2, 92/5, 92/11, 193/1, 200/1.

Tydal kommune: 166/1, 168/1, 169/1, 169/2, 169/3.

Stjørdal kommune: 209/5, 346/1.

Meråker kommune: 49/1, 51/1.

Grensene for nasjonalparken fremgår av kart i målestokk 1:50.000, datert Miljøverndepartementet februar 2004. De nøyaktige grensene for nasjonalparken skal avmerkes i marka. Knekkpunkt skal koordinatfestes.

Kartet med verneforskriften skal oppbevares i Selbu, Tydal, Stjørdal og Meråker kommuner, hos fylkesmennene i Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

På kartet¹ er det utskilt en egen sone A, der kulturminner knyttet til kvernsteinsdrift har egne bestemmelser, se § 3, pkt. 1.1 siste setning, pkt. 1.3 siste setning og pkt. 6.3 siste setning.

¹ Kart utelatt.

§ 2. Formål

Formålet med nasjonalparken er å ta vare på et i det vesentligste urørt fjell- og skogområde typisk for regionen. Det biologiske mangfoldet med økosystemer, arter og bestander skal sikres. Det er også et formål å verne om kulturminner og sammenhengen mellom disse, særlig de kulturminnene som er knyttet til kvernsteinsdrifta.

Allmennheten skal gis anledning til naturopplevelser gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Ivaretagelse av naturgrunnet innenfor nasjonalparken er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Området skal kunne brukes til reindrift.

§ 3. Vernebestemmelser

1. Landskapet

1.1 Vern mot inngrep i landskapet

Området er vernet mot inngrep av enhver art, herunder oppføring av bygninger, andre varige eller midlertidige innretninger, gjerder og anlegg, vegbygging, bergverksdrift, vassdragsregulering, graving, utfylling og henleggelse av masse, sprenging og boring, uttak av stein og mineraler, drenering og annen form for tørrlegging, nydyrking, nyplanting, bakkeplanering, fremføring av luft- og jordledninger, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt, merking av stier, løyper o.l. Kulturminner skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Opplistingen av tiltak er ikke uttømmende.

I sone A er også fjerning av løse steiner forbudt.

1.2 Bestemmelsene i pkt. 1.1 er ikke til hinder for:

- a) vedlikehold av bygninger, reindrifftsanlegg og andre innretninger som ikke endrer bygningens karakter
- b) vedlikehold av gjerder, sanketrøer, stier, løyper, bruer, klopper, skilt og lignende
- c) tradisjonell turisthyttedrift
- d) utleie av private hytter/setre
- e) å plukke mindre (håndstørrelse) løse steiner og mineraler, med unntak av sone A.

1.3 Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

- a) gjenoppføring av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade, dersom bygningen skal ha samme størrelse og funksjon som tidligere.
Forvaltningsmyndigheten kan sette vilkår for utformingen og plasseringen av bygningene
- b) oppsetting av skilt og merking/etablering av nye stier
- c) oppføring av hytter, buer og gammer i forbindelse med oppsynsvirksomhet og gjeting, nyttet til reindrift og bufehold
- d) oppføring av gjerder, sanketrøer og andre anlegg i forbindelse med bufehold og reindrift
- e) ombygging og mindre tilbygg til bygninger
- f) bygging av bruer og legging av klopper
- g) sikringstiltak knyttet til nedlagte gruver og kvernsteinsbrudd og tiltak for å hindre avrenning fra nedlagte gruver.

Punkt 1.3 c-g gjelder ikke for sone A.

2. Plantelivet

2.1 Vern av vegetasjon

Vegetasjon, herunder døde busker og trær, skal vernes mot all skade og ødeleggelse.

Planting eller såing av trær og annen vegetasjon er forbudt.

2.2 Bestemmelsen i 2.1 er ikke til hinder for:

- a) bruk av området til beite samt slått og skjøtsel på setervoller
- b) skånsom bruk av trevirke til bålbrekking
- c) plukking av bær og matsopp
- d) plukking av vanlige planter til privat bruk
- e) hogst av ved til hytter, setre, buer og gammer i nasjonalparken i samsvar med retningslinjer gitt i forvaltningsplanen, jf. § 5
- f) hogst av trevirke til reparasjon av gjerder i reindrift og bufehold i samsvar med retningslinjer gitt i forvaltningsplanen, jf. § 5

- g) reindriftens nødvendige uttak av trevirke til brensel og for vedlikehold av lovlig oppsatte gjerder og annet reindriftsutstyr.

2.3 *Regulering av beite*

Direktoratet for naturforvaltning kan ved forskrift regulere eller forby beite som kan skade eller ødelegge naturmiljøet eller kulturminner. Dette gjelder ikke reindrift.

3. *Dyrelivet*

3.1 *Generelt om dyrelivet*

Dyrelivet, herunder hi, reir, hekke-, yngle- og gyteplasser er fredet mot skade og unødvendig forstyrrelse. Utsetting av dyr på land og i vatn er forbudt. Kalking av vassdrag må ha særskilt tillatelse.

3.2 *Jakt og fiske*

Bestemmelsene i pkt. 3.1 er ikke til hinder for:

- a) jakt etter viltlovens bestemmelser, eller reindriftsrettens regler
- b) fiske etter lakse- og innlandsfiskeoven, eller reindriftsrettens regler.

3.3 *Forvaltningsmyndighetene kan gi tillatelse til:*

- a) utsetting av fisk fra lokale fiskestammer hvor dette er gjort før
- b) kalking av vann og elver som er nødvendig for å hindre at en art dør ut. Det skal gjennom forvaltningsplanen fastsettes et referanseområde som ikke kan kalkes.

4. *Kulturminner*

4.1 *Vern av kulturminner*

Kulturminner eldre enn 1537 og samiske kulturminner eldre enn 100 år er automatisk fredet i medhold av kulturminneloven. Nyere tids kulturminner skal beskyttes mot skade og ødeleggelse, herunder kvernsteiner og kulturminner knyttet til kvernsteindriften. Løse kulturminner skal ikke flyttes eller fjernes.

4.2 *Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til;*

- a) istandsetting, restaurering og skjøtsel av kulturminner.

5. *Ferdsel*

5.1 *Generelt om ferdsel*

All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.

5.2 *Organisert ferdsel*

Bestemmelsene i denne forskrift er ikke til hinder for tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger.

Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten. Nærmere retningslinjer om ferdsel og ferdselsformer skal følge av forvaltningsplanen, se § 5.

5.3 *Telting*

Telting utover en uke på samme sted krever særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten. Dette gjelder ikke vanlige vandretelt eller bruk av lavvo i reindriftsnæring.

5.4 *Sykling og bruk av hest*

Sykling og organisert bruk av hest er bare tillatt på veier eller traseer som er godkjent for slik bruk i forvaltningsplanen, se § 5.

5.5 *Regulering av ferdsel*

Av hensyn til naturmiljøet eller kulturminner kan forvaltningsmyndigheten legge om eller legge ned løyper og stier.

Innenfor nærmere avgrensa deler av nasjonalparken kan Direktoratet for naturforvaltning ved forskrift regulere eller forby all ferdsel som kan være til skade for naturmiljøet eller kulturminner.

5.6 *Generelle unntak for ferdsel*

Bestemmelsene i punkt 5 gjelder ikke nødvendig ferdsel i forbindelse med militær operativ virksomhet, politi-, rednings-, brannvern- og oppsynsoppgaver, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten.

6. *Motorferdsel*

6.1 *Forbud mot motorferdsel*

Motorferdsel er forbudt på land og i vann, og i lufta under 300 meter.

6.2 *Bestemmelsen i pkt. 6.1 er ikke til hinder for*

- a) motorferdsel i forbindelse med militær operativ virksomhet, politi-, rednings-, brannvern- og oppsynsoppgaver, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten
- b) Forsvarets nødvendige lavtflyvning
- c) utkjøring av sykt /skadd/nødslaktet bufe og tamrein. Dyret må være lokalisert før motorkjøretøy for dette formål medbringes inn i nasjonalparken. Kjøretøy som brukes skal være skånsom mot markoverflaten og kulturminnene. Det skal gis melding til forvaltningsmyndigheten før kjøring finner sted

- d) bruk av beltekjøretøy på snødekt mark i forbindelse med reindrift og ved sanking av bufe.

6.3 Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

- a) øvingskjøring til formål nevnt i pkt 6.2 a
- b) transport av ved og utstyr til hytter, setre og buer, transport i tilknytning til nødvendig landbruksvirksomhet, transport av materialer til godkjente byggearbeider på bygninger, buer, kløpper og lignende, samt transport i tilknytning til drift av turistforeningshytter. Transport skal skje med beltekjøretøy på snødekt mark. Lufttransport kan unntaksvis godkjennes av forvaltningsmyndigheten
- c) bruk av barmarkskjøretøy til Schultzhytta, Bjønnlihytta og Klepptjønnhytta, for nødvendig transport som ikke kan gjennomføres på snøføre pga. godsets karakter. Kjøretøy som brukes skal være skånsom mot markoverflaten
- d) bruk av barmarkskjøretøy til setre hvor det beites med sau eller ungdyr for nødvendig transport som ikke kan gjennomføres på snøføre, enten pga. akutte forhold, eller varegodsets karakter. Kjøretøy som brukes skal være skånsom mot markoverflaten
- e) bruk av luftfartøy i forbindelse med reindrift og beitedyrleting
- f) bruk av barmarkskjøretøy i reindriftnæringen i forbindelse med utøving av reindrift hvor det foreligger godkjent driftsplan etter reindriftsloven
- g) bruk av snøscooter på snødekt mark til vedlikehold av vintermerka turistforeningsruter
- h) bruk av beltekjøretøy på snødekt mark for transport av funksjonshemmede som skal til egen hytte eller seter
- i) bruk av motor på båt på Ramsjøen og Østre Sonvatn i forbindelse med transport av utstyr, materialer og lignende
- j) utkjøring av felt storvilt med elgtrekk
- k) motorferdsel knyttet til sikring og tiltak for å hindre avrenning fra nedlagte gruver
- l) bruk av snøscooter til oppkjøring av skiløype fra Vekta til Kvern fjellvatna, samt videreføring av skiløypa til Schultzhytta og videre til Hersjøen i påska.

Punkt 6.3 b og d gjelder ikke for sone A.

For reindriften legges det opp til en praksis med flerårige tillatelser som del av godkjent reinbeitedistriktsplan i henhold til reindriftsloven slik at næringen kan utøves på tilfredsstillende måte.

7. Forurensning

7.1 Forbud mot forurensning

Forurensning og forsøpling er forbudt, herunder all bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet. Bruk av kalk til snøsmelting er ikke tillatt.

7.2 Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

a) brenning av avfall fra turisthytter.

7.3 Støy

Bruk av motordrevet modellfly, modellbåt, isbørr o.l. er forbudt. Unødvendig støyende aktiviteter fra høyttaleranlegg og motorer er forbudt.

§ 4. Generelle dispensasjonsbestemmelser

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra bestemmelsene når formålet med fredningen krever det, for vitenskapelige undersøkelser og arbeid av vesentlig samfunnsmessig betydning, eller i andre særlige tilfeller når dette ikke strider mot formålet med vernet.

§ 5. Forvaltningsplan

Det skal utarbeides en forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning, skjøtsel, registrering, tilrettelegging, informasjon mv. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Direktoratet for naturforvaltning.

Forvaltningsmyndigheten kan iverksette tiltak for å fremme formålet med vernet

§ 6. Forvaltningsmyndighet

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som er forvaltningsmyndighet etter denne forskriften.

§ 7. Rådgivende utvalg

Forvaltningsmyndigheten kan opprette et rådgivende utvalg for forvaltning av nasjonalparken.

§ 8. Ikrafttredelse

Denne forskrift trer i kraft straks.

FYLKESMENNENE I NORD-TRØNDELAG/ SØR-TRØNDELAG

Miljøvernavdelingene

Mandat for det rådgivende utvalg for Skarvan og Roltdalen nasjonalpark

1. Valg og sammensetning

I kronprinsregentens resolusjon om vern av Skarvan og Roltdalen nasjonalpark står det at det rådgivende utvalget (RU) skal bestå av lokale representanter fra grunneierne, reindriften, kommunen, lokale lag og organisasjoner. På dette grunnlag har fylkesmennene i Nord- og Sør-Trøndelag bestemt at det rådgivende utvalg skal ha følgende sammensetning:

- En politisk valgt representant fra hver av de 4 berørte kommuner.
- En representant fra hver av følgende: Essand reinbeitedistrikt, fjellstyrene, Statskog SF, private grunneiere i Tydal, AS Meraker Brug, Trondhjem Turistforening, private grunneiere i Stjørdal, private grunneiere i Selbu og de bruksberettigete i Roltdalen statsallmenning.

Disse 13 representantene har stemmerett i RU. RU velger selv en leder og nestleder for to år av gangen. De ulike aktører bestemmer selv hvem som skal sitte i utvalget og hvor lenge de skal sitte. Alle skal ha vararepresentanter.

Fylkesmennene i Nord- og Sør-Trøndelag, miljøvernavdelingene og en person fra kulturvernforvaltningen i Sør-Trøndelag fylkeskommune utgjør sekretariatet i RU og har talerett, men ikke stemmerett.

2. Oppgaver

RU skal arbeide for en enhetlig og samordnet forvaltning av nasjonalparken innenfor rammene av forskriften. RU har uttalerett og kan gi råd i alle saker som utvalget blir bedt om å ta opp til behandling eller i saker som utvalget selv anser som viktige for forvaltningen av nasjonalparken, herunder også forhold som omfatter næringsutvikling.

3. Saksbehandling

Fylkesmennene i Nord- og Sør-Trøndelag, miljøvernavdelingene og en person fra kulturvernforvaltningen i fylkeskommunen utgjør sekretariatet i RU og forbereder saker for RU innenfor sine ansvarsområder. Dette tilsier at miljøvernavdelingene forbereder saker hvor tyngden av sakskomplekset ligger innenfor naturvernloven, mens fylkeskommunen forbereder saker hvor tyngden av sakskomplekset ligger innenfor kulturminneloven.

Referatskriving går på omgang mellom fylkesmennene.

Alle representanter kan foreslå saker til behandling i RU og RU bestemmer selv hvilke saker de vil ta opp til behandling. Sekretariatet kan også av eget initiativ legge saker fram for utvalget.

Normalt tas ikke enkeltsaker opp i utvalget, unntatt saker som har prinsipiell betydning for forvaltningen av nasjonalparken.

RU er rådgivende ovenfor fylkesmennene, som har det formelle forvaltningsansvaret i nasjonalparken innenfor hvert sitt fylke.

Innkalling til møtene sendes både representantene og vararepresentantene. Referat og vedtak fra møtene i RU sendes representantene og vararepresentantene, den enkelte kommune og fylkeskommune.

4. Møtefrekvens og møtested

Utvalget bør ha møte to til fire ganger i året. Møtestedet alternerer mellom de fire berørte kommuner. I spesielle saker, kan utvalget også foreta befaring.

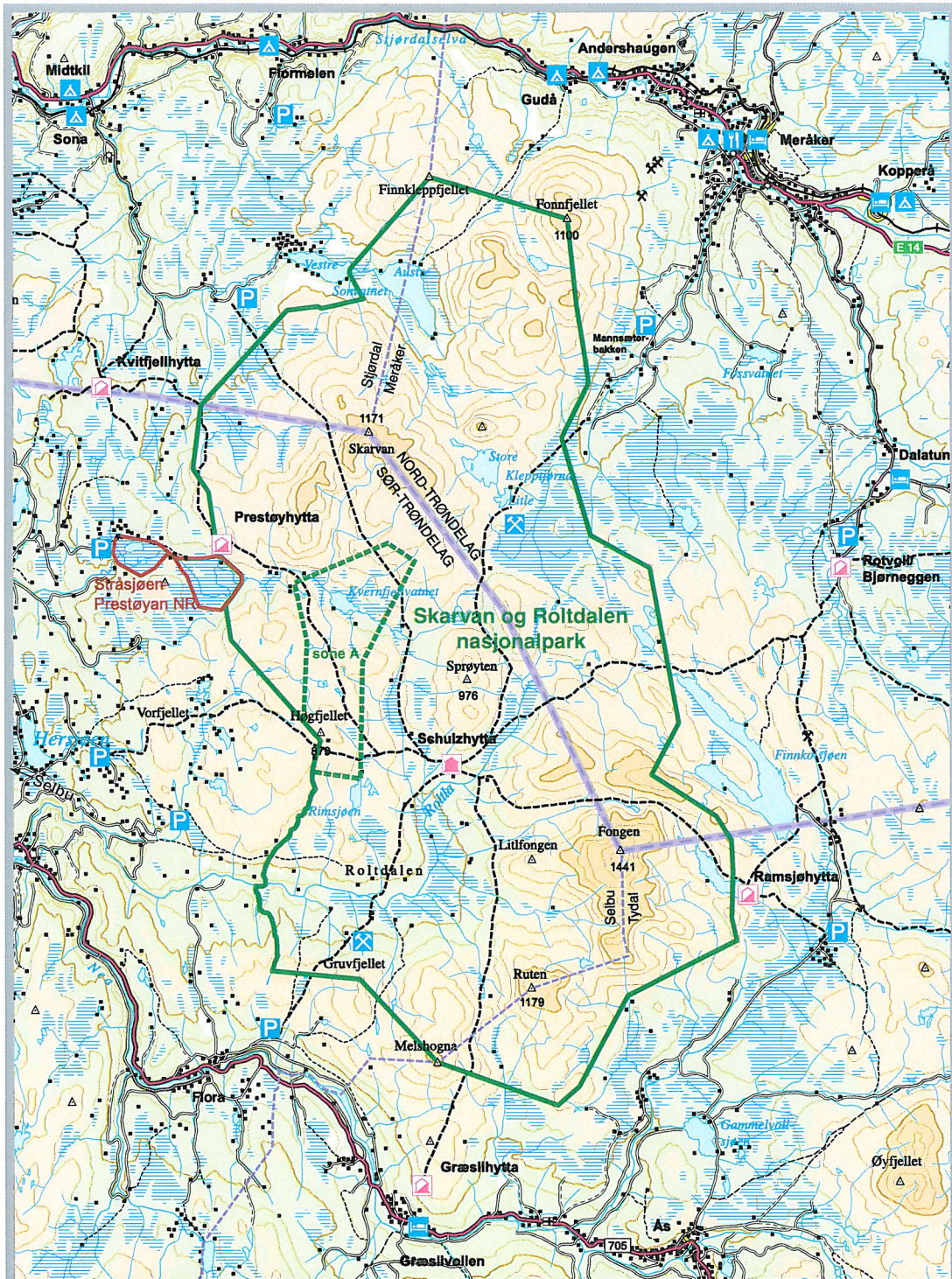
5. Økonomi

Utgifter til drift av RU dekkes av fylkesmennene innenfor de rammer som årlig gis fra Direktoratet for naturforvaltning.

De kommunale representanter og representanten fra Statskog SF dekker selv sine reiseutgifter, det samme gjelder sekretariatsmedlemmet fra fylkeskommune.

Representanter for de private grunneiere og fra organisasjonene kan få dekket reiseutgifter i henhold til statens satser og kan også få møtegodtgjørelse etter fylkeskommunale satser.

Utvalgets mandat ble vedtatt under møte i det rådgivende utvalget for Skarvan og Roltdalen nasjonalpark på Mannsæterbakken, Meråker kommune, 3. februar 2005. Revidert den 24. mai 2006, etter at utvalget ble utvidet med en representant fra de private grunneierne i Selbu kommune under møtet på Hegramoen kafé, Stjørdal kommune.

TEGNFORKLARING

- Fylkesgrense
- Kommunegrense
- Nasjonalpark
- Sone A
- Naturrestat
- Turistforeningsløype
- Andre stier
- Gruve
- Parkeringsplass
- Overnatting
- Servering
- Campingplass
- Betjent turisthytte
- Selvbetjent tursithytte
- Bygning

